

VASA

VASA STADS REVISIONSNÄMND
UTVÄRDERINGSBERÄTTELSE 2020

I utvärderingsberättelsen har följande symboler använts för att beskriva utvärderingen:

Ärendet/målet har framskridit väl och/eller det har positiva verkningar

Ärendet/målet har inte framskridit och/eller det har negativa verkningar

Ärendet kan utvecklas/uppnåendet av målet kan främjas

Vasa stads utvärderingsberättelse 2020

UTGIVARE Vasa stad, revisionsnämnden

PÄRMBILD Vasa stads bildbank, Katja Lösönen

FOTO AIRAKSINEN s. 3

VASA STADS BILDBANK Katja Lösönen (s. 5, 77),

Miia Muittari (s. 10), Sami Pulkkinen (s. 13), Mikael Matikainen (s. 17, 27, 40, 45),

Linus Lindholm (s. 25, 36), Christoffer Björklund (s. 49, 71),

Sanna Råback (s. 4, 48, 50, 51, 59, 81)

ÖVRIGA BILDER Vasa stad, revisionsenheten

ÖVERSÄTTNING Fma Riitta Dahlback

OMBRYTNING Vasa stad, revisionsenheten

Utvärderingsberättelse 2020

3 Ordförandens översikt

3 Det ser ut att klarna upp

5 Revisionsnämnden – planering av verksamheten samt arbetsformer

9 Vasa stads strategi och utvärdering av målen

11 Strategi och budget

Utfall av de av fullmäktige uppsatta målen som är bindande i förhållande till fullmäktige 2017-2020

21 Utmaningarnas fullmäktigeperiod 2017-2021 – vad lärde vi oss, hur går vi vidare

21 Utveckling av den representativa och den direkta demokratin

30 Utveckling av sysselsättningsgraden

39 Personalens välbefinnande och arbetets produktivitet

48 Vasa stads idrottspolitiska program 2011 – 2020

55 Ekonomisk balans

56 Ökning av inkomster

65 Den ekonomiska situationen i stadskoncernen

72 Balansering av ekonomin – programmet och dess genomförande

76 Ordnande av intern kontroll och riskhantering – utveckling av övervakningen av köpserviceavtal 2017 - 2020

84 Behandling av utvärderingsberättelserna och deras verkningsfullhet under fullmäktigeperioden 2017-2021

89 Bilaga 1: tabellpresentationer till graferna

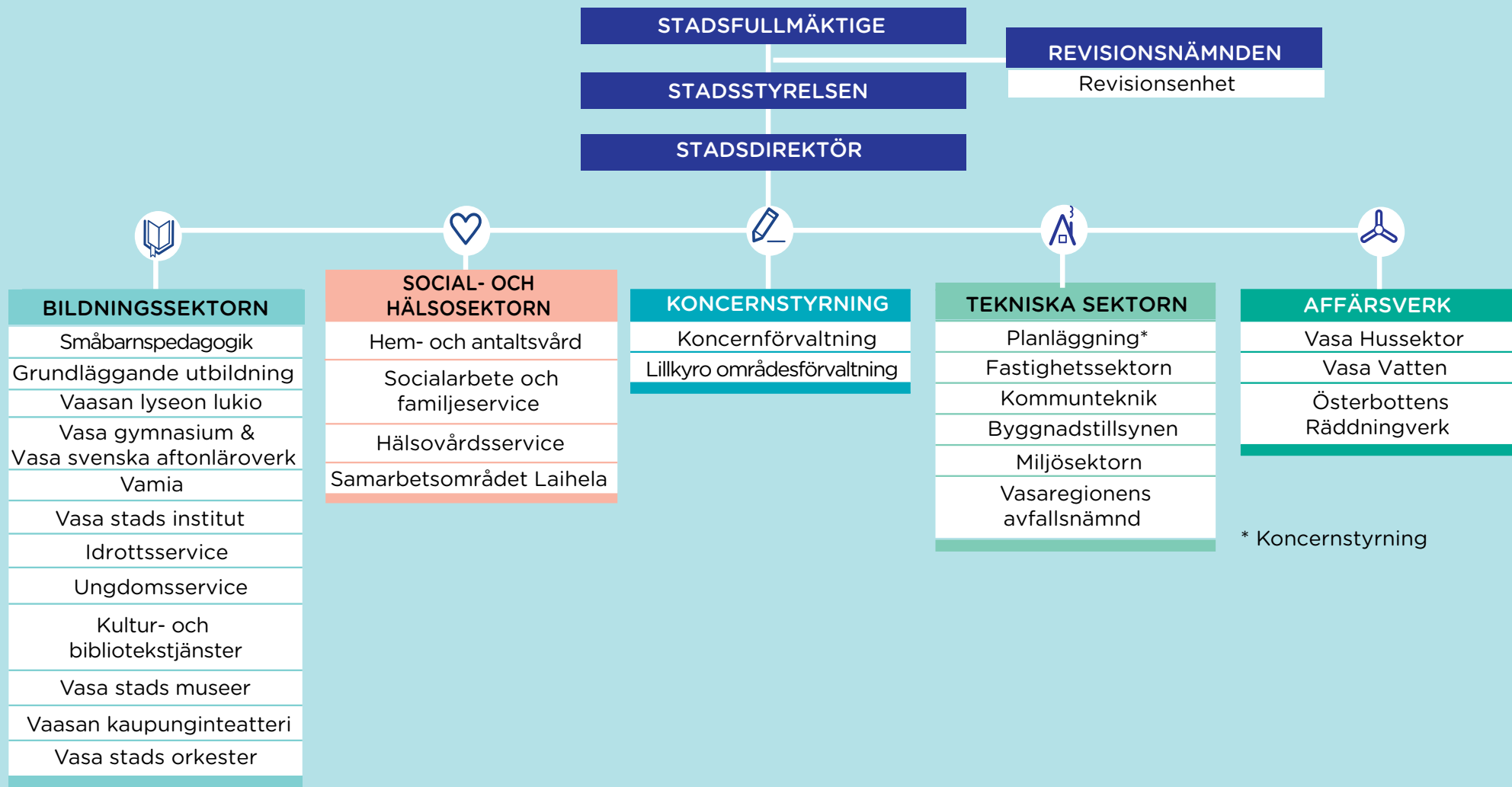

Bild 1. Vasa stads organisation.

Ordförandens översikt

Det ser ut att klarna upp

När de mörka molnen skingras på himlen är klarare väder att vänta. Det här gäller också det kommunala livet. Ett år har gått i coronans tecken och detta har återspeglats på verksamheterna i hela staden. I fjol skrev jag att det är "Ljus i den allt mörkare tunneln". Men det där ljuset blev inte nämnvärt starkare under det gångna utvärderingsberättelseåret.

Det enorma underskottet försatte hela stadsorganisationen i spänning. Det bedömdes att staden slungas ned bland kriskommunerna på grund av dessa svårigheter. Tecknen tydde nog starkt på det. Alla möjliga åtgärder vidtogs för att vi skulle klara av att täcka underskottet. Hos staten ansökte vi om hjälp genom vanliga tilläggsanslag, som vi dock inte fick. Vi inledde en permitteringsrullangs för att få till stånd besparingar. Alla möjliga åtgärder vidtogs, lite i framkant, det ska erkännas. Vi ansökte också hos staten om att få tilläggstid för att täcka underskottet, det blev ett nekande beslut på det också. Antagligen tyckte staten att vi hade klarat oss skäligt bra.

Det gick dock inte så. Staten började bistå kommuner som råkat i svårigheter på grund av coronan, detta gällde också Vasa.

Följderna av nödfinansiering är dock kortvariga. I framtiden måste vi ägna uppmärksamhet åt att minska lånebeståndet och slå av på investerings- takten.

Det gångna året 2020 medförde problem av nya slag bland annat inom hälsovården. Köerna till tandläkarna växte. Den så kallade vårdskulden

Bild 2. Revisionsnämndens ordförande Heimo Hokkanen.

växte och under de närmaste åren kommer det att visa sig om vi klarar av vårdskulderna på ett rimligt sätt.

I den här utvärderingsberättelsen koncentrerar vi oss på att utvärdera hela fullmäktigeperioden 2017–2021. Ett intressant tillägg till denna tidsperiod medför också det faktumet att kommunundersökningens statistikuppgifter fanns att tillgå från tidigare år, men av sparskäl deltog Vasa stad inte i den kommuninvånarundersökning som Kommunförbundet gjorde 2020. I de tidigare genomförda undersökningarna fanns en intressant detalj. Det frågades: ”Jag litar på att de politiska beslutsfattarna i kommunen kan utveckla kommunen.”. År 2017 var det 31 % i Vasa som litade på de politiska beslutsfattarna, medan genomsnittet i hela landet var 26 %. Ur kommuninvånarnas synvinkel blir man och fundera på flera intressanta frågor i undersökningen, då uppgifter från år 2020 av sparskäl inte finns till förfogande. Priset skulle ha varit 3000 euro.

Summa summarum, så har vi en innehållsrik valperiod bakom oss. I det följande en sammanställning gällande år 2020.

Heimo Hokkanen

Revisionsnämndens ordförande

Revisionsnämnden – planering av verksamheten samt arbetsformer

Revisionsnämnden lämnar för varje år fullmäktige en utvärderingsberättelse i enlighet med kommunallagen. I utvärderingsberättelsen framläggs de av revisionsnämnden i utvärderingsplanen fastslagna utvärderingarna och deras resultat. Revisionsnämnden ska bedöma huruvida de mål för verksamheten och ekonomin som fullmäktige satt upp har nåtts i kommunen och kommunkoncernen och huruvida verksamheten är ordnad på ett resultatrikt och ändamålsenligt sätt. Vasa stads revisionsnämnds position och stadens tjänsteproducerande organisation presenteras på sidan 2.

Vid planeringen av verksamheten för fullmäktigeperioden 2017-2021 och år 2020 beslutade revisionsnämnden att i kommunallagens anda ta stadens strategi, de i strategin fastslagna målen och de praktiska åtgärder som är förutsättning för uppnående av målen, det vill säga processerna, till föremål för utvärderingen. Prioriteringarna i revisionsnämndens utvärdering av fullmäktigeperioden 2017-2021 och utvärderingens förlopp presenteras i en tabell (Tabell 1). I revisionsnämndens utvärderingsram innebär granskningen av år 2020 en utvärdering av det fjärde verksamhetsåret som avslutar fullmäktigeperioden.

I Vasa stads budget för år 2020 presenteras stadens strategiska mål som samtidigt är mål som är bindande i förhållande till fullmäktige. Utöver den efterhandsutvärdering som avslutar fullmäktigeperioden har av de strategiska målen år 2020 personalens välbefinnande och produktivitet valts för utvärdering. I efterhandsutvärderingen av fullmäktigeperioden ingår stärkande av den representativa och direkta demokratin, utvecklande av sysselsättningsgraden, det idrottspolitiska programmet 2011-2020 samt ökande av inkomsterna.

Vasa stads resultat har visat ett underskott sedan år 2013. Under den pågående fullmäktigeperioden har

Tabell 1. Vasa stads revisionsnämnds utvärderingsram.

resultatet visat ett överskott åren 2017 och 2019. Trots det har Vasa stads kumulativa balansräkning visat ett underskott sedan bokslutet år 2014. Underskottet som samlats fram till början av år 2016 ska enligt kommunallagen som godkändes år 2015 täckas före utgången av år 2020. Därför behandlar revisionsnämnden i den här utvärderingsberättelsen, nu för sjätte gången i följd, stadens ekonomiska balans och balanseringsprogrammets tillräcklighet. Dessutom utvärderas i anslutning till intern kontroll och riskhantering övervakningen av köpserviceavtal i form av efterhandsutvärdering.

I utvärderingen använder sig revisionsnämnden av jämförelseuppgifter från andra städer, data ur stadens egna system, intervjuer och samråd, svar som getts och beslut som fattats till följd av utvärderingsberättelserna samt material som sammanställts och utarbetats separat för nämnden. Såsom framgår av tabellen (**Tabell 1**) eftersträvas en utvärdering av verksamheten som täcker hela fullmäktigeperioden.

Revisionsnämndens mål är att en utvärdering som gjorts på detta sätt ska innebära långvarigt mervärde för stadens beslutsfattande. Enligt revisionsnämndens åsikt kan den i kommunallagen definierade frågan om huruvida verksamheten har ordnats resultatrikt och ändamålsenligt utvärderas på ett motiverat sätt genom att sinsemellan jämföra resultaten under fullmäktigeperioden, deras förhållande till strategin (det eftersträlvade slutresultatet) samt i synnerhet hur balanseringen av ekonomin har lyckats i Vasa. På grund av covid-19-pandemin var verksamheten år 2020 mycket avvikande från verksamheten under övriga år. Exempelvis deltog revisionsnämnden inte i utbildningar under verksamhetsåret, vilket var fallet ännu i början av fullmäktigeperioden (**Bild 3**).

Stadsstyrelsen ger i enlighet med kommunallagen ett utlåtande till stadsfullmäktige om de åtgärder som utvärderingsberättelsen ger anledning till. Därför har de observationer som framförs i den här utvärderingsberättelsen

Bild 3. Under fullmäktigeperioden 2017–2021 deltog revisionsnämnden i utbildningar och stod som värd för internationella besök.

inte sänts på någon separat remiss före publicerandet. I sitt arbete bistås revisionsnämnden av revisionsenheten.

KPMG Oy Ab har varit Vasa stads lagstadgade revisor åren 2019-2020.

Avvikande från tidigare år publiceras utvärderingsberättelsen i så lättillgänglig form som möjligt på webbplatsen

vaasa.fi/sv. De ändringar som gjorts är mest betydande för de läsare som använder skärmläsningsprogram.

[Scheman i textform](#): Vasa stads organisation.

Under fullmäktigeperioden 2017-2021 består Vasa stads revisionsnämnd av nio ordinarie ledamöter, vilka var och en har en personlig ersättare. Under fullmäktigeperiodens sista år har det i revisionsnämnden skett några ändringar i nämndens sammansättning, som enligt situationen 31.12.2020 är:

Ordinarie ledamöter:

Heimo Hokkanen, ordförande
Merja Rintamäki, vice ordförande
Gunlög Ingves
Raimo Rauhala
Mathias Skytte
Maria Storgård
Piia Yli-Heikkuri
Mikael Ö
Mauri JV. Öljymäki

Ersättare:

Hillevi Potoinen
Juhani Rautakoski
Eva-Maria Strömsholm
Marko Lähdesniemi
Martin Norrgård
Andreas Back
Johanna Välimaa
Liisa Stolt
Jani Peräsarka

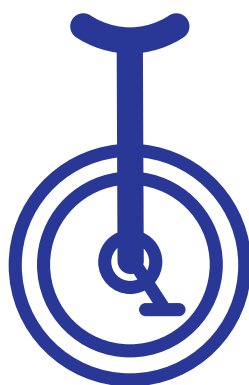
Vasa stads strategi och utvärdering av målen

Strategin som har gällt i Vasa stad under fullmäktigeperioden 2017–2021 förnyades i början av den föregående fullmäktigeperioden år 2014. Den centrala tanken i strategin var att genom smidigt beslutfattande svara mot behoven i en föränderlig värld och omgivning. I praktiken innebär detta att stadens centrala mätare som följs upp slås fast och de årliga åtgärderna förverkligas. Åtgärderna inriktades på olika delområden, för vilka utöver de centrala mätarna också andra mätare som följs upp har fastställts. Som delområden i strategin valdes välfärd, attraktivitet, stark ekonomi och personalen. Resultaten av de centrala mätarna i stadens strategi, de årligen fastslagna åtgärderna och mätarna som motsvarar dem tas upp i kapitlet som behandlar utfallet för de av fullmäktige uppsatta bindande målen.

Revisionsnämnden har utvärderat genomförandet av strategin i alla utvärderingsberättelser som gäller verksamhetsåren under fullmäktigeperioderna

2013–2016 och 2017–2021. Alldeles i början av fullmäktigeperioden 2013–2016 fäste revisionsnämnden uppmärksamhet på att nämndens utvärderingar inte till fullo utnyttjades vid verkställandet av strategin och beredningen av budgetarna. Huvudsakligen berodde detta på att beredningen av strategin inföll under våren, då den operativa ledningen inte ännu hade all utvärderingsinformation till sitt förfogande. I utvärderingarna i slutet av fullmäktigeperioden 2013–2016 och efter början av den innevarande fullmäktigeperioden 2017–2021 har utvärderingen fokuserat på hur strategin genomförs och rapporteras efter att budgeten godkänts.

Revisionsnämndens observationer kan sammanfattas i två huvudobservationer. I samband med godkännandet av budgetarna har inga ansvariga parter definierats för åtgärderna. För åtgärderna har inte heller definierats några ansvariga parter när de ekonomiska dispositionsplanerna görs upp i början

av verksamhetsåren. Revisionsnämnden anser att det här försämrade uppfyllandet av de årliga målen, då verkställandet av målen kunde bli fördröjt eller rentav inte alls genomfört. I slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 håller saken enligt revisionsnämndens bedömning på att rättas till, då strategimålen i allt mera inriktas mot sektorernas och förvaltningarnas mål. I fortsättningen är det viktigt hur ansvaret för strategiska mål över sektorsgränserna fördelas.

Den andra huvudobservationen gäller rapporteringen under verksamhetsåren. Ur revisionsnämndens synvinkel genomförs stadens strategi framför allt via dess åtgärder och resultaten av

dem. Den nuvarande strategins mätare hjälper att beskriva utvecklingens riktning, men säger ingenting om det verkliga resultatet. Stadsfullmäktige har inte fått någon rapportering om åtgärdernas utfall under verksamhetsåren under fullmäktigeperioderna 2013–2016 och 2017–2021. Rapporterna som under verksamhetsåren har utarbetats för stadsfullmäktige har nästan enbart behandlat uppföljningsuppgifter för mätarna. Detta försvagar och begränsar betydligt det högsta beslutande organets verksamhetsförutsättningar i synnerhet när stadens serviceproduktion skulle kräva ny styrning av verksamheten på stadsfullmäktigenivå under verksamhetsåret.

Strategi och budget

Vasa stads strategi och budgetberedning har kopplats som en fast del till ledningen av staden från och med år 2014. Strategins delområden, mätare och åtgärder har årligen godkänts i budgeten som en del av stadens styrning och verksamhet. Detta har gjort att budgetberedningen i fråga om definiering av målen har utvecklats betydligt. Under fullmäktigeperioderna 2013 – 2016 och 2017 – 2021 har dock enligt revisionsnämndens observationer problem uppstått med hur de i budgeten beviljade anslagen inriktas så att de motsvarar de viktigaste åtgärderna med tanke på styrningen av den praktiska verksamheten. I synnerhet kom det här till synes under den pågående fullmäktigeperioden

år 2018, då åtgärden som skulle leda till kommunsammanslagningar i fråga om all verksamhet var så central att genomförande och uppföljning av andra åtgärder uteblev. Ur revisionsnämndens synvinkel var fokuseringen på en enda åtgärd, då även andra ekonomiska villkor försämrades, också en betydande orsak till det dåliga årsbidraget år 2018 (se Bild 4).

Såsom framgår av bilden (Bild 4) har man under fullmäktigeperioden 2017–2021 strävat efter ett betydligt bättre årsbidrag än under fullmäktigeperioden 2013–2016. Detta har tyvärr också inneburit stramare ekonomiska balanseringsåtgärder än under den tidigare fullmäktigeperioden. Detta

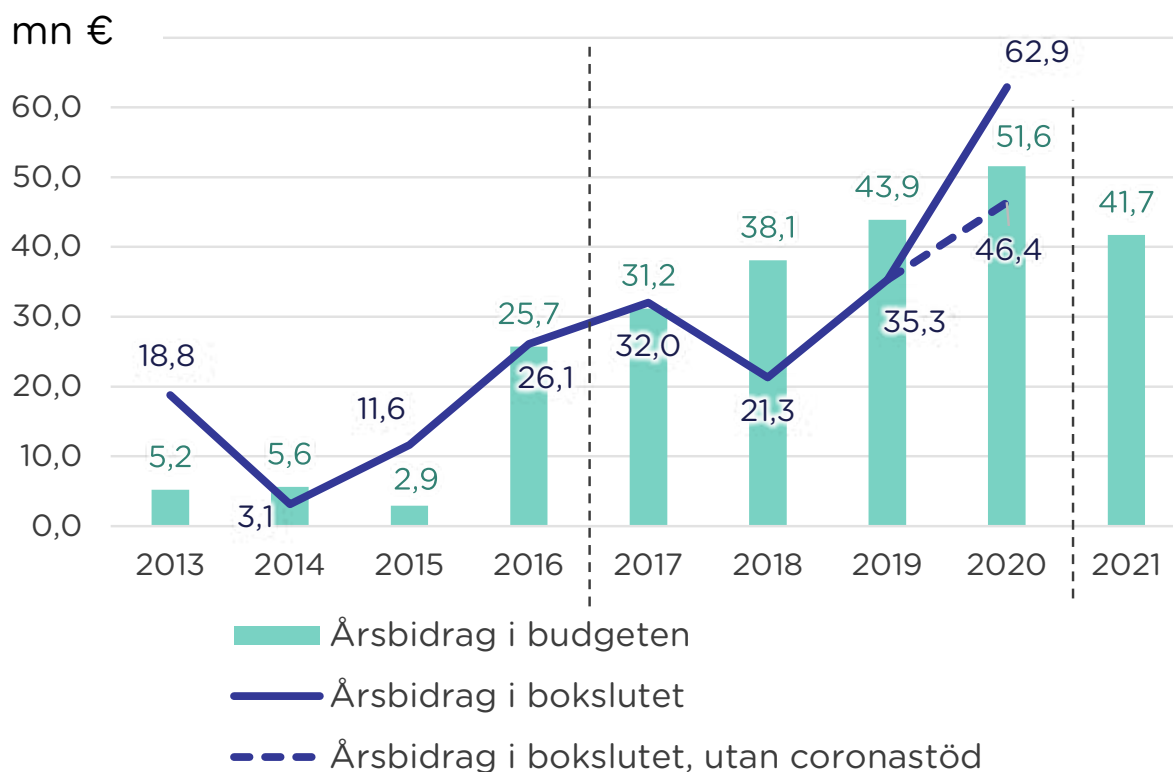

Bild 4. Vasa stads årsbidrag i budgeten och bokslutet med affärsverk åren 2013–2021, miljoner euro. För år 2020 har årsbidraget också beräknats utan de så kallade coronastöden som staten beviljat kommunerna i form av statsandelar. Källa: Vasa stads bokslut och budgetar.

berodde enligt revisionsnämndens observationer på att investeringsprogrammet som inleddes under fullmäktigeperioden 2009–2012 var överdimensionerat i förhållande till stadens interna finansiering. Genomförandet av investeringsprogrammet under åren 2011–2015 förorsakade både att årsbidraget försvagades och att stadens lånebelopp ökade. Stadens lånebelopp har efter det ökat betydligt fram till slutet av innevarande fullmäktigeperiod.

Med tanke på stadens budgetstyrning och verksamhet innebar genomförandet av de tidigare fullmäktigeperiodernas omfattande investeringsprogram och den allmänt åtstramade ekonomiska situationen att de två sista åren i den innevarande fullmäktigeperioden tydligt har varit de svåraste åren då det gäller balansering av ekonomin. Såsom framgår av bilden ([Bild 4](#)) blev årsbidraget år 2019 ännu under målet. Så skulle ha skett även år 2020, om de så kallade coronastöden som staten beviljat på grund av covid-19-pandemin inte skulle ha förverkligats. Med tanke på genomförandet av strategin

har det här igen en gång inneburit fokusering på en åtgärd: ekonomin och stramt iakttagande av planen för balansering av ekonomin.

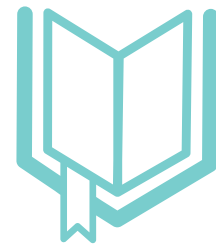
Av stor betydelse med tanke på genomförandet av investeringsprogrammet och en lyckad budgetplanering har också varit osäkerheten vid bedömningen av avskrivningarna som investeringarna orsakar. Avskrivningsnivån som i budgetarna för åren 2013–2018 uppskattades alltför lågt har slutligen orsakat en försämring på totalt cirka 20 miljoner euro i stadens slutliga resultat. Från och med fullmäktigeperioden 2013–2016 borde avskrivningsnivån ha varit cirka 30–31 miljoner euro. Såsom framgår av bilden ([Bild 4](#)) räckte Vasa stads årsbidrag till att täcka avskrivningarna för första gången först i början av den innevarande fullmäktigeperioden. Enligt revisionsnämndens uppskattning motsvarar de planerade avskrivningarna i ekonomiplanen (cirka 31–32 miljoner euro) vid granskningstidpunkten de investeringar som verkställandet av stadens strategi förutsätter.

Utfall av de av fullmäktige uppsatta målen som är bindande i förhållande till fullmäktige 2017-2020

I Vasa stads budget har man i enlighet med strategin under den innevarande fullmäktigeperioden fastställt fyra delområden, vilka genomförs med hjälp av separata åtgärder. Resultaten inom varje delområde mäts med särskilt definierade mätare. Dessutom har för uppföljning av strategin fastställts centrala mätare, vilka i tillämpliga delar också finns med bland mätarna som mäter strategins delområden.

Under fullmäktigeperioden 2017-2021 har alla de godkända mätarna varierat måttfullt, men de centrala mätarna hela två gånger. Eftersom utvärderingen av förändringarna enligt de centrala mätarna kräver granskning under en längre tid, behandlas i den här utvärderingsberättelsen resultaten av de centrala mätarna som varit längst i kraft under fullmäktigeperioden 2017-2021. Sålunda är det naturligt att till exempel resultaten av de centrala mätarna som slagits fast för år 2020, såsom "Klimatneutralt Vasa 202x" utvärderas först under följande fullmäktigeperiod. Enligt principerna som togs i bruk år 2014 har åtgärderna som bestämts för strategins delområden varierat nästan årligen.

Strategins delområden:

Välfärd

Attraktivitet

Stark ekonomi

Personal, kompetens och ledarskap

Revisionsnämndens årliga strategiutvärderingar visar att förtydligande av strategistyrningen och betonande av åtgärdernas betydelse som en del av uppnåendet av målen har gett resultat. Såsom framgår av bilden (**Bild 5**) har man av åtgärderna under fullmäktigeperioden 2017–2021 helt eller delvis lyckats genomföra över 80 %, medan motsvarande siffra ännu under föregående fullmäktigeperiod var cirka 60 %. Anmärkningsvärt är också att man i revisionsnämndens utvärderingar tydligare än förut kunde visa åtgärdernas inriktning och innehåll. Därför var till exempel åtgärderna som ”inte utvärderats” betydligt färre. Den höga andelen delvis förverkligade åtgärder åren 2017–2021 beror till stor del på att de centrala mätarna förnyades för år 2020. Därför inriktades och ändrades åtgärder kraftigare än förut och ännu i slutet av år 2020 befann de sig till stor del i inledningsskedet av verkställandet.

På basis av revisionsnämndens separata granskning av strategin har under fullmäktigeperioden 2017–2021 stadsbornas välfärd kunnat främjas bättre än tidigare. Ännu under fullmäktigeperioden 2013–2016 utgjordes spjutspetsen av utvecklingen av stadens attraktivitet på basis av förverkligandet av åtgärderna. Anmärkningsvärt är att under de senaste verksamhetsåren har åtgärderna för uppnående av ekonomisk balans förtydligats. I och med det har spridningen gällande uppnåendet av åtgärderna som ännu förekom under den föregående fullmäktigeperioden försvunnit ur resultaten. Eftersom

Åtgärder som är bindande i förhållande till fullmäktige:

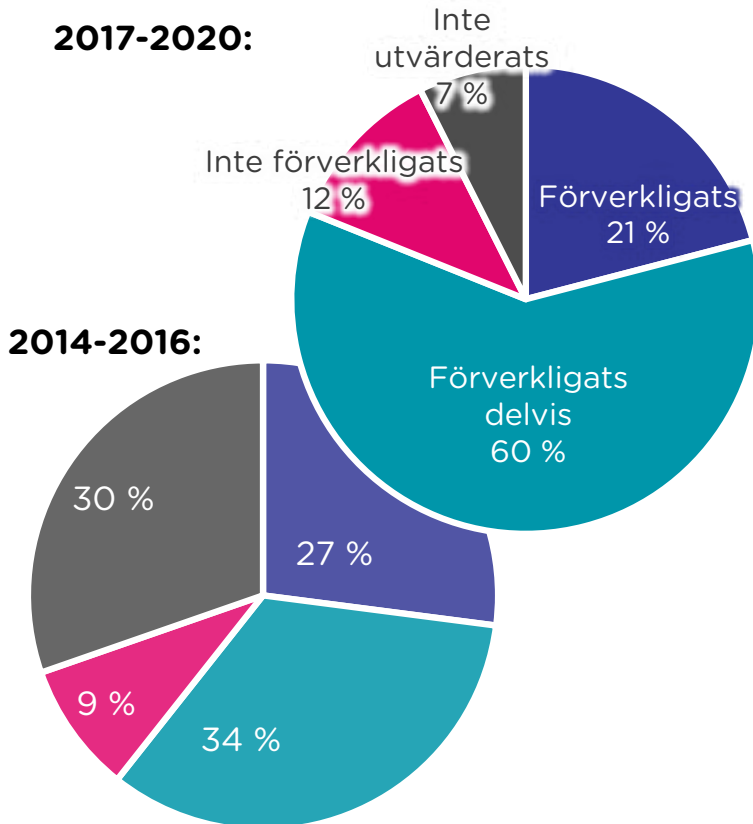

Bild 5. Källa: stadens bokslut.

uppnåendet av ekonomisk balans har varit en ekonomisk berg-och-dalban finns det inom det här delområdet mera delvis förverkligade åtgärder än inom de övriga delområdena. I revisionsnämndens jämförelse har delområdena stark ekonomi och personal åren 2018–2020 sammanslagits, för ännu under den föregående fullmäktigeperioden fanns de i samma helhet.

Centrala mätare som beskriver förverkligandet av strategin:

Befolkningstillväxt
Ekonomisk balans
Sysselsättning
Skatteinflöde

Och vad visar mätarna? Såsom framgår av bilden (**Bild 6**) har det skett en utveckling under innevarande fullmäktigeperiod. Av mätarnas värden förverkligades nästan 50 %. Därtill kan man se att det finns flera mätare som inte förverkligats än det gjorde ännu under åren 2014–2016. På basis av revisionsnämndens resultatgranskning separat för de olika delområdena beror mätarnas helhetsresultat under den innevarande fullmäktigeperioden på två saker. För det första har mätarna i anslutning till välfärd förverkligats mycket väl. För det andra är det när det gäller icke förverkligade mätare till stor del fråga om utveckling och svårigheter i anslutning till uppnåendet av ekonomisk balans.

I motsats till åren 2014–2016 stöder resultaten av mätarna som bestämts för delområdena under fullmäktigeperioden 2017–2021 utvecklingen av åtgärderna. Enligt de utredningar som revisionsnämnden har fått kan den mest betydande framgången under fullmäktigeperioden anses vara den positiva utvecklingen av resultaten i anslutning till den ekonomiska balansen och personalens välbefinnande. I slutet av år 2020 fick man ekonomin i balans och personalen har tagits om hand även i svåra tider. Att attraktivitetsmålet har

lyckats visar bland annat investeringsviljan inom områdets näringsliv. Såsom revisionsnämndens uppföljning också visar, var det med tanke på genomförandet av strategin ett betydande bakslag att planerna på den bredd uppmärksammade och resurskrävande kommunsammanslagningen år 2018 strandade. Resultatet påverkade i synnerhet förverkligandet av områdets attraktivitetsmål, men med tanke på stadens strategi orsakade den tillfälliga nyinriktningen av resurser också en ekonomisk katastrof av engångsnatur.

Resultaten av de centrala mätarna under fullmäktigeperioden 2017–2021 visar att det finns rum för utveckling i de med tanke på kommunens livskraft viktiga faktorerna (befolkningstillväxt, sysselsättning) och de med tanke på stadens verksamhet kritiska faktorerna har kunnat lyftas till en positiv utvecklingsfåra (ekonomisk balans, skatteinflöde).

Mätare som är bindande i förhållande till fullmäktige:

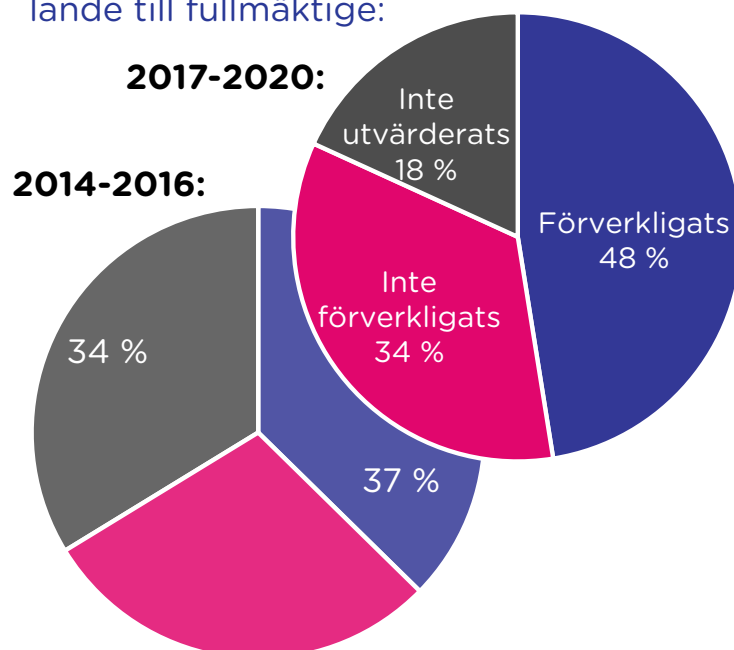

Bild 6. Källa: stadens bokslut.

Befolkningstillväxt

Mål: > 100 000 invånare fram till år 2021

Folkmängd i slutet av år 2020: 67 551

(-85 / -0,1 % jämfört med föregående år).

På basen av befolkningstillväxten har stadens attraktivitetsmål inte utvecklats tillräckligt för att befolkningstillväxten skulle ha blivit positiv. Under den innevarande fullmäktigeperioden har målet varit bland annat 1 % befolkningstillväxt, men såsom framgår av bilden (**Bild 7**) har Vasas befolkningsutveckling varit betydligt sämre än under fullmäktigeperioden 2013–2016. I slutet

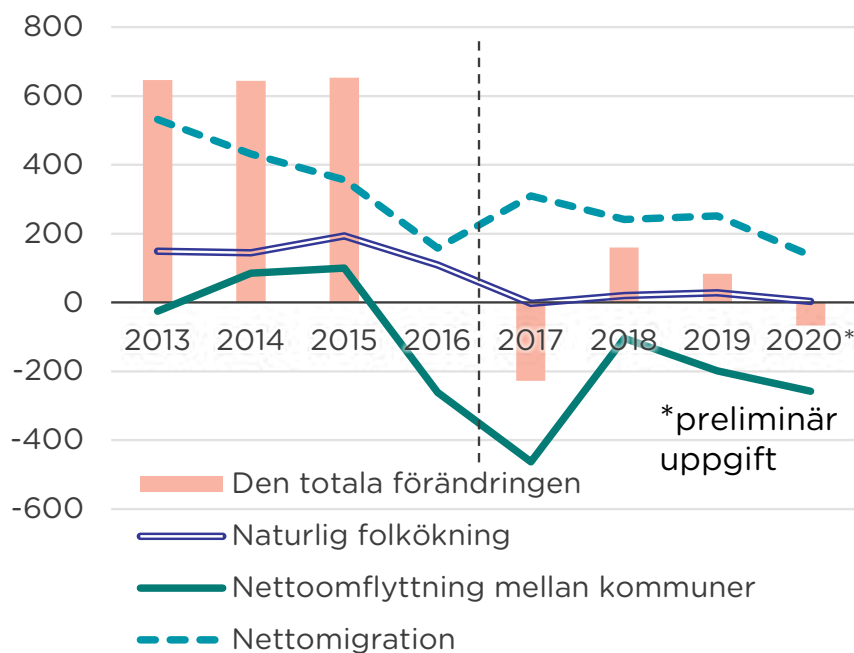

Bild 7. Källa: Statistikcentralen, befolkningsstatistik, förhandsuppgifter om befolkningen.

av fullmäktigeperioden har Vasas placering sjunkit tillbaka till plats 15 bland C21-städerna. Invånarantalet i alla Finlands nio största städer har ökat under år 2020.

Sysselsättning

Mål: > 75 %

71,9 % år 2019 (preliminär uppgift)

I fråga om sysselsättningen uppnåddes Vasa stads mål inte under fullmäktigeperioden 2017 - 2021. Som helhet bedömt har målet satts anmärkningsvärt högt i förhållande till stadens arbetsmarknad och dem som befinner sig utanför arbetskraften. Såsom framgår av bilden (**Bild 8**) år 2019 under landets genomsnitt (72,2 %), men högre än det enligt jämförelsestädernas

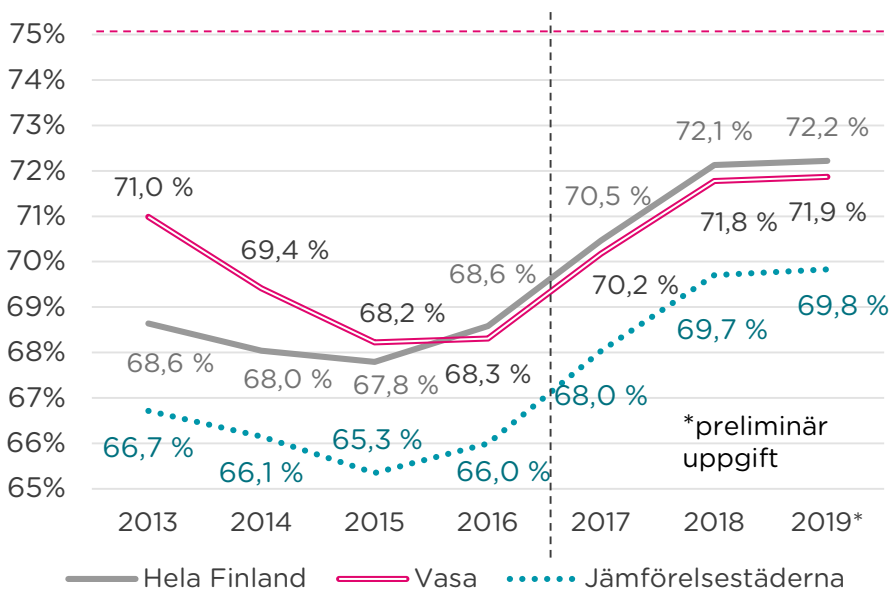

Bild 8. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik.

invånarantal vägda medeltalet (69,8 %). Se mera under **Utveckling av sysselsättningsgraden** i den här utvärderingsberättelsen.

Ekonomisk balans

Mål: Det ackumulerade överskottet på medelnivå bland stora städer.

Akkumulerat överskott i bokslutet år 2020:

25 €/invånare

Placering år 2020: **19.**

I slutet av fullmäktigeperioden uppnådde Vasa stad ekonomisk balans och det ackumulerade underskottet som samlats under två fullmäktigeperioder kunde täckas. Ändå har målnivån gällande ackumulerat överskott inte uppnåtts. På bilden (**Bild 9**) beskriver det färgade området platserna 7 - 13 bland C21-städerna. Såsom framgår av bilden placerar sig Vasa inte på medelnivån bland de stora städerna. På basis av det ackumulerade överskottet finns Vasa bland C21-städerna på 19:e plats. Det enligt invånarantalet vägda medeltalet för ackumulerat överskott i C21-städerna är mycket högt beroende på att de största städerna i vårt land har ackumulerat överskott i balansräkningarna.

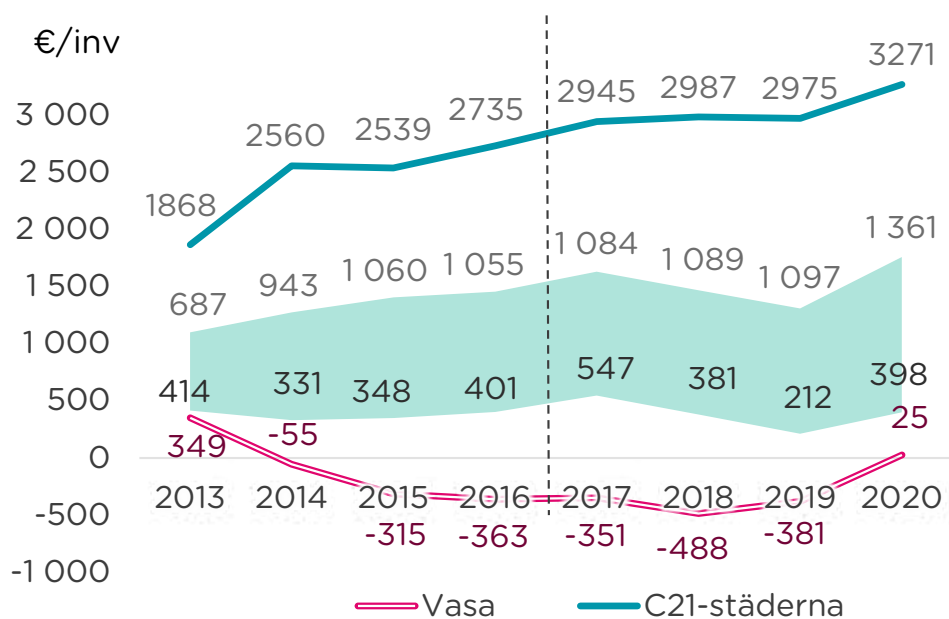

Bild 9. Källa: städernas bokslut.

Skatteinflöde

Mål: Bland de sex bästa av de 20 största städerna.

Skatteinflöde år 2020:

4440 €/asukas

Placering 2020: 4.

Vasa stads skatteinflöde har även historiskt granskat varit på hög nivå (**Bild 10**). Såsom framgår av bilden (**Bild 11**) har målet under fullmäktigeperioden 2017–2021 förverkligats under alla andra år utom år 2018. Under innevarande fullmäktigeperiod har Vasa stad höjt sin kommunalskattesats två gånger. Därtill har år 2020 bland annat den tillfälliga höjningen av fördelningsandelen för samfunds-skatteinkomsten som beviljades Vasa stad på grund av covid-19-pandemin inverkat på resultatet. Se mera under **Den ekonomiska situationen i stadskoncernen** i den här utvärderingsberättelsen.

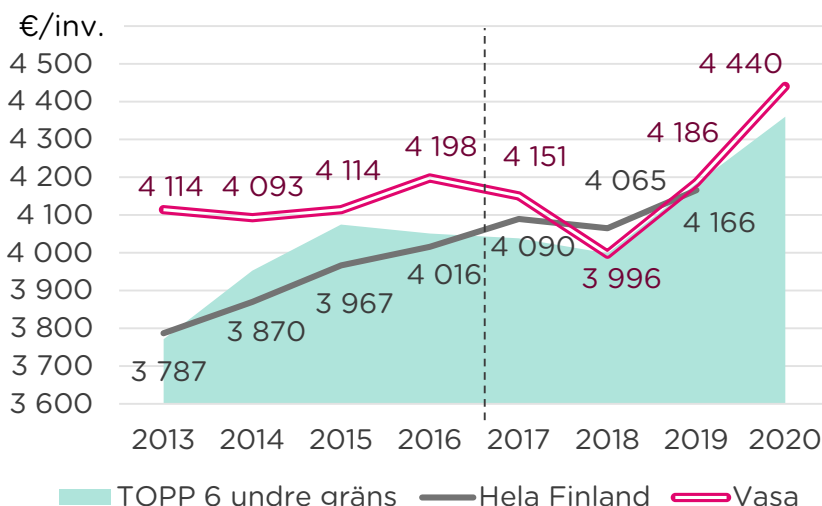

Bild 10. Källa: Kommunförbundet; städernas bokslut.

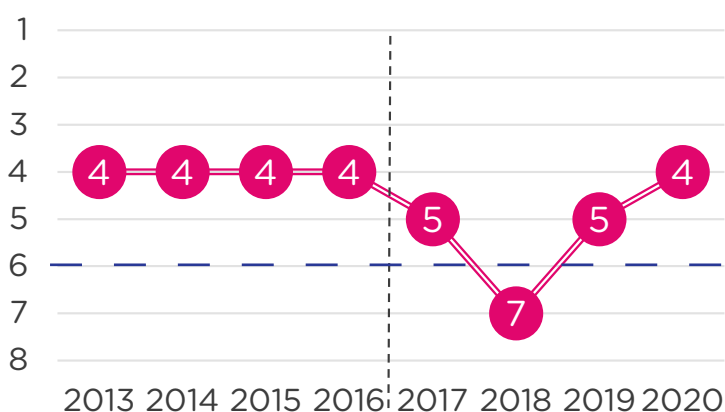

Bild 11. Placering bland de 20 största städerna i fråga om skatteinflödet per invånare. Källa: städernas bokslut.

Uppgifter i tabellform: Stadens årsbidrag i budgetar och bokslut, Åtgärder som är bindande i förhållande till fullmäktige, Mätare som är bindande i förhållande till fullmäktige, Befolkningstillväxt i Vasa, Beloppet för ackumulerat överskott per invånare, Sysselsättningsgrad i Vasa och hela landet, Skatteinflöde, euro/invånare, Placering bland de 20 största städerna.

Revisionsnämndens observationer:

- Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har Vasa stads strategi blivit en kontinuerlig och bestående del av stadens verksamhetsplanering. De mål som godkänts i strategin kan införlivas som en del i stadens verksamhet genom budgetförfarande.
- Av stadens centrala mätare har skatteinflödet utfallit enligt målen under nästan hela den pågående fullmäktigeperioden. Efter år 2020 är Vasa stads skatteinflöde räknat per invånare fjärde bäst (4 440 €/invånare) bland de stora städerna.
- På basis av utfallet för de i strategin och budgeten godkända åtgärderna och mätarna är det totala resultatet gott under fullmäktigeperioden 2017–2021. Resurserna som beviljats i budgeten har i regel styrts på ett resultatrikt och ändamålsenligt sätt för att genomföra de mål som stadsfullmäktige årligen har godkänt. I slutet av fullmäktigeperioden har av åtgärderna helt eller delvis förverkligats över 80 % och av mätarna nästan 50 %.

- ❖ Till skillnad från fullmäktigeperioden 2013–2016 har man under den innevarande fullmäktigeperioden inte lyckats uppnå målet gällande stadens befolkningstillväxt. I situationen i slutet av år 2020 har befolkningstillväxten varit negativ två gånger under den innevarande fullmäktigeperioden. Likaså är stadens sysselsättningsgrad trots fullmäktigeperiodens positiva utveckling ännu 3,1 procentenheter under eftersträvt 75 %.
- ❖ En brist under fullmäktigeperioden 2017–2021 kan anses vara att de i strategin godkända åtgärderna inte har haft någon tydlig ansvarig part och förverkligandet av ifrågavarande åtgärder har inte rapporterats till stadsfullmäktige under verksamhetsåret.
- ❖ Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har i stadens verksamhet förekommit situationer, där förverkligandet av en enda åtgärd, om än betydande, har blivit så viktig att styrningen och övervakningen av hela stadens verksamhet med tanke på verkställandet av budgeten har försvagats. Resursinriktningen under verksamhetsåret har varit alltför ensidig.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- Målet gällande Vasa stads ekonomiska balans har under fullmäktigeperioden 2017–2021 varit utmanande och i situationen år 2020 har underskottet som samlats under tidigare år kunnat täckas. Trots det ska man ge akt på den ekonomiska situationen och fortsätta med åtgärderna, för målet till medelnivån bland de stora städerna är ännu långt borta. Efter år 2020 har Vasa stad i sin balansräkning ett ackumulerat överskott på 25 €/invånare och de stora städernas medelnivå i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden är 398–1 366 €/invånare.
- Fastän förankringen av målen med tanke på stadsfullmäktiges styrande makt har utvecklats i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden, bör ansvariga parter kunna definieras på ett synligt och tydligt sätt. I fortsättningen när organisationsstrukturen ändras ständigt kommer en viktig faktor att vara hur ansvaret för strategiska mål över sektorsgränserna kommer att fördelas och rapporteras. Stadsfullmäktige ska i mån av möjlighet kunna styra verksamheten även under verksamhetsåret till exempel utgående från rapporterade åtgärder.

Utmaningarnas fullmäktigeperiod 2017-2021 - vad lärde vi oss, hur går vi vidare

Vasa stads revisionsnämnd 2017-2021 har under sin mandatperiod fortsatt den linje som valts för den föregående fullmäktige perioden 2013-2016 och därmed koncentrerat sig på utvärdering av stadens strategiska mål. Från fullmäktigeperioden 2017-2021

har som föremål för efterhandsutvärdering valts objekt som diskuterats mycket under fullmäktigeperioden, de har påverkat hela Vasa stads verksamhet och, framför allt, påverkar de tjänsterna som kommuninvånarna får eller visar att stadens service utvecklas.

Utveckling av den representativa och den direkta demokratin

Redan före fullmäktigeperioden 2017-2021 hade staden i sin strategi som mål att stärka den representativa och den direkta demokratin. För att följa med utfallet av målet hade Vasa stad deltagit i Kommunförbundets Arttu 2-utvecklingsprojekt och dess kommuninvånarenkäter åren 2015 och 2017. I och med Kommunförbundets utvecklingsprojekt kunde man följa med hur målet utföll med en enhetlig mätare för det upplevda förtroendet gällande beslutsfattandet. Information insamlades bland annat om kommuninvånarnas förtroende för den egna kommunens beslutsfattare samt information om servicen och hörande av kommuninvånarnas åsikter. Enligt uppgifter som revisionsnämnden fått från Kommunförbundet har Vasa deltagit i Kommunförbundets uppföljningsundersökningar sedan år 1996.

Revisionsnämnden utvärderade utvecklingen av den representativa och den direkta demokratin i sin utvärderingsberättelse för år 2017. För år 2017 hade flera saker som förnyar strukturerna införts som åtgärder, såsom arbetet

med att förnya förtroendeorganisationen, klarlägga områdesnämndens och områdeskommittéernas roll samt definiera positionen för ungdomsfullmäktige och de olika råden samt befästa deras verksamhet. Därtill ville man befästa medborgarrådsverksamheten som en del av utvecklingen av servicen.

Revisionsnämnden lyfte fram i sin utvärdering för år 2017 att staden efter att den nya kommunallagen 2015 trätt i kraft hade vidtagit åtgärder för att utveckla olika demokratiska påverkningssamlingar. Vid revideringen av stadens förvaltningsstadga och verksamhetsstadgor år 2017 gav man i enlighet med målen år 2017 områdesnämnden, områdeskommittéerna, ungdomsfullmäktige och de olika råden en legitim ställning som en del av stadens beslutsfattande. Områdeskommittémodellen hade också blivit en stark form för organisering av verksamheten, till stor del beroende på kommunsammanslagningen Vasa-Lillkyro år 2013. Däremot saknades det i fråga om utveckling av medborgarrådsverksamheten både en

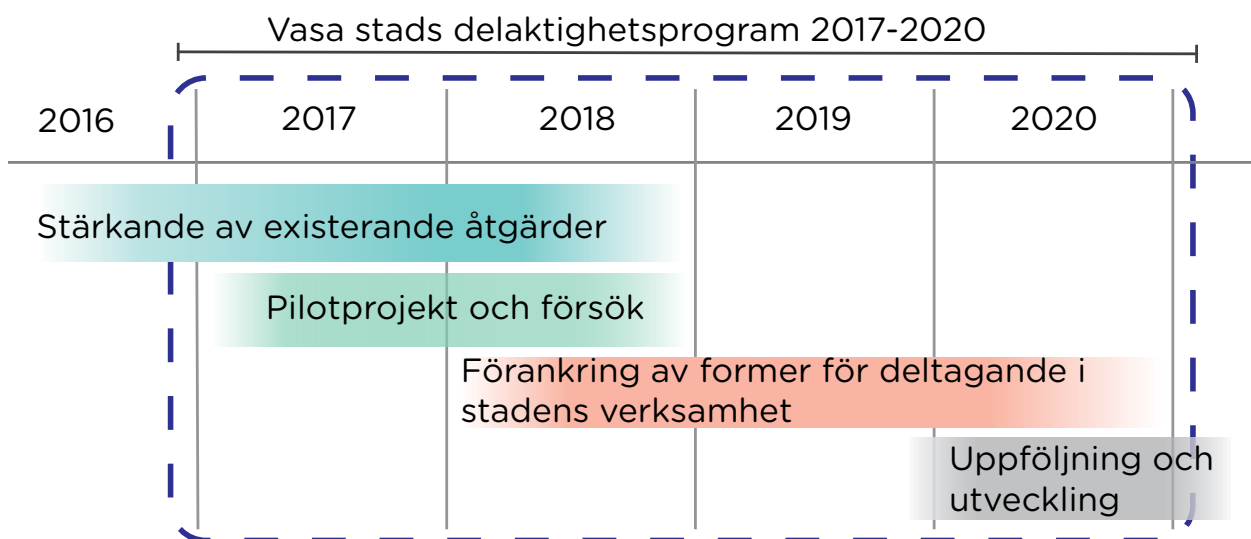

Bild 12. Genomförandetidtabell för Vasa stads delaktighetsprogram 2017 - 2020.

långsiktig plan och tankar om i vilka sammanhang verksamhetsmodellen fungerar så bra som möjligt.

I stadsstyrelsens svar år 2018 (stadsfullmäktige 8.10.2018 § 55) med anledning av utvärderingsberättelsen koncentrerade man sig enbart på medborgarrådsverksamheten. I stadsstyrelsens svar konstaterades bland annat att några medborgarråd hade ordnats, men enligt revisionsnämndens observationer hade man inte kunnat upprätta någon långsiktig täckande helhetsplan. Som lösning konstaterades att det under år 2018 dock hade anvisats tilläggsresurser för koordinering och skötsel av stadens delaktighetsärenden, i och med vilket planeringen av medborgarrådsverksamheten skulle inledas inom kort.

Under fullmäktigeperioden 2017-2021 har utvecklingen av demokratin fortgående varit en del av stadens strategi. För att genomföra målet har de planerade åtgärderna varierat årligen. Till exempel i slutet av innevarande

fullmäktigeperiod år 2019 bestod åtgärden av att genomföra delaktighetsprogrammet - använda kommuninvånarenkäter och bättre utnyttja respons servicen. För år 2020 sattes som åtgärder kommuninvånarnas deltagande via försök och inbegripande av konsekvensbedömning i ledning och beslutsfattande. Anmärkningsvärt är att delaktighetsprogrammet, som uppgjordes år 2016 och togs i bruk år 2017, blev en i strategin särskilt nämnd handbok, som angav riktningen för förnyandet av demokratin i Vasa under fullmäktigeperioden 2017-2021 (se **Bild 12**).

Som helhet har utvecklingen av den representativa och direkta demokratin i praktiken varit uppdelad i utveckling av den representativa demokratin och genomförande av delaktighetsprogrammet. Med hjälp av delaktighetsprogrammet är avsikten att komplettera beredningen och beslutsfattandet för ärenden som hör till den representativa demokratin. Enligt revisionsnämndens bedömning ser utvecklingen av

demokratin ut att koncentreras i mångt och mycket på hur stadens förvaltningar i sitt arbete beaktar kommuninvånarperspektivet. Det är naturligt att man till exempel inom planläggningen, där man genom beredningen påverkar kommuninvånarnas livsmiljö betydligt, har både lagstadgat och som en naturlig del av verksamheten beaktat kommuninvånarnas deltagande i olika skeden av beslutsfattandet. Enligt bedömningarna som revisionsnämnden har inbegärt har under fullmäktigeperioden 2017 – 2021 utgående från förvaltningarnas lagstadgade verksamhet de viktigaste åtgärderna som utvecklar kommuninvånardemokratin varit växelverkansplanen som inom planläggningen har sammanställts år 2019, stadens skogsplan som vid granskningstidpunkten bereds vid grönområdesenheten i växelverkan med invånarna samt kommunteknikens gatuplanering åren 2019 och 2020, där växelverkan med invånarna togs i beaktande.

De mest betydande framgångarna med delaktighetsprogrammet kan anses vara att områdeskommittéernas arbete befästes och stadens samarbetsgrupper organiserades externt samt att anskaffningen av extern utvecklingsfinansiering kom i gång. För projektverksamhet som stöder delaktigheten har man under den innevarande fullmäktigeperioden lyckats skaffa cirka 400 000 euro i externt stöd. Däremot är det ologiskt att i

bedömningar som revisionsnämnden separat har inbegärt har man framfört som en framgång för delaktighetsprogrammet skapande av interna nätverk över stadens egna förvaltningsgränser. Revisionsnämnden anser att det är viktigt att man vid granskningstidpunkten har lyckats skapa en intern förståelse i staden för delaktighetsprogrammets verksamhetssätt och behov. Revisionsnämnden måste ändå konstatera att det här borde ha gjorts redan i programmets beredningsskede i slutet av den föregående fullmäktigeperioden och inte i slutet av innevarande fullmäktigeperiod, då det nuvarande delaktighetsprogrammet som sådant har upphört. Likaså framgick det vid revisionsnämndens utredningar att områdeskommittéerna under fullmäktigeperioden inte alltid hade hörts som en del av stadens beslutsfattande i ärenden som hörde till dem, fastän detta särskilt har bestämts i verksamhetsstadgorna.

Viktigt är enligt revisionsnämnden med tanke på utveckling av den representativa demokratin och delaktighetsprogrammet huruvida man genom stadens åtgärder inom hela stadens område kan främja den regionala demokratin och alla kommuninvånares upplevda delaktighet. I de utredningar som revisionsnämnden fått kan man ännu i slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 se att kommunens lagstadgade uppgift att inkludera och höra

kommuninvånarna har begränsats främst till stadsområden som utvecklas och delaktighetsprogrammet huvudsakligen till områden där man koncentrerar sig på att förebygga social segregation.

Enligt revisionsnämnden är det viktigt att man i staden definierar huruvida stadens demokrati och deltagande utvecklas som demokrati som syftar till att centralisera områden och service, differentiera elektroniska tjänster och demografiska faktorer eller som demokrati för alla kommuninvånare och områden.

Delaktighetsprogrammet var i kraft till slutet av år 2020 och revisionsnämnden bedömer att stadens strategiska åtgärder åren 2018–2020 kan anses ha ingått i delaktighetsprogrammet och således följt riktningen för stadens strategi. I framtiden kommer utmaningar att skapas av att välfärdsområdet inom social- och hälsovården bildas i Österbotten och det kommer att ändra stadens struktur radikalt. Förnyelsearbete för förtroendeorganisationen som genomförs år 2021 innebär i praktiken också att råden som fungerar inom områdena kommer att bli kvar som en del av primärstadens verksamhet. I utredningar som separat har tillställts revisionsnämnden konstaterades vidare att medborgarrådsverksamheten behövs, men konstaterades samtidigt att de nuvarande råden och

olika områdesforum i den nya organisationen kunde vara den kanal som används i framtide.

I utvärderingen av år 2017 konstaterade revisionsnämnden att enligt resultaten som Kommunförbundet producerat i Arttu 2-utvecklingsprojektet var förtroendet som Vasaborna upplever i fråga om demokratiskt beslutsfattande på en god nivå jämfört med jämförelsestäderna och att en förbättring skett mellan åren 2015 och 2017. Förtroendet för kommunens beslutsfattare då det gäller utveckling av kommunen ökade i Vasa med 5 procentenheter under åren 2015–2017 till ungefär 30 %, medan medeltalet i jämförelsestäderna var cirka 20 %. Likaså upplevdes att de förtroendevalda helt uppriktigt arbetar för kommunens bästa mera i Vasa (36 %) än i jämförelsestäderna (24 %). Anmärkningsvärt är att det också upplevdes att kommuninvånarnas åsikter hördes mera i Vasa (17 %) än i jämförelsestäderna (12 %). Informerandet om den kommunala servicen upplevdes vara i alla kommuner som deltog i Arttu 2-utvecklingsprojektet på samma nivå år 2017 (cirka 35 %).

Revisionsnämnden lade fram som mål för fullmäktigeperioden 2017–2021 att staden skulle sätta upp konkreta målvärden för mätarna som togs i bruk i Arttu 2-utvecklingsprojektet, så att utvecklingen av demokratin kunde jämföras med resultaten från åren 2015

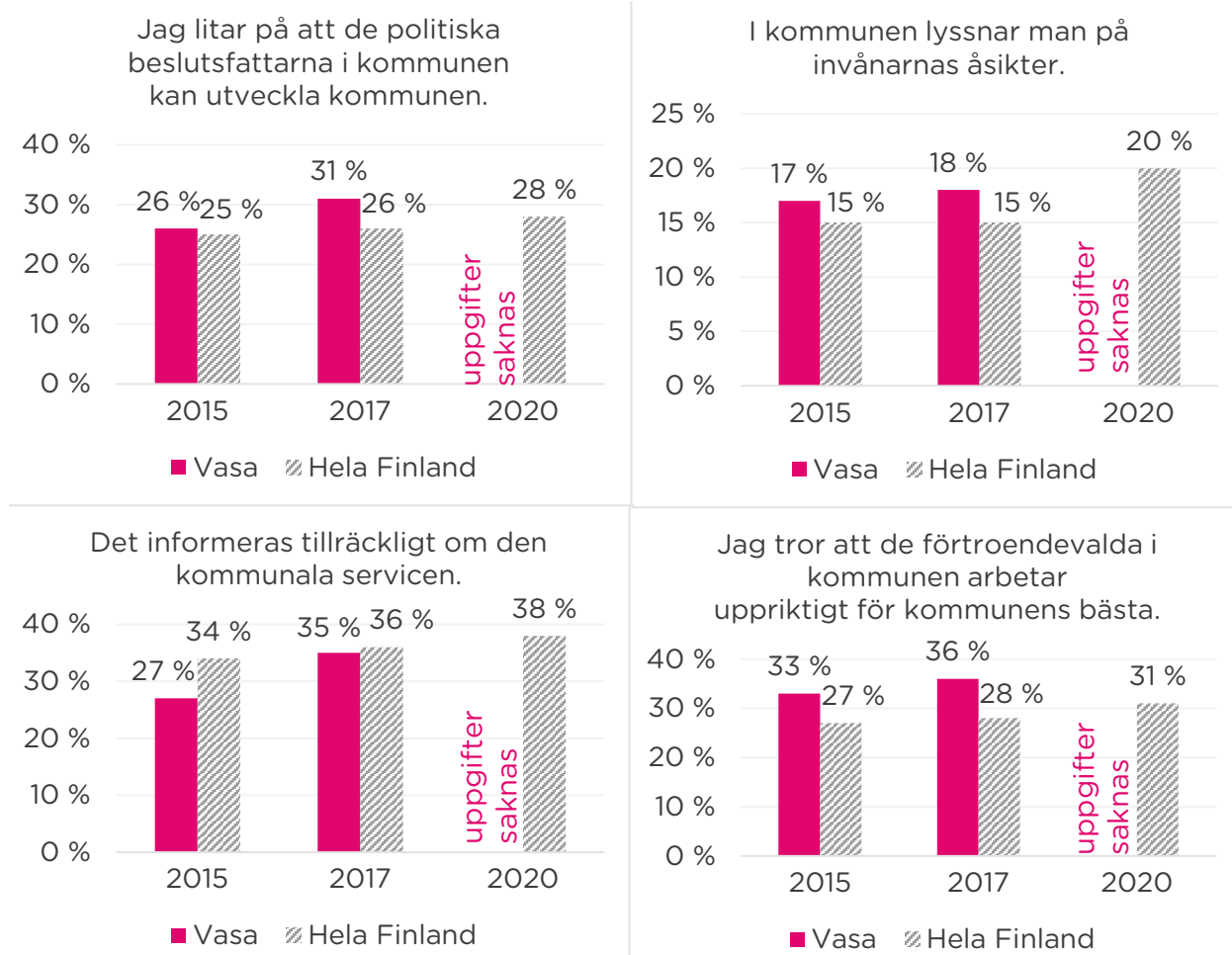

Bild 13. Resultat av Arttu 2 och Kommunundersökning 2020. Källa: Kommunförbundet.

och 2017. Sådana skulle ha varit i slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 till exempel att förtroendet för kommunens förtroendevalda hade varit hela 46–48 % i fråga om utvecklandet av kommunen och kommuninvånarnas upplevelse av att åsikter hörs skulle ha stigit till 30 %. I följande tabeller presenteras resultaten av Kommunförbundets Arttu 2-projekt från åren 2015 och 2017 samt resultaten av Kommunförbundets nyaste kommunundersökning från år 2020 gällande de i revisionsnämndens utvärderingsberättelse år 2017 framförda påståendena.

Såsom framgår av stapeldiagrammen (Bild 13) har det upplevda förtroendet för beslutsfattarna bland kommuninvånarna samt upplevelsen av

att kommuninvånarna får information och att deras åsikter hörs stärkts i de undersökta kommunerna under den innevarande fullmäktigeperioden. Som helhet har siffrorna för alla svarande ändå inte till någon del stigit till exempel till den nivå som revisionsnämnden framförde år 2017. Speciellt intressant är att år 2020 hade hörandet av åsikter ökat för alla svarande hela 5 procentenheter, vilket skulle innebära att Vasas resultat, om riktningen hade varit den samma, hade kunnat vara mycket närmare målnivån som revisionsnämnden framförde år 2017.

Enligt uppgifter som revisionsnämnden fått från Kommunförbundet deltog Vasa stad emellertid inte i Kommunförbundets kommuninvånarenkät

2020 med hänvisning till den ekonomiska situationen och sparåtgärder. Revisionsnämnden anser att beslutet enligt en bedömning i efterhand var dåligt, eftersom man genom att delta i kommuninvånarundersökningen skulle ha fått kommuninvånarnas syn baserad på ett mera omfattande informationsunderlag om hur man i slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 har lyckats med det långsiktiga genomförandet av det strategiska målet. På så sätt bröts också för Vasas del en tidsserie som pågått i över 20 år. Kostnadseffekten för deltagandet i undersökningen skulle enligt uppgifter som revisionsnämnden har fått från Kommunförbundet ha varit 2 500 euro. År 2020 deltog i Kommunförbundets undersökning 43 kommuner av olika storlek och typ runt om i Finland.

Däremot har Vasa stads utveckling av demokratin i slutet av fullmäktigeperioden under flera år mätts med antalet ansökta ändringar/rättelser i besluten. För år 2020 sattes som mätare också

upp invånarrespons och röstningsaktivitet. Till exempel år 2019 inlämnades 75 begäranden om omprövning av stadens beslut. Motsvarande siffra år 2018 var 93. I slutet av förra fullmäktigeperioden 2013–2016 var antalet begäranden om omprövning år 2015 153. Enligt revisionsnämndens åsikt är antalet omprövningsbegäranden gällande beslut emellertid svårt att ha som mätare. Att antalet ansökta omprövningar har minskat säger ingenting om hurudana beslut som fattats under året eller hur många, inte heller hur kommuninvånarnas rättigheter faktiskt förverkligas. Kanhända att mätaren även i sin bästa form bara ger riktningen för hur aktiva kommuninvånarna är samt om det under året har förekommit beslut som ligger speciellt nära en enskild kommuninvånare eller en grupp av kommuninvånare. En begäran om omprövning är en i kommunallagen föreskriven rättighet för kommuninvånaren och inte en förmån i relation till rättigheten att delta i det demokratiska beslutsfattandet.

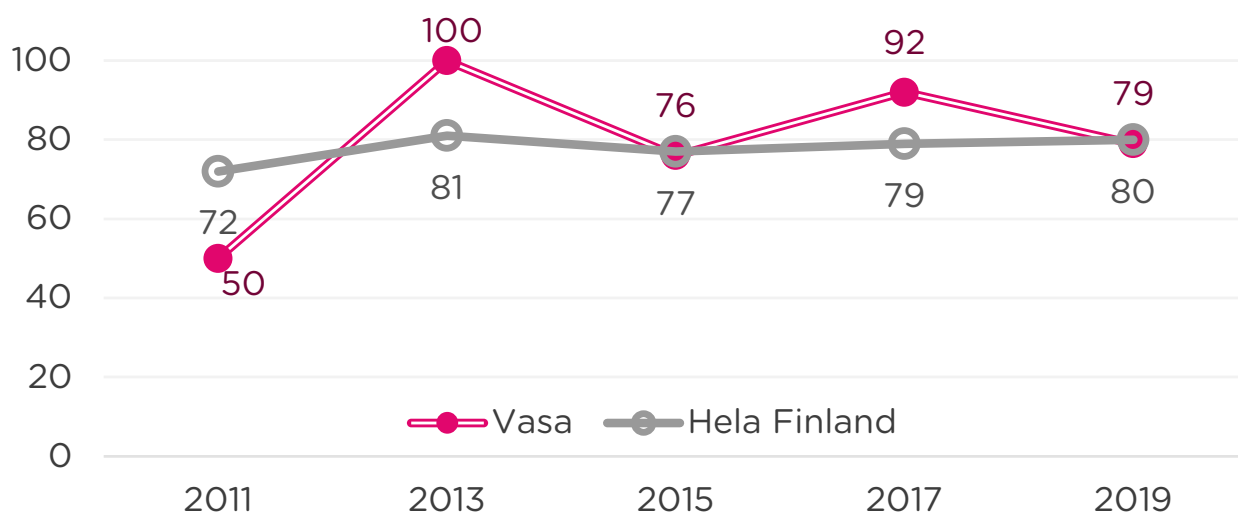

Bild 14. Utvecklingen för delaktighet enligt TEA-viisari åren 2011 – 2019. Källa: Institutet för hälsa och välfärd.

I bokslutet år 2019 hänvisas också till resultaten gällande upplevelsen av delaktighet enligt TEA-viisari (Institutet för hälsa och välfärd, system för jämförelsedata inom hälsofrämjande), vilka i Vasa var 79 och medeltalet i Finland 80 (**Bild 14**). I materialet innebär detta ett gott resultat, då maximipoängen var 100 och minimipoängen 0. På bilden (**Bild 14**) syns också att delaktighetsupplevelsen i Vasa stad har sjunkit enligt TEA-viisari med 13 poäng från början av innevarande fullmäktigeperiod.

På basis av det ovan framförda har delaktighetsprogrammet inte gett önskat resultat för utveckling av demokratin, då infallsvinkeln är främjande av kommuninvånarnas hälsa. Intressant är att under de två senaste fullmäktigeperioderna har delaktighetsupplevelsen alltid varit högre i början av fullmäktigeperioden. Eftersom det här resultatet inte är överensstämmande med

Kommunförbundets kommunundersökning 2020, kan för Vasas del inte antas att resultaten av 2017 års bedömningsmätare har stigit under fullmäktigeperioden mera än för andra som deltagit i kommunundersökningen 2020. Enligt revisionsnämnden är det därför mycket viktigt att i fortsättningen granska förhållandet mellan delaktighetsprogrammet och främjandet av röstningsaktiviteten, då det inte finns några uppföljningsresultat från år 2020. Till exempel år 2020 har inget val som berättar om kommuninvånarnas röstningsaktivitet ordnats, trots att ett sådant redan hade satts upp som mätare som ska följas upp under innevarande år.

Uppgifter i tabellform: Arttu 2 och Kommunundersökning 2020, TEAviisari: delaktighet.

Revisionsnämndens observationer:

- Delaktighetsprogrammet som utarbetades i slutet av fullmäktigeperioden 2013–2016 har under den innevarande fullmäktigeperioden varit en i stadens strategi separat nämnd handbok, som angett riktningen för arbetet med att förnya demokratin i Vasa under fullmäktigeperioden. Resurser har tilldelats för verkställandet av delaktighetsprogrammet, men i tillräcklig omfattning först från år 2018. I och med att delaktighetsprogrammet togs i bruk har man till denna del kunnat svara på revisionsnämndens observationer år 2017.
- Under den innevarande fullmäktigeperioden har de viktigaste demokrati-främjande åtgärderna varit växelverkansplanen som planläggningen sammanställde år 2019 samt grönområdesenhetens (skogsplan) och kommunteknikens (gatuplanering) planering av verksamheten i växelverkan med invånarna.
- Med hjälp av delaktighetsprogrammet som varit i kraft under den innevarande fullmäktigeperioden har man kunnat befästa områdeskommittéernas arbete samt styra organiseringen av stadens externa samarbetsgrupper. Extern finansiering har kunnat skaffas för projektverksamhet som stöder delaktighet.

- Stadens interna nätverk för verksamhet som delaktighetsprogrammet förutsätter har kunnat skapas först efter att delaktighetsprogrammet togs i bruk. Stadens interna förståelse för verksamhetssätt och behov som delaktighetsprogrammet förutsätter borde ha definierats redan i samband med att programmet uppgjordes.
- I situationen 2017 var områdeskommittéernas roll i stadens förvaltningsstadga tydligt definierad. Under den innevarande fullmäktigeperioden noterade revisionsnämnden att som en del av stadens beslutsfattande hade områdeskommittéerna inte alltid hörts i ärenden som hör till dem.

- ✎ År 2017 föreslog revisionsnämnden att staden skulle sätta upp konkreta målvärden för mätarna gällande utvecklingen av demokratin som togs i bruk i Arttu 2-utvecklingsprojektet, så att utvecklingen av demokratin kunde jämföras med resultaten från åren 2015 och 2017. I slutet av innevarande fullmäktigeperiod har målvärden inte definierats och staden har inte deltagit i uppföljningsundersökningen gällande utveckling av demokratin år 2020 med hänvisning till ekonomiska orsaker. Sålunda finns till exempel uppföljningsuppgifter om huruvida kommuninvånarens åsikter hörs inte till förfogande för Vasas del i slutet av fullmäktigeperioden. Målet för utveckling av demokratin var under fullmäktigeperioden emellertid strategiskt centralt och därför borde uppföljnings-/jämförelseuppgifter ha skaffats på sätt eller annat.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- Revisionsnämnden frågar: Klarar man av med stadens åtgärder att främja regional demokrati och av kommuninvånarna upplevd delaktighet inom stadens hela område? Hur förhindrar man att lagstadgat hörande begränsas till exempel enbart till områden som lider av social segregation? Sätt bör slås fast för att utveckling av demokrati och delaktighet blir demokrati för alla kommuninvånare och områden. Hotet utgörs av demokrati som syftar till att centralisera områden och service, differentiera elektroniska tjänster och demografiska faktorer.
- Delaktighetsprogrammet som varit i kraft under fullmäktigeperioden 2017–2021 har upphört som sådant. I fortsättningen kommer utmaningar att skapas av att ett välfärdsområde inom social- och hälsovården bildas i Österbotten, vilket också förändrar stadens struktur radikalt. På grund av detta kommer till exempel som en följd av förnyelsearbetet för förtroendeorganisationen som genomförs år 2021 att innebära att råden som fungerar inom områdena blir kvar som en del av primärstadens verksamhet. Det bör tydligt slås fast till vilken del och i vilka helheter man i fortsättningen utnyttjar medborgarrådsverksamhet, olika råd och områdesforum.

Utveckling av sysselsättningsgraden

I Vasa stad har man efter revideringen av strategin från och med år 2013 tätt följt med utvecklingen av sysselsättningsgraden. Målet har varit att höja sysselsättningsgraden till över 75 %. Under fullmäktigeperioden 2013-2016 utvecklades verksamheten bland annat med hjälp av utveckling av förutsättningarna och samarbetet i fråga om läroanstalter och näringslivet. Därefter lyftes som en central åtgärd upp utbildning av kompetent arbetskraft. I början av fullmäktigeperioden 2017-2021 upplevde man att utbildning av kompetent arbetskraft inte ensam räcker till för att höja stadens sysselsättningsgrad. Då gick man över till åtgärder för att stöda experternas sysselsättningsmöjligheter och att utveckla och stöda innovationsverksamhet i sammanslutningar som verkar i området. I slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021 satte stadsfullmäktige som mål för utveckling av sysselsättningsgraden sysselsättning för ungdomar och långtidsarbetslösa, utveckling av företagskuvösverksamhet, kvalitativ utbildning av arbetskraften och lockande av experter.

Revisionsnämnden har utvärderat stadens strategiska åtgärder för att utveckla sysselsättningen och höja sysselsättningsgraden i sina utvärderingsberättelser för åren 2015, 2016 och 2018. Åren 2015 och 2016 vilade fokus i synnerhet på ekonomiskt kunnande samt förutsägbarhet gällande förändringar. Åren 2015 och 2016 hade till exempel sättet att räkna arbetsmarknadsstödet kommunandel förändrats

och hade inte beaktats i stadens budgetar för motsvarande år. Skillnaden mellan budget och bokslut var cirka 1,5-20 miljoner euro. År 2018 hade arbetsmarknadsstödet kommunandel för stadens del landat på cirka 4,5 miljoner euro, såsom den hade varit i slutet av fullmäktigeperioden 2013-2016 och början av perioden 2017-2021. Samtidigt hade Vasa stads andel av arbetsmarknadsstödet som Folkpensionsanstalten betalade emellertid ökat måttligt jämfört med jämförelsestäderna (50 001 - 100 000 invånare). Då Vasa i slutet av 2018 bland jämförelsestäderna var femte minst som betalare av arbetsmarknadsstödet kommunandel, hade till exempel Joensuu andel stigit till över 10 miljoner och även Kouvolas till över 7 miljoner. S:t Michel fanns bland jämförelsestäderna på bästa plats år 2018 med en andel på rejält under 4 miljoner euro.

År 2018 bedömde revisionsnämnden att sysselsättningsgraden trots utmanande ekonomiska omständigheter hade kunnat höjas till samma nivå som den var i början av den föregående fullmäktigeperioden, medan trenden hade varit sjunkande åren 2014-2016. Lika så visade revisionsnämndens granskning av Vasa stads arbetslöshetsgrad (de arbetslösas andel av arbetskraften) att man hade lyckats pressa den till under 9 %, då den ännu i slutet av år 2016 var cirka 12 %. Innovationsverksamheten som startades i början av fullmäktigeperioden 2017-2021 ansåg revisionsnämnden vara bra. I synnerhet fästes uppmärksamhet på

utvecklingsstyrning och förbättring av styrningskompetensen. Hur väl verksamheten bidrog till att få yrkesfolk att stanna på området förblev oklart för revisionsnämnden. Trots att utvecklingen svängde och blev positiv i början av år 2018, uppnåddes inte målet som varit i kraft under två fullmäktigeperioder för höjande av sysselsättningsgraden till över 75 %. En granskningsaspekt som togs fram redan år 2018 var att av cirka 1000 långtidsarbetslösa var ungefär en tredjedel i behov av annat än sysselsättningservice.

I stadsstyrelsens svar år 2019 (stadsfullmäktige 8.10.2019 § 55) med anledning av utvärderingsberättelsen koncentrerade man sig på innovationsverksamheten, utvecklingen av de använda mätarna och åtgärderna, utvecklingen för arbetsmarknadsstödet kommunandel och hälsogranskningsmodellen för långtidsarbetslösa. Gällande innovationsverksamhet konstaterades att inledande av ett aktivt samarbete med olika läroanstalter skapar i framtiden resultat i form av ett ökat intresse för stadens arbetsplatser. Dessutom skulle enkäten som togs i bruk år 2019 för sökande till stadens arbetsplatser hjälpa till att mäta hur många som rekommenderar Vasa stad som arbetsgivare. I framtiden skulle man också utveckla matchningen mellan använda mätare och åtgärder. På basis av utredningar i början av år 2019 strävade man efter att sänka arbetsmarknadsstödet kommunandel genom att utveckla

arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte och hälsogranskningsmodellen. I synnerhet lyfte man fram behovet av effektivare hänvisning av klienten än tidigare till rehabiliterande arbetsverksamhet. Likaså ska hälsogranskningarna för arbetslösa utvecklas både med tanke på rehabilitering och eventuell invalidpension.

I slutet av år 2020 har man vad gäller förbättring av sysselsättningsgraden enligt de utredningar revisionsnämnden fått till stor del koncentrerat sig på stadens sysselsättningsverksamhet. Med tanke på stadens strategiska mål innebär det här att sysselsättningsåtgärderna för ungdomar och långtidsarbetslösa utvecklas. Enligt arbets- och näringsministeriet finns det inom Vasa stads område i slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021 över 4 000 arbetslösa. Av dessa skulle alltså ungefär en tredjedel vara föremål för Vasa stads sysselsättningsåtgärder. Sysselsättningsåtgärderna kan beröra till exempel ungdomar som saknar utbildning eller personer som drabbats av strukturell arbetslöshet, för vilka produktion/arbete som motsvarar deras kunskande har upphört i området och de arbetslösas kompetens räcker inte längre till för andra uppgifter som erbjuds.

Inom sysselsättningsverksamheten har man efter år 2018 både definierat en sysselsättningsstrappa och fokuserat på hälsogranskningarnas effektivitet.

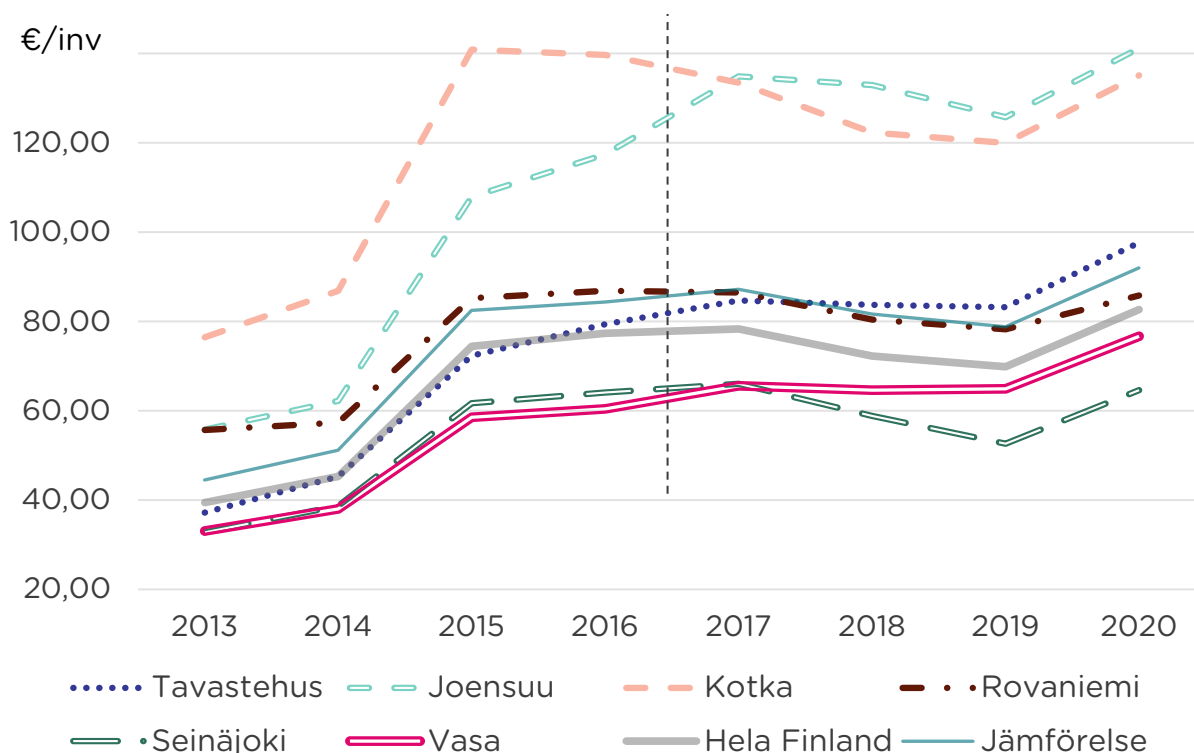

Bild 15. Utveckling för arbetsmarknadsstödet kommunandel som Folkpensionsanstalten betalar i relation till invånarantalet i vissa jämförelsestäder (50 001 - 100 000 invånare) åren 2013-2020, euro/invånare. Källa: Folkpensionsanstalten, arbetsmarknadsstödsuppföljning; Statistikcentralen, befolkningsstatistik.

Därtill har man genom olika projekt utvecklat de arbetslösas delaktighet och sysselsättningsmöjligheter. Enligt effektindikatorn för sysselsättningsåtgärder som Vasa stads sysselsättnings-service följer med skulle åtgärdernas totala effekt ha ökat från nivån 1,54 i början av innevarande fullmäktigeperiod till nivån 2,31 år 2019.

Med tanke på arbetsmarknadsstödet som Folkpensionsanstalten betalar visar utvecklingsåtgärdernas verkningsfullhet hur länge arbetslösa arbetsökande har varit arbetslösa och hur stor del av deras ersättningar kommunerna betalar. Efter lagändringen år 2015 fram till år 2018 hade kommunernas kommunandelar till Folkpensionsanstalten stigit, men samtidigt

också stabiliserats. Vasa stads betalningsandel har stabiliserats till cirka 4,5 miljoner euro under den innevarande fullmäktigeperioden. År 2020 var arbetsmarknadsstödet kommunandel hela 5,2 miljoner euro, men enligt bedömningar som revisionsnämnden fått skulle ökningen av betalningsandelen vara en följd av covid-19-pandemin som bröt ut våren 2020. I praktiken innebär det här att det för långtidsarbetslösa har varit allt svårare att få arbete år 2020, eftersom antalet nya arbetslösa samtidigt har ökat (se också Bild 18). Såsom år 2018 finns arbetsmarknadsstödet kommunandel som Vasa stad betalar också i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden inom den lägsta tredjedelen bland jämförelsestäderna (se Bild 15). I det

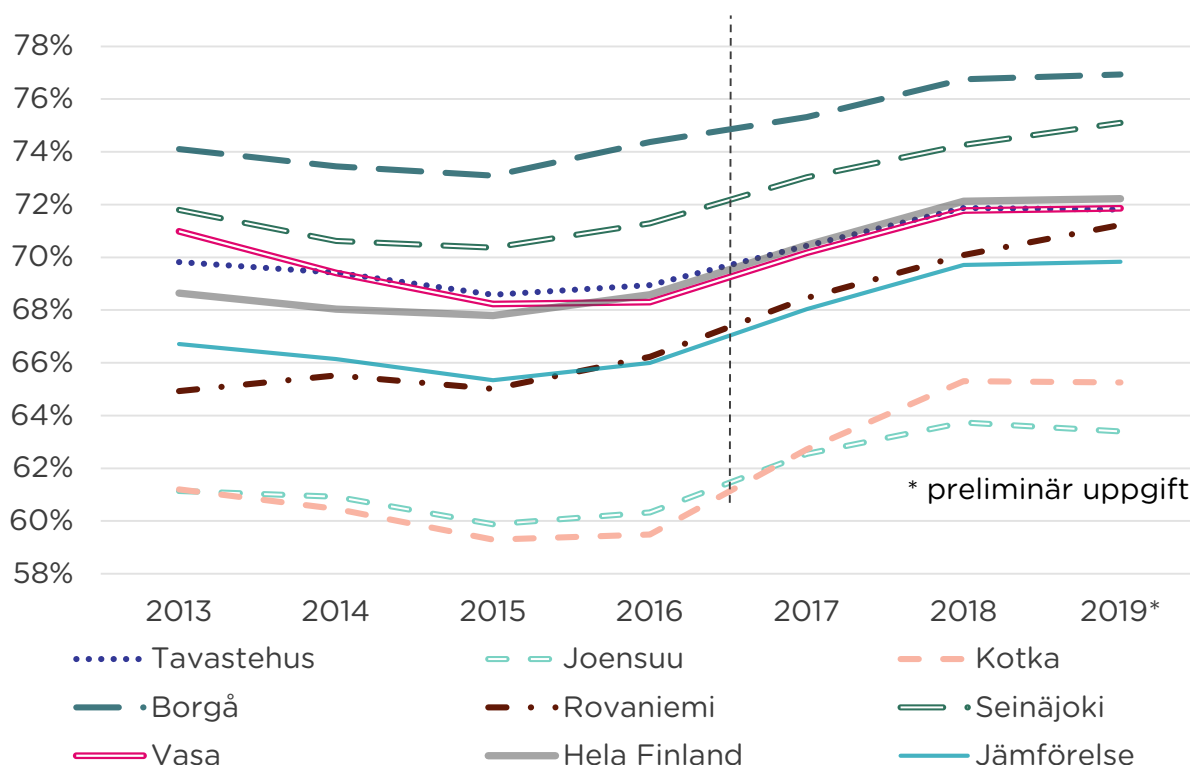

Bild 16. Sysselsättningsgradens utveckling i åldersgruppen 18-64 år i vissa jämförelsestäder (50 001 - 100 000 invånare) åren 2013-2019. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik.

här sammanhanget måste revisionsnämnden konstatera att underbudgeteringen av arbetsmarknadsstödet kommunandel som förekommit under tidigare år i Vasa stad har korrigerats i budgeten 2020 för att svara mot den allmänt kända utvecklingen.

I slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021 har sysselsättningsgradens utveckling trots den goda takten i början av perioden och de många åtgärderna för utveckling av sysselsättningen jämnats ut. Av bilden (**Bild 16**) framgår att sysselsättningsgraden för 18-64-åringar i Vasa enligt Statistikcentralens sysselsättningsstatistik är 71,9 % år 2019, medan den i hela landet var 72,2 %. I helhet har utvecklingen av Vasas sysselsättningsgrad varit lägre än hela landets genomsnitt under hela den pågående fullmäktigeperioden. Situationen

är vid granskningstidpunkten ändå bättre än under fullmäktigeperioden 2013-2016. För jämförelsestäderna är situationen tudelad. Merparten av jämförelsestäderna ligger under landets genomsnitt, men Borgå och Seinäjoki befinner sig rejält över genomsnittet och till och med över den nivå som Vasa satt upp för sig själv. År 2019 var Borgås sysselsättningsgrad 76,9 % och Seinäjokis 75,1 %. Sämst av jämförelsestäderna har Joensuu (63,4 %) och Kotka (65,3 %) klarat sig. Bilden visar (**Bild 16**) att förhållandena mellan jämförelsestäderna under de två senaste fullmäktigeperioderna har varit ungefär de samma.

Här ska ändå konstateras i fråga om jämförelsestäderna, i synnerhet i toppen och botten av jämförelsen, att sysselsättningsgradens utveckling starkt

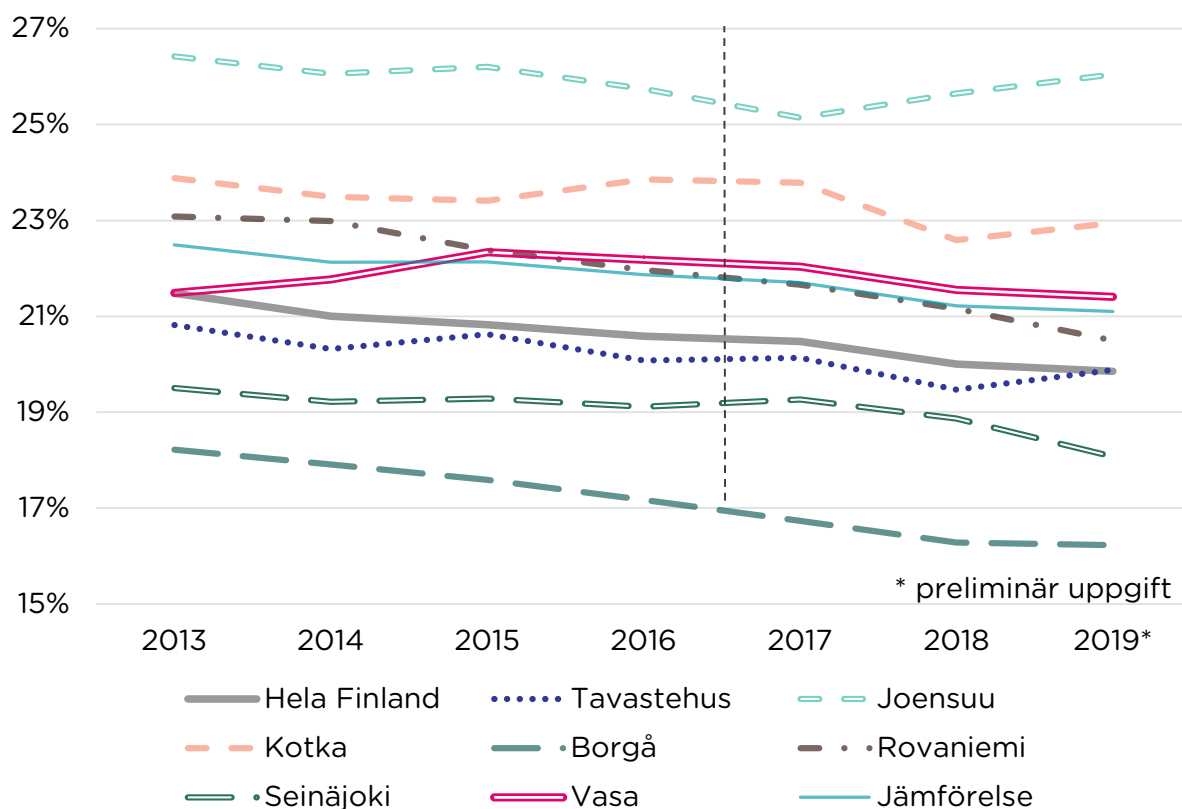

Bild 17. Personer i åldern 18 – 64 år utanför arbetskraften i vissa jämförelsestäder (50 001-100 000 invånare) åren 2013 – 2019. Jämförelsestädernas medeltal är enligt invånarantalet vägt medeltal. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik.

förklaras av antalet personer som står utanför arbetskraften. Ju färre av kommunens invånare finns utanför arbetskraften, desto större är möjligheten till ökning av sysselsättningsgraden. Det här förklarar för sin del Borgås och Seinäjokis goda sysselsättningsgrad. Däremot sjunker sysselsättningsgraden på grund av ett proportionellt stort antal studerande, eftersom de inte ingår i arbetskraften. Det här påverkar speciellt sysselsättningsgraden i Joensuu och Vasa (Bild 17). Till exempel i Vasa var antalet personer utanför arbetskraften år 2019 cirka 1,5 procentenheter högre än i genomsnitt i hela landet. I det här sammanhanget räknas som personer utanför arbetskraften bland 18-64-åringar studerande, beväringar

och civiltjänstgörare, pensionärer och övriga. Statistikföringen gällande dem som inte ingår i arbetskraften beaktar inte studerandes sysselsättning under studietiden.

Utvecklingen för arbetslöshetsgraden som revisionsnämnden också använder i utvärderingsberättelsen år 2018 är liknande som sysselsättningsgraden. När arbetslöshetsgraden sjunker har sysselsättningsgraden i regel ökat och jämförelsestädernas placering är nästan enhetlig med undantag av Vasa. Enligt arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik har Vasas arbetslöshetsgrad (medeltal under ett år) under de senaste fullmäktigeperioderna hört till de bästa

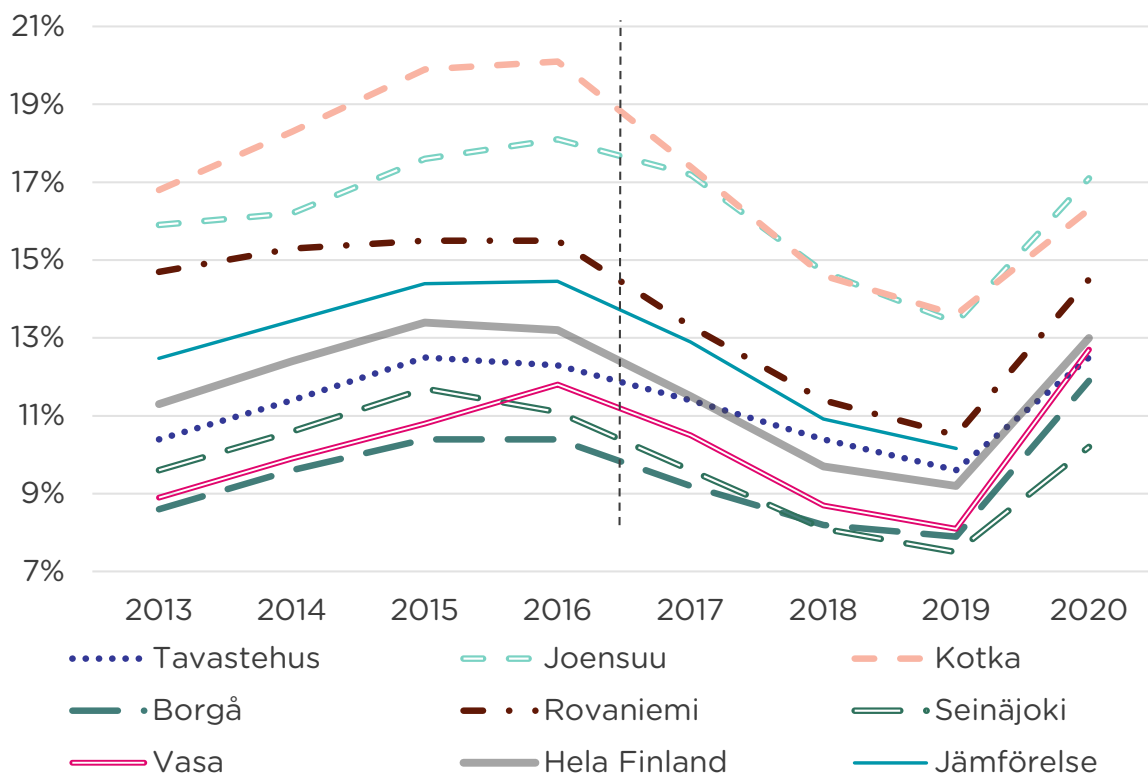

Bild 18. Utveckling av den genomsnittliga arbetslöshetsgraden i vissa jämförelsestäder (50 001-100 000 invånare) och i hela landet under åren 2013-2020. Jämförelsestädernas medeltal är enligt invånarantalet vägt medeltal. Källa: Arbets- och näringsministeriet, arbetsförmedlingsstatistik.

tillsammans med Borgå och Seinäjoki. Mest arbetslösa finns det bland jämförelsestäderna i Joensuu och Kotka. Vid granskningstidpunkten finns uppgifterna för 2020 gällande arbetslöshetsgraden till förfogande och av bilden (**Bild 18**) framgår att arbetslösheten har ökat i alla städer under år 2020. Det här beror i allra högsta grad på covid-19-pandemin som bröt ut våren 2020. Under år 2020 har Vasas arbetslöshet ökat hela 4,6 procentenheter, medan arbetslösheten i hela landet har ökat 3,8 procentenheter. I Vasa har fullmäktigeperioderna 2013-2016 och 2017-2021 varit rejält under landets genomsnitt, men i början av år 2021 är arbetslösheten i Vasa nästan på landets medelnivå.

Vid granskningstidpunkten har Statistikcentralen redan hunnit publicera uppgifterna om sysselsättningsgraden år 2020 på basis av sampelbaserade arbetskraftsundersökningar för hela landet. Enligt dem skulle sysselsättningsgraden år 2020 i hela landet (71,6 %) ha sjunkit från år 2019 (72,6 %) med nästan en procentenhet. Ur Statistikcentralens uppgifter kan stadsvissa uppgifter inte tas ut, och därför kan inte bland annat jämförelsestädernas uppgifter presenteras. Utgående från den allmänna utvecklingen för sysselsättningen i hela landet år 2020 enligt Statistikcentralens arbetskraftsundersökning och utvecklingen av arbetslöshetsgraden enligt arbets- och näringsministeriet kan man bedöma att stadens strategiska mål om en nivå på

över 75 % i fråga om sysselsättningsgraden inte kommer att uppnås fram till slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021.

Revisionsnämnden anser att det mest centrala problemet med tanke på höjning av sysselsättningsgraden och sysselsättningsåtgärdernas effekter torde vara att staden genom egna krafter kan påverka sysselsättningsutvecklingen i hela området endast begränsat. Därtill kan sysselsättningsåtgärderna till en del ge icke önskade effekter till exempel om man koncentrerar sig ensidigt på att sänka betalningsandelen för arbetsmarknadsstödet kommunandel och resultatet är att allt fler klienter blir slussade till stödsysselsättning. En central fråga är när verksamheten är tillräckligt resultatrik. Om man enbart granskar arbetslöshetsgraden och utvecklingen för Folkpensionsanstaltens arbetsmarknadsstöds kommunandel, är stadens resultat bra under den innevarande fullmäktigeperioden i förhållande till jämförelsestäderna. På basis av beredskapen för covid-19-krisen år

2020 är resultatet försvarligt. Anmärkningsvärt är emellertid att man i slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021 delvis har kommit till en situation, där ungdomar har kunnat lyftas tillbaka till arbetslivet. Likaså har äldre människors livskvalitet kunnat förbättras genom att lindra förändringar gällande de äldre till exempel genom att påskynda behandlingen av invalidpensioner. Enligt revisionsnämndens observationer har stadens sysselsättningsåtgärder under fullmäktigeperioden 2017-2021 utvecklats i en bättre strukturerad och mera målmedveten riktning.

Uppgifter i tabellform: Utveckling för kommunandelen för arbetsmarknadsstödet som Folkpensionsanstalten betalar, sysselsättningsgradens utveckling bland 18-64-åringar, 18-64-åringar som är utanför arbetskraften, Arbetslöshetsgradens utveckling.

Revisionsnämndens observationer:

- Vasa stads sysselsättningsåtgärder har i likhet med revisionsnämndens observationer år 2018 koncentrerats på utvecklingsmöjligheter som stadens själv kan påverka. Sådana har varit till exempel sysselsättningsåtgärder för unga och långtidsarbetslösa. Efter år 2018 har sysselsättningsverksamheten förbättrats, en sysselsättningstrappa har skapats och hälsogranskningarnas verkningsfullhet och betydelse har beaktats. Resultatet av sysselsättningsåtgärdernas effektindikator har stigit från början av fullmäktigeperioden (1,54) till slutet av år 2019 (2,31).
- Under den innevarande fullmäktigeperioden har Vasas sysselsättningsgrad utvecklats positivt och i slutet av år 2019 var den bättre än i början av fullmäktigeperioden 2013–2016. Vasas sysselsättningsgrad år 2019 (71,9 %) var något lägre än i hela landet (72,2 %), men betydligt högre än i jämförelsestäderna i genomsnitt (69,8 %).
- Vasa stads arbetslöshetsgrad sjönk under hela fullmäktigeperioden fram till början av år 2020. Vasa stads arbetslöshetsgrad var under åren 2017–2019 bland de bästa i jämförelsestäderna.
- Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har beloppet för arbetsmarknadsstödet kommunandelar som Folkpensionsanstalten betalar årligen kunnat uppskattas i stadens budgetar, i motsats till situationen under fullmäktigeperioden 2013–2016, då skillnaden var cirka 1,5–2,0 miljoner euro varje år. Vasa stad har under hela den innevarande fullmäktigeperioden i fråga om betalningarna som motsvarar arbetsmarknadsstödet kommunandel placerat sig i den lägsta, positiva tredjedelen bland jämförelsestäderna.

- Vasa stads mål för höjning av sysselsättningsgraden till över 75 % är utgående från stadens historiska utveckling samt andelen kommuninvånare som befinner sig utanför arbetskraften ytterst svårnått. Utgående från den allmänna utvecklingen för sysselsättningen i hela landet år 2020 enligt Statistikcentralens arbetskraftsundersökning och utvecklingen av arbetslöshetsgraden enligt arbets- och näringsministeriet (vid granskningstidpunkten till år 2019) kan man bedöma att stadens strategiska mål i fråga om sysselsättningsgraden för fullmäktigeperioden 2017–2021 inte kommer att uppnås.

- Nedstängningarna på grund av covid-19-pandemin har ökat arbetslösheten under år 2020 med hela 4,6 procentenheter. Det här är mera än hela landets genomsnitt (3,8 procentenheter). Likaså beror den oförutsedda höjningen av kommunandelarna för Folkpensionsanstaltens arbetsmarknadsstöd huvudsakligen på extra kostnader på grund av covid-19-pandemin. Motsvarande ökning i betalningsandelen kan ses i alla jämförelsestäder.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- Det mest centrala problemet med tanke på höjning av sysselsättningsgraden och sysselsättningsåtgärdernas effekter är ur revisionsnämndens perspektiv i framtiden att staden genom egna åtgärder kan påverka utvecklingen i hela området endast begränsat. Man bör också ge akt på att sysselsättningsåtgärderna inte leder till att kommuninvånare och klienter hamnar i den så kallade sysselsättningsslussen, som kan leda till att deras vilja att bli sysselsatta avtar av en eller annan orsak.
- Service som riktas till olika åldersgrupper kommer i fortsättningen att kräva mera specialkompetens än tidigare, men också differentiering. Det här betyder att sysselsättningsåtgärdernas verkningsfullhet och effektivitet bäst kan ökas, då alla stadens sektorer är medvetna om behövliga åtgärder och åtgärdernas nödvändighet.

I början av fullmäktigeperioden 2013-2016 hade staden som strategiskt mål att vara en rättvis, ansvarsfull och konkurrenskraftig arbetsgivare. Målet ansågs bli uppfyllt huvudsakligen genom utvecklande av ledarskapet och HR-processerna. Därtill samordnades organisationskulturer och verksamhetssätt till följd av kommunsammanslagningen mellan Vasa och Lillkyro. Under fullmäktigeperioden 2017-2021 har tyngdpunkten varit på att främja personalens välbefinnande och att öka arbetets produktivitet. Utöver strukturella reformer har man mera börjat betona kompetens, utbildning och ork i arbetet bland stadens anställda.

Vasa stads personal fick ett uppsägningskydd från och med 1.1.2013 för de fem följande åren till följd av kommunsammanslagningen. Därför gällde under fullmäktigeperioden 2013-2016 i flera år ett beslut om att minska 100 årsverken årligen genom optimering av personalstrukturen. En av åtgärderna var att minska såväl ordinarie anställningsförhållanden som visstidsanställningar genom naturlig avgång. Man försökte också få kontroll över ekonomin bland annat genom byte av semesterpenningen mot ledig tid samt genom att uppmuntra till oavlönade tjänste- och arbetsledigheter då arbetsuppgifterna tillät det.

I slutet av fullmäktigeperioden 2013-2016 bedömde revisionsnämnden att utvecklingsbesluten under åren

2013-2016 som gällde personalstrukturen och -antalet var nödvändiga. Med hjälp av utvecklingsbesluten och verkställandet av dem kunde stadens åstramade ekonomiska situation hanteras bättre. I och med det kunde i slutet av år 2016 konstateras att besparingar på cirka 8 miljoner uppnåtts, då målet hade varit cirka 5 miljoner. Personalbesparingar uppnåddes trots att minskningen av 100 årsverken inte hade beaktats i budgeten som en bindande utgiftsminskning. Revisionsnämnden fäste uppmärksamhet på ärendet för att det i samband med godkännandet av budgeten inte var klart för stadsfullmäktige hur mycket minskningarna av personalutgifter påverkar de övriga kostnaderna för serviceproduktion under de kommande verksamhetsåren. Dessutom bedömde revisionsnämnden att den totala mängden personal som Vasa stad använde för service motsvarade i genomsnitt en stad som är cirka 10 000 invånare större.

I stadsstyrelsens svar med anledning av utvärderingsberättelsen (stadsfullmäktige 9.10.2017 § 101) koncentrerade man sig i fråga om optimering av personalstrukturen på revisionsnämndens observation om de 100 årsverkens betydelse som en del av budgetberedningen. Enligt stadsstyrelsen var den årliga årsverkesminskningen som satts som mål för fullmäktigeperioden 2013-2016 allmän och hade inte i budgetramarna riktats till några vissa resultatområden. Dock hade för alla inriktats anslagsnedskärningar i euro,

varvid nedskärningen av årsverken har varit en av de möjliga metoderna. Enligt stadsstyrelsen ville man med förfarandet möjliggöra inriktande av årsverkesnedskärningarna inom sektorerna genom att samtidigt prioritera, då sektorerna ändå har haft ansvaret för minskandet av antalet årsverken som helhet taget. Gällande den totala personalmängden rapporterade stadsstyrelsen att antalet visstidsanställda och vikarier sedan slutet av år 2016 till slutet av augusti 2017 har sjunkit med cirka 7,22 % (cirka 100 anställningsförhållanden). Likaså konstaterades att centralförvaltningens stödservicereform har framskridit till beredning av bolagiseringen som en del av den kommande vård- och landskapsreformen.

Situationen för fullmäktigeperioden 2017-2021 är att Vasa stads totala personalmängd har sjunkit med cirka 700 personer sedan slutet av den förra fullmäktigeperioden. Under den innevarande perioden har en central faktor varit, förutom den naturliga avgången, även stadens stödservicereform, som var under beredning redan år 2017. Som en följd av reformen bolagiserades en del av stadens stödservice från och med 1.5.2018. Ännu i slutet av pågående fullmäktigeperiod omorganiserades centralförvaltningens funktioner, vilket också gjorde att personalen och årsverkena minskade.

Vasa stads situation visar sig dock vara tudelad, i synnerhet när man jämför utvecklingen med situationen i

jämförelsestäderna. Såsom framgår av bilden (**Bild 19**) har antalet årsverken under fullmäktigeperioden 2017 – 2021 minskat, inte bara i Vasa, utan också i regel i de övriga jämförelsestäderna. Antalet årsverken i proportion till Vasa stads invånarantal var ännu år 2017 cirka 765 årsverken per 10 000 invånare, medan siffran i slutet av år 2019 var cirka 666. Under motsvarande tid har jämförelsestädernas medeltal sjunkit från 539 till 491. Utvecklingen innebär alltså att Vasa har hållit jämförelsestädernas huvudsakliga riktning och minskningen av årsverken har till och med varit snabbare än genomsnittligt. Trots den positiva utvecklingen var mängden årsverken i Vasa i slutet av år 2019 fortfarande betydligt högre än medeltalet för jämförelsestäderna. Det här beror på att jämförelsestäderna har

en utveckling som starkt går åt samma håll. Det här betyder att Vasa stads årsverkes- och arbetskraftsmängd i nuläget fortfarande motsvarar nivån i kommuner med cirka 75 000 - 80 000 invånare.

Årsverkesutvecklingen skulle med tanke på personalmålen som Vasa stad satt för år 2020 innebära att arbetets produktivitet inte åtminstone har sjunkit i staden. Orsaken till att produktiviteten enligt revisionsnämndens bedömning inte heller har stigit märkbart är att det minskade årsverkesantalet motsvarar nästan enbart de interna serviceproducenter som försvunnit från stadens funktioner. Tjänster för kommuninvånarna som staden har anordningsansvar för produceras ändå fortsättningsvis i huvudsak med

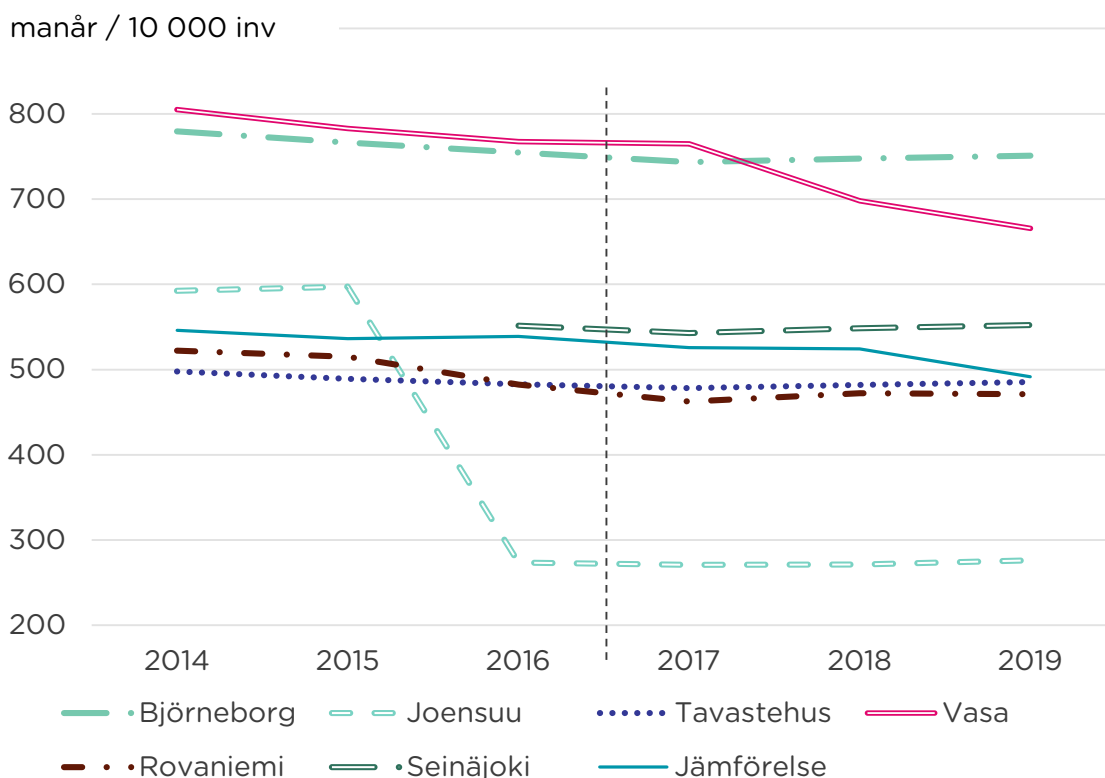

Bild 19. Utvecklingen av personalmängden i vissa jämförelsestäder (50 001 - 100 000 invånare) i förhållande till invånarantalet åren 2014 - 2019. Källa: Städernas personalberättelser och -rapporter; Statistikcentralen, befolkningsstatistik.

samma resurser. Tack vare övergången till distansarbete år 2020 på grund av covid-19-pandemin och snabbare ibruktagande än tidigare av digitala plattformar torde en ökning av arbetets produktivitet vara möjlig. Såsom framgår av bilden (**Bild 19**) påverkar större organisationsförändringar de kalkylerade årsverkena betydligt, vilket differentieringen av social- och hälsovårdstjänsterna i Joensuu år 2015 visar. Motsvarande utveckling kommer att ske i Vasa i slutet av år 2021. Som helhet har Vasa stads personaltgifter sjunkit under åren 2016–2019 med cirka 24 miljoner euro. Nivån år 2020 är ännu cirka 2,8 miljoner euro lägre än det, vilket till stor del beror på covid-19-pandemin som utbröt år 2020 samt genomförda personalbesparingar, såsom permitteringar.

Det andra personalmålet i slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021, personalens välbefinnande, kan följas upp både med hjälp av mätarna i budgeten 2020 och på basis av åtgärderna som slagits fast för måluppfyllelsen. År 2020 vilade fokus för personalåtgärderna på fortbildning, livslångt lärande, främjande av jämställdhet och likabehandling, utveckling av arbetsgivarbrandet samt digitalisering och utvecklande av nya modeller för arbetet. Enligt de uppgifter som revisionsnämnden har fått inverkade situationen på grund av covid-19-pandemin mycket på utbildningsplanerna för år 2020 och genomförandet av de egentliga åtgärderna. Som en del av personalens fortbildning

ordnades fortsättningsvis coachande ledarskapsutbildning och ledning av välbefinnande med hjälp av olika arbetsgrupper. I slutet av år 2020 hade cirka 64 % av Vasa stads chefer genomgått coachande ledarskapsutbildning, vilket inte riktigt är den nivå som eftersträvades för fullmäktigeperioden 2017–2020, men enligt uppgifter som revisionsnämnden fått en med tanke på omständigheterna tillräcklig nivå.

Som åtgärd är livslångt lärande utmanande. Enligt revisionsnämnden är den utmanande för att utbildningen som ordnas borde svara både mot behoven i det föränderliga arbetslivet och arbetstagarnas förändrade färdigheter i och med att medelåldern för stadens arbetstagare ökar. Anmärkningsvärt är att man har satsat på att utnyttja de digitala kunskaperna år 2020 och även reserverat resurser för digitalisering. Enligt utredningar som nämnden har fått håller man på och vidareutvecklar personalförvaltningens system till elektronisk form och målet för stadens servicedesigner är att effektivisera tjänsterna och processerna samt att kartlägga möjligheterna till automatisering. Såsom tidigare konstaterades är digitaliseringsmöjligheterna ett stort steg också i utvecklingen av arbetets produktivitet.

Enligt utredningar till revisionsnämnden beskrivs utvecklingen av stadens arbetsgivarbrand centralt resultaten av mätaren som satts upp för målet, det vill säga arbetshälsoenkäterna. Enligt

resultaten i slutet av år 2019 var personalens betygssättning tydligt över fyra (skala 1-5), både vad gäller känslan av yrkesstolthet, engagemang i arbetsuppgifterna och rekommendation av staden som arbetsplats. Till exempel hade engagemanget i arbetsuppgifterna och gemensamma mål ökat något från början av fullmäktigeperioden till medelvärdet 4,61 år 2019. Då det gäller arbetshälsoenkäterna är det enligt revisionsnämnden förståeligt att erfarenheten av att utvecklingssamtalen är nyttiga motsvarar antalet förda utvecklingssamtal (värden för båda < 4).

När man jämför resultatet av arbetshälsoenkäterna med den andra mätaren som satts upp för personalens välbefinnande, personalomsättning (**Tabell 2**), är Vasa stads arbetsgivarbrand enligt revisionsnämndens bedömning bra. Fastän avgångsomsättningen kvantitativt hade ökat sedan slutet av fullmäktigeperioden 2013–2016, är den ändå rätt liten i förhållande till alla utförda årsverken (cirka 4 500) och antalet arbetstagare som avgått på egen begäran var i förhållande till hela

avgångsomsättningen nästan det samma. Såsom framgår av tabellen (**Tabell 2**) var avgångsomsättningen år 2020 319 personer, av vilka 143 personer slutade på egen begäran. År 2016 var avgångsomsättningen 294 personer, av vilka 113 slutade på egen begäran. Likaså kan man i nuläget anta att till exempel den anonyma rekryteringen som togs i bruk i början av år 2020 främjar likabehandlingen, men att den samtidigt utvecklar den positiva bilden av staden som arbetsgivare.

Under innevarande fullmäktigeperiod har sjukfrånvaron lyfts upp för att mäta utfallet av strategiska mål i Vasa stad. Enligt utredningar som revisionsnämnden har fått ska kostnaderna för sjukfrånvaron inom Vasa stad ha sjunkit i förhållande till alla lönekostnader under åren 2017 – 2019 med cirka 0,8 procentenheter, men i slutet av fullmäktigeperioden började kostnaderna öka på nytt. I slutet av år 2020 var Vasas kostnader för sjukfrånvaro av alla lönekostnader enligt uppgifter från pensionsanstalten Keva cirka 3,12 %, vilket ungefär motsvarar situationen i början

	2016	2017	2018	2019	2020
Sagt upp sig på egen begäran	113	130	157	146	143
Gått i pension (pension, förtidspension, invalidpension)	168	177	130	113	125
Annan orsak	13	18	38	37	51
Totalt	294	325	325	296	319

Tabell 2. Avgångsomsättning för Vasa stads ordinarie personal. Källa: Vasa stads personalservice.

av fullmäktigeperioden år 2017. Enligt Kevas nyckeluppgifter ska Vasa stads kostnader för sjukfrånvaro i slutet av fullmäktigeperioden vara under jämförelsestädernas. Jämförelsestädernas kostnader för sjukfrånvaro var cirka 3,5 % av lönekostnaderna år 2020.

Revisionsnämnden har inte kännedom om vilka städer Keva har definierat som jämförelsestäder vid kostnadsuppföljningen då det gäller sjukfrånvaro. Såsom tidigare nämntes har mängden årsverken och arbetskraft i jämförelsestäderna (50 001 - 100 000) sjunkit under den innevarande fullmäktigeperioden. På basis av detta bör situationen för stadens sjukfrånvaro granskas närmare i förhållande till stadens årsverken. Utvecklingen gällande sjukfrånvaro i förhållande till utvecklingen av årsverken beskrivs i bild (Bild 20).

På basis av en helhetsgranskning (Bild 20), har det i stadens situation under fullmäktigeperioden inte förekommit någon märkbar minskning i sjukfrånvaron, då utvecklingen jämförs med de förverkligade årsverkerna vid samma tidpunkt. Fastän värdena i slutet av fullmäktigeperioden 2013–2016 är högre än under den innevarande fullmäktigeperioden, är situationen år 2013 ändå lägre än i slutet av år 2020. Samtidigt visar uppföljningen också att sjukfrånvaron inom Vasa stads social- och hälsovård under fullmäktigeperioden 2017–2021 har varit betydligt högre än inom andra sektorer, bolagiseringen av vissa stödtjänster år 2018 har minskat sjukfrånvaron inom tekniska sektorn betydligt och centralförvaltningens organisationsreform har tillfälligt ökat sjukfrånvaron år 2019. Utgående från det här är främjandet av arbetshälsan ett strategiskt viktigt och

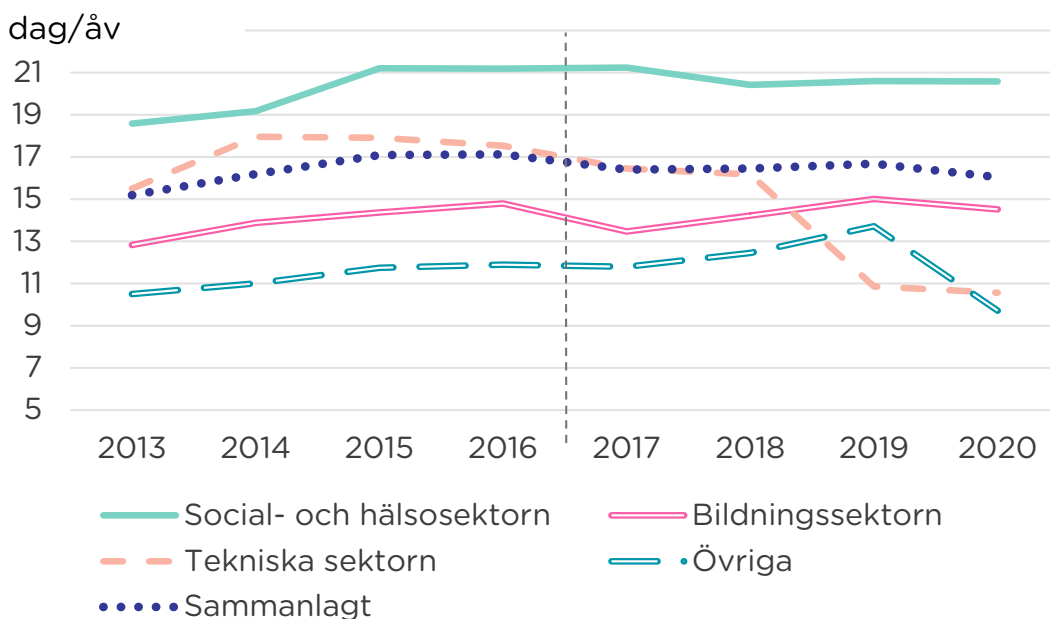

Bild 20. Sjukfrånvaro inom Vasa stad sektorvis i dagar i förhållande till årsverken åren 2013–2020. Källa: Vasa stads personalservice.

väl valt mål, men det kräver fortsättningsvis åtgärder för att förverkligas överlag i stadens vardag.

Uppgifter i tabellform: personalmängdens utveckling i förhållande till invånarantalet, sjukfrånvaro i förhållande till årsverken sektorsvis.

Revisionsnämndens observationer:

- Åtgärderna för optimering av personalstrukturen som inleddes under fullmäktigeperioden 2013–2016 har under fullmäktigeperioden 2017–2021 främjat utvecklingen av personalstrukturen i en ekonomiskt hållbar riktning. Från slutet av år 2016 till slutet av år 2019 hade personalutgifterna sjunkit med cirka 24 miljoner euro. 2020 års nivå är dessutom 2,8 miljoner euro lägre, vilket beror både på covid-19-pandemin och permitteringarna som genomfördes år 2020 för att balansera ekonomin.
- Antalet årsverken i förhållande till Vasa stads invånarantal per 10 000 invånare har sjunkit under fullmäktigeperioden 2017–2021 med cirka hundra årsverken.
- Personalens välbefinnande har man lyckats upprätthålla trots den utmanande ekonomiska situationen under fullmäktigeperioden och covid-19-pandemin. Arbetsgivarbrandet kan utgående från arbetshälsoenkäterna fortsättningsvis anses vara bra och avgångsomsättningen har inte förändrats betydligt under de två senaste fullmäktigeperioderna.

- Mängden årsverken och arbetskraft som Vasa stad använder för service har under de två senaste fullmäktigeperioderna motsvarat en stad/kommun som i genomsnitt är över 10 000 invånare större. Fastän antalet årsverken i Vasa har sjunkit, har motsvarande utveckling skett i nästan samma omfattning även i jämförelsestäderna.
- Kostnaderna för sjukfrånvaro som började sjunka i början av fullmäktigeperioden 2017–2021 har stigit på ett år, år 2020, tillbaka till 2017 års nivå. Sjukfrånvaron i förhållande till Vasa stads social- och hälsosektors årsverken har under hela fullmäktigeperioden varit betydligt högre än inom andra sektorer.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- På basis av antalet årsverken har arbetets produktivitet inom Vasa stad inte sjunkit, men inte heller stigit märkbart. Det här beror på att det minskade antalet årsverken nästan helt motsvarar de interna serviceproducenterna som försvann från stadens funktioner år 2018 som en följd av stödservice-reformen. Trots centralförvaltningens organisationsreform år 2019 produceras fortfarande kommuninvånarnas service som staden har anordningsansvar för huvudsakligen med samma resurser som tidigare. Övergången till distansarbete år 2020 på grund av covid-19-pandemin och snabbare ibruktagande än tidigare av digitala plattformar torde möjliggöra en ökning av arbetets produktivitet. Överföring av social- och hälsovårdstjänsterna till samkommunen för Österbottens välfärdsområde år 2021 kommer att minska stadens årsverken betydligt.

- Bolagiseringen av vissa stödtjänster år 2018 minskade tekniska sektorns sjukfrånvaro märkbart åren 2019–2020 och beredningen av centralförvaltningens organisationsreform år 2019 ser ut att tillfälligt ha ökat sjukfrånvaron. För att främja arbetshälsan skulle det vara bra att utreda orsakerna till de observerade följdverkningarna och att granska ledarskapsmetoderna, så att extra sjukskrivningar kunde hanteras allt bättre i fortsättningen.

Vasa stads idrottspolitiska program 2011 – 2020

Inom Vasa stad började man år 2008 på initiativ av fritidsnämnden bereda ett idrottspolitiskt program som var i kraft åren 2011–2020. I programmet ”Idrottsstaden Vasa – naturligast i Finland”, som fritidsnämnden beredde och stadsfullmäktige godkände år 2011, definierades 10 olika fokusområden. Dessa behandlade nästan allt från motion och idrott för barn, ungdomar och studerande till motions- och idrottsservice för äldre samt hälsofrämjande idrott. Programmet innehöll även förslag till framtida utvecklingsåtgärder och finansieringsformer samt en separat plan för idrottsplatser. I slutet av programmet gavs även förslag till dess verkställande.

Revisionsnämnden utvärderade beredningen och genomförandet av det idrottspolitiska programmet 2011–2020 i sina utvärderingsberättelser för åren 2011 och 2016. Då stadens mål ännu år 2011 var att främja förutsättningarna för idrotts- och fritidsaktiviteter genom att verkställa det idrottspolitiska programmet, hade man i början av fullmäktigeperioden 2017–2021 frångått alla verkställighetsbeslut i anslutning till det idrottspolitiska programmet som berörde kommuninvånarna. I stället bereddes enskilda stora beslut om idrottsplatsbyggnad, såsom fotbollsstadion (Elisa Stadion) och den av samkommunen Vasaregionens Arenor administrerade ishallen (Vasa Elektriska Arena). Fotbollsstadion hade beaktats i det idrottspolitiska programmet, men några uppskattningar/planer över

kostnaderna för idrottsplatsbyggnad i anknytning till samkommunen Vasaregionens Arenor fanns inte. Revisionsnämnden rekommenderade också år 2017 på basis av erfarenheterna av fullmäktigeperioden 2013–2016 att man vid uppgörandet av motsvarande program i framtiden även bör göra en samkommungranskning i samarbete med samkommunen.

I resultatrapporteringen över år 2011 koncentrerade man sig ännu på att beskriva det praktiska genomförandet, till exempel att träningslokaler ordnas för föreningarna, understöd beviljas samt bra tränings- och friluftsplatser upprätthålls. Revisionsnämnden ansåg att resultatet för år 2011 var positivt, men snävt med tanke på programmets perspektiv. I början av fullmäktigeperioden 2017–2021 noterade revisionsnämnden emellertid att det idrottspolitiska programmet inte längre följdes upp som sådant och att någon till programmet ansluten uppdatering eller mellanutvärdering av strategin som godkänts av stadsfullmäktige inte hade gjorts. Detta trots att fritidsnämnden 11.3.2015 hade tillsatt en arbetsgrupp för att bereda en översikt av det idrottspolitiska programmet.

I stadsstyrelsens svar med anledning av utvärderingsberättelsen år 2017 (stadsfullmäktige 9.10.2017 § 101) konstaterades att uppdateringen av det idrottspolitiska programmet (mellanrapport) enligt stadsfullmäktiges beslut är under arbete och man beräknade

att arbetet skulle bli färdigt under hösten 2017. I slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 måste revisionsnämnden emellertid konstatera att någon mellanutvärdering eller slutrapportering av det idrottspolitiska programmet 2011–2021 inte har gjorts. Däremot koncentrerades planerings- och programarbetet under åren 2018–2020 redan på ett nytt kultur- och idrottsprogram. Enligt beredningsdokumenten för det av stadsstyrelsen i maj 2020 godkända nya kultur- och idrottsprogrammet 2020–2025 har man i arbetet under åren 2018–2020 emellertid inte utnyttjat utvärderingsmaterial samlat från det idrottspolitiska programmet eller en separat mellanutvärdering. Revisionsnämnden granskar inte i det här sammanhanget stadens kultur- och idrottsprogram 2020–2025, som godkännts år 2020. Konstateras bör dock att det inte är en uppdatering av det idrottspolitiska programmet som avsågs i situationen år 2017.

Ur revisionsnämndens perspektiv är den största orsaken i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden till att rapporteringen och utvärderingen försämrats att en enhetlig verkställighetsplan saknats. Detta trots att programmets verkställande behandlades separat i slutet av programmet. År 2017 hade man på grund av att det inte fanns någon verkställighetsplan ännu bland annat inte utsett en ansvarspart för utveckling av hälsofrämjande idrott och inte heller ordnat någon systematisk uppföljning av programmet. Fastän programmet innehöll omfattande beskrivningar om möjligheterna till fritidsaktiviteter i Vasa, grenar och deras utvecklingsmöjligheter och förslag till idrottsplatsbyggande åren 2011–2020, skulle man med hjälp av en verkställighetsplan bättre ha kunnat granska och motivera i synnerhet differentieringsutvecklingen inom idrottsplatsbyggande som inleddes under fullmäktigeperioden och förutsatte en

nyinvestering. Man borde ha förberett sig för differentieringsutvecklingen, då enbart kostnaderna för fotbollsstadion (Elisa Stadion) var över 16 miljoner euro. Kostnaderna för den av samkommunen Vasaregionens Arenor administrerade ishockeyhallen (Vasa Elektriska Arena), som renoverades i slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021, blev cirka 17 miljoner euro, varav stadens finansieringsandel var cirka 10 miljoner euro.

Differentieringsutvecklingen under fullmäktigeperioden 2017-2021 samt Vasa stads åtstramade ekonomi syns också i det slutliga utfallet av nyinvesteringar enligt det idrottspolitiska programmet, vilka förutsätter idrottsplatsbyggande. Såsom framgår av tabellen (**Tabell 3**) infaller merparten av

de genomförda idrottsinvesteringarna på fullmäktigeperioden 2013-2016. I tabellen (**Tabell 3**) är resultaten som gäller fullmäktigeperioden 2017-2021 markerade med bakgrundsfärg och stjärna. Nyinvesteringarna enligt det idrottspolitiska programmet, vilka har genomförts under fullmäktigeperioden 2017-2021, är bara cirka 4,5 % av idrottsinvesteringarna på 34,3 miljoner euro totalt under åren 2011-2021. Att en verkställighetsplan saknats och uppföljningen försämrats har slutligen också lett till att vid tidpunkten för programmets upphörande hade endast cirka 45 % av de enskilda projekten som planerats och som godkänts av stadsfullmäktige för åren 2011-2020 genomförts.

Projekt	Nuläge	I programmet uppskattat inledningsår	Kostnadsberäkning/ utfall
Boll- och multifunktionshall	Inte förverkligats	2014	10 mn €
Stor konstisbana/ konstgräsplan	Variskas konstgräs förverkligades 2018, konstisbanan har inte förverkligats *	2014	3 mn € / 0,65 mn €
Vasaregionens hästsportcenter	Avståtts	2011	2,03 mn € / 2,07 mn €
Motorsportcenter	Speedwaybana förverkligats, motocrossbana har inte förverkligats	Speedwaybana 2015–2016, motocrossbana öppen	2 mn (Vasas andel) Samarbetsprojekt/Race Park; Speedway 0,13 mn €
Allaktivitetsplanens sociala utrymmen	Förverkligats 2017 tillsammans med Wasa Footballcup *	2015	0,5 mn €
Brändöplanens sociala utrymmen	Inte förverkligats	2016	0,25 mn €
Aspnäs gräsplan	Inte förverkligats (Variska)	2017	0,8 mn €
Näridrottsplatser:			
Korsnäståget – Gamla Vasa	Förverkligats 2012	2010-2011	0,22-0,4 mn € / 0,4 mn €
Skogsberget	Förverkligats 2014	2012	0,23 mn € / 0,23 mn €
Storviken	Förverkligats 2016	2014	0,24 mn € / 0,35 mn €
Vöråstan	Förverkligats 2018 *	2016	0,25 mn € / 0,25 mn €
Öppet	-	2018	0,26 mn €
Naturmotionsleder, "Vaasa Route"	Inte förverkligats	2011-2020	0,1 mn € per år, totalt 0,9 mn €
Sandö friluftsbad	Badbrygga 2018 *	2018	1 mn € / 0,1 mn €
Vasa vattensportcenter	Inte förverkligats	2020	0,5 mn €

Tabell 3. Planerade idrottsinvesteringar enligt idrottspolitiska programmet i Vasa åren 2011–2020. Källa: Vasas idrottspolitiska program och Vasa stads idrottssektor. * Genomförts under fullmäktigeperioden 2017–2021.

I det idrottspolitiska programmet presenterades även ett omfattande renoverings- och saneringsprogram för idrottsplatserna, för vilket ändå ingen kostnadsplan hade gjorts upp. I de utredningar som revisionsnämnden fått kan man se att de planerade åtgärderna och renoveringarna under de senaste fullmäktigeperioderna huvudsakligen har koncentrerats till Karlsplanen (1,42 miljoner euro), vintersportcentret Öjberget (1,05 miljoner euro) samt Kyrölä (Lillkyro 690 000 euro). Anmärkningsvärt är att till exempel vad gäller konstgräsplanerna och Öjberget, så har gränsen mellan idrottsplatsbyggnad och grundlig renovering suddats ut. Renoveringskostnaderna för konstgräsplanerna innehåller också en nyinvestering som hör till idrottsplatsbyggnad (Variskas konstgräsplan), men åtgärder vid Öjberget ingår inte i planerna för idrottsplatsbyggnad, fastän flera åtgärder kan ses som sådana, till exempel Öjbergets servicebyggnad, nya snökanoner, konditionstrappan samt barnens slalombacke och mattlift. Enligt revisionsnämndens bedömning har tyngdpunkten för

genomförandet av renoverings- och saneringsprogrammet förskjutits och blivit betydligt mera omfattande än nyinvesteringarna, än det ursprungligen var meningen i fråga om objekten i programmet.

Revisionsnämnden bedömde ännu i slutet av fullmäktigeperioden 2013–2016 att det var det idrottspolitiska programmet som i huvudsak hade styrt byggandet i anslutning till idrottsplatsernas utveckling, trots problem med resurstilldelning och styrning av verksamheten. Det oaktat har differentieringsutvecklingen och den allt diffusare prioriteringen av investeringar sedan början av fullmäktigeperioden 2017–2021 lett till en situation där det idrottspolitiska programmet inte längre hade någon styreffekt. Revisionsnämnden ser på detta som ett grundläggande problem. Situationen har delvis utvecklats så att de som ansvarar för förverkligandet av verksamheten inte nödvändigtvis är med och planerar verksamheten, och i planeringsskedet har alla behov som kommer fram i den praktiska verksamheten

inte beaktats. Det här resulterar på stadsnivå slutligen i deloptimering av nyinvesteringar och renoveringsbyggande och, i och med begränsad ekonomisk rörelsefrihet, försvagad omfattning och nivå för servicen i korstrycket mellan grupperna som bevakar sina intressen. Revisionsnämnden konstaterar samma som den gjorde redan år 2017 att med beaktande av programets omfattning (cirka 89 sidor och en väldigt omfattande motiveringsdel) skulle styrningen av idrottsinvesteringarna och renoveringsbyggandet säkert ha kunnat genomföras på ett enklare och mera transparent sätt.

På basis av verksamhetsrapporteringen och erhållna utredningar gällande fullmäktigeperioderna 2013–2016 och 2017–2021 kan revisionsnämnden inte bedöma hur fokusområdena och

åtgärderna som fastställts i det idrottspolitiska programmet och som syftar särskilt på idrott och aktiv verksamhet har utvecklats efter att programmet trätt i kraft. Därför blir det oklart till exempel hur utvecklingen och förankringen av hälsofrämjande motionsverksamhet har lyckats samt hur man genom idrottspolitiska åtgärder har kunnat utveckla invånarnas delaktighet. I synnerhet på basis av verksamheten under fullmäktigeperioden 2017–2021 är det oklart för revisionsnämnden om åtgärderna i fråga också skulle ha genomförts som en del av aktörernas vardag, utan programstyrning. Sådana funktioner är bland annat seniormotion, skolornas actionverksamhet, simhallens hälsofrämjande verksamhet samt motionsservice för personer i arbetsför ålder.

Revisionsnämndens observationer:

- Det idrottspolitiska programmet 2011–2020 gav en viktig och heltäckande bild av betydelsen av den idrottsservice som kommunen producerar för invånarna. Programmet innehöll också ett separat investeringsprogram för idrottsplatsbyggande samt förslag till renoveringsbyggande. I slutet av år 2020 hade cirka 45 % av de enskilda byggprojekten förverkligats som planerats för åren 2011–2020 och som stadsfullmäktige godkänt.

- Vasa stads idrottspolitiska program har haft ringa styreffekt i synnerhet på de beslut som fattats under fullmäktigeperioden 2017–2021. Idrotts- och motionsverksamhet för alla kommuninvånare och beredning av genomförandet som ännu gällde under fullmäktigeperioden 2013–2016 frångicks vid övergången till fullmäktigeperioden 2017–2021. I stället kom, delvis i strid mot programmets anda, beredning och genomförande av enskilda stora beslut som gällde idrottsplatsbyggen.
- Det idrottspolitiska programmet har inte följts upp under fullmäktigeperioden 2017–2020 och någon uppdatering eller mellanutvärdering har inte gjorts. Enligt beredningsdokumenten för det nya kultur- och idrottsprogrammet som är i kraft under åren 2020–2025 baserar sig programmet 2020–2025 inte på information som samlats från programmet 2011–2020 eller annat utvärderingsmaterial om programmets genomförande. Revisionsnämnden har inte kännedom om hur till exempel målen för hälsofrämjande idrott har förverkligats.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- I fortsättningen bör både programmets omfattning och resurser inriktas rätt. Till exempel kan styrningen av kommande idrottsinvesteringar och renoveringsbyggande säkert genomföras på ett enklare och mera transparent sätt.
- Tidtabeller och rapportering som stadsfullmäktige godkänt i programmen bör efterföljas inom givna tidsfrister. Besluten som stadens högsta beslutsorgan fattar ska iakttas.

Ekonomisk balans

Enligt 121 § 2 momentet 3 punkten i kommunallagen, som godkändes år 2015, ska revisionsnämnden, om kommunens balansräkning visar underskott som saknar täckning, bedöma hur balanseringen av ekonomin utfallit under räkenskapsperioden samt den gällande ekonomiplanens tillräcklighet. I den nya kommunallagen föreskrivs också om utvärderingsförfarandet i fråga om kommuner som har en speciellt svår ekonomisk ställning (118 §). Utvärderingsförfarandet tillämpades första gången från och med räkenskapsperioden 2017.

Ett utvärderingsförfarande kan inledas om kommunen inte har täckt underskottet i kommunens balansräkning inom den tidsfrist som angetts eller om underskottet i kommunens senaste koncernbokslut är minst 1 000 euro per invånare och i det föregående bokslutet minst 500 euro per invånare. Ett utvärderingsförfarande kan dessutom inledas om vissa gränsvärden för ekonomiska nyckeltal för kommunkoncernens ekonomi vilka beskriver tillräckligheten eller soliditeten i finansieringen har uppfyllts två år i följd. Det bör observeras i anslutning till det tidigare gällande utvärderingsförfarandet att granskningssynvinkeln nu avvikande från primärstaden riktas på stadskoncernens ekonomiska nyckeltal.

Revisionsnämnden har som grund för beräkningen av Vasas stads ekonomiska tal per invånare som presenteras i den här berättelsen använt det invånarantal som Statistikcentralen har meddelat.

Under fullmäktigeperioden 2017–2021 förekom det ofta problem i beredningen av Vasa stads bokslut, vilka bland annat gjorde att revisionen av boksluten fördröjdes. Till exempel åren 2017 och 2019 färdigställdes Vasa stads koncernbokslut inte inom utsatt tid enligt kommunallagen. I alla andra C21-städer har boksluten under den gångna fullmäktigeperioden i regel kunnat behandlas före utgången av mars året efter verksamhetsåret.

Vasas folkmängd
31.12.2020 var
67 551.

Detta är cirka
3,3 % **högre än
medeltalet i jämfö-
relsestäderna.**

Invånarantalet i
förhållande till
medeltalet i jämfö-
relsestäderna har
hållits på samma
nivå de två senaste
åren.

Ökning av inkomster

Vasa stads mål har under de senaste fullmäktigeperioderna omfattat både frågor som gäller ekonomisk balans och betydelsen av verksamhetsintäkter för att utjämna stadens ökande verksamhetsutgifter. I början och slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 har man uttryckligen koncentrerat sig på möjligheterna att öka inkomsterna (försäljningsintäkter och avgiftsintäkter). Under fullmäktigeperioden 2017–2021 åren 2018 och 2019 var det centrala att följa med utvecklingen av verksamhetsintäkter genom att jämföra det uppnådda resultatet med tidigare år.

Revisionsnämnden utvärderade ökningen av inkomster i sin utvärderingsberättelse för år 2017. För år 2017 hade som mål uppsatts att hyra/arrendera ut och sälja tomter och bostadsaktier samt att utveckla avgiftsbelagda tjänster och höja avgifter och taxor. Måluppfyllelsen följdes upp genom inkomstinflödet samt inkomsterna av egendomsförsäljning.

Revisionsnämnden konstaterade i utvärderingen av år 2017 att utvecklingen av verksamhetsintäkterna i början av fullmäktigeperioden inte ännu i det skedet hade blivit negativ och att målen som gällde hyrning/arrendering av tomter och bostadsaktier hade förverkligats. Däremot bedömdes målen som gällde markförsäljning ha utfallit

högre än år 2016, men ändå lägre än år 2015. Med tanke på planeringen var inkomsterna av försäljning av mark som enskild mätare väldigt konjunkturkänslig. Trots det allmänna målet om höjning av avgiftsintäkter hade intäkterna år 2017 fortsättningsvis sjunkit. Problematiskt i fråga om till exempel kultur- och idrottsservicen var att höjningen av avgifter och taxor orsakade en negativ kundström, som sedan gav upphov till mera inkomstförluster, fastän verksamhetsutgiftsutvecklingen samtidigt inom nästan alla tjänsteproducerande enheter var stigande.

I stadsstyrelsens svar år 2018 (stadsfullmäktige 8.10.2018 § 55) med anledning av utvärderingsberättelsen behandlades både utvecklingen för försäljnings- och arrendeinkomster 2010–2017 och försäljning och arrendering av mark som överlåtelseform. Separat rapporterades också om situationen för byggda fastigheter. I stadsstyrelsens svar konstaterades att till exempel i slutet av fullmäktigeperioden 2013–2016 hade det skett en klar nedgång i efterfrågan på egnahemstomter från toppåren 2010–2012. Försäljningsinkomster för tomterna (försäljningsvinster) inkom år 2017 cirka 2,7 miljoner euro, vilket var nära medeltalet för åren 2010–2017 (cirka 2,8 miljoner euro). Konstaterades emellertid i riktning med revisionsnämndens observationer att beroende på konjunkturväxlingarna ska man vara

försiktig vid upprättande av den årliga inkomstbudgeten och försäljningsmålet ska inte höjas till en orealistisk nivå. Beroende på konjunktürkänsligheten med försäljning ansågs fördelarna med arrendering vara förutsägbarheten, en jämn inkomstström samt strategiska förmåner i anslutning till ägandet vid senare utvecklande av markanvändningen. Största delen av byggnader som tas ur bruk rapporterades vara problembyggnader i rivningsskick, där tomterna ändå kan vara värdefulla.

Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har tomtförsäljningsinkomsterna (enligt prognoserna) varierat betydligt. Då försäljningsvinsterna år 2017 enligt tidigare års medeltal var cirka 2,7–2,8 miljoner euro, var de år 2018 och 2019 betydligt högre. Såsom framgår av bilden (**Bild 21**) inkomstfördes till staden år 2019 hela cirka 16,6 miljoner euro. Det här berodde på både Wasa Stations apportarrangemang och andra markaffärer på cirka

6 miljoner euro. Marköverlåtelsen för Wasa Station, cirka 10,7 miljoner euro, syntes i stadens bokföring som försäljningsinkomst. Däremot bokfördes år 2020 vinster av försäljning av fast egendom bara under en miljon euro. Arrendering har i enlighet med det som prognostiserades i början av fullmäktigeperioden varit en stabilare inkomstkälla. Från nivån cirka 8,1 miljoner euro år 2017 har stadens arrendeinkomster ökat årligen till cirka 9,6 miljoner euro (år 2020). I början av föregående fullmäktigeperiod var vinsterna av markförsäljning något över 3 miljoner euro och arrendeinkomsterna något under 7 miljoner euro.

Enligt utredningar som revisionsnämnden har begärt verkar det att finnas tre kritiska faktorer i anslutning till markanvändningen i framtiden. Vid ingången till den nya fullmäktigeperioden är den viktigaste faktorn att den markegendom och det avtalsbestånd som finns är en god grund för utveckling av den

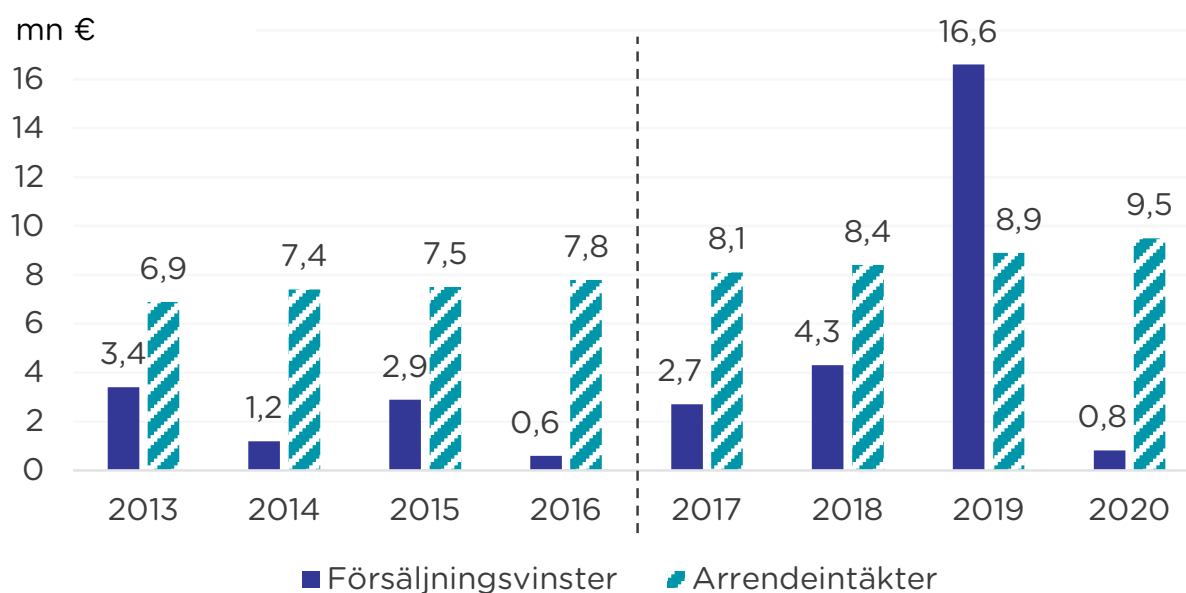

Bild 21. Försäljningsvinster och arrendeintäkter för Vasa stads mark- och vattenområden under åren 2013 – 2020, miljoner euro. Källa: Vasa stads bokslut.

nuvarande stadsstrukturen. Stadens hela markegendom är grovt uppskattat 6 400 hektar, av vilket hälften är råmark (3 300 hektar). Trots förtätning av stadsstrukturen och den befintliga mängden råmark uppskattar man att ett årligt markanskaffningsbehov på 100 hektar motsvarar stadens behov i framtiden. Den andra kritiska faktorn är att investeringar som gäller markegendomen lyckas, vilket skulle bibehålla markegendomens intäktspotential på en god nivå med tanke på stadens mål. Som tredje riskfaktor ses eventuella nationella växlingar i markpolitiken, vilka via lagstiftningen kunde försvåra den linje som staden för närvarande har valt. Gällande detta har emellertid inte ännu vid granskningstidpunkten påvisats några verksamma risker för revisionsnämnden.

Vasa stads totala inkomstström under fullmäktigeperioden 2017–2020 har däremot visat sig vara sjunkande.

Oberoende om man granskar stadens inkomstnivå sedan början och slutet av fullmäktigeperioden enligt tillväxtmålet för försäljnings- och avgiftsintäkterna eller fullmäktigeperiodens halvtidsmål gällande uppnåendet av de tidigare årens nivå, har resultatet hela tiden varit negativt. Inkomstströmmen ska på grund av covid-19-pandemin granskas under åren 2017–2019 och år 2020, eftersom måluppfyllelsen för år 2020 inte ens var realistisk och är betydligt sämre än under de andra åren. Detta syns i både försäljnings- och avgiftsinkomsterna. I synnerhet den ständiga minskningen av försäljningsintäkter pressar ner det totala resultatet för åren 2017 – 2019. Eftersom avgiftsintäkterna under motsvarande tid har bibehållits nästan oförändrade, är trenden som helhet sjunkande. Såsom framgår av bilden (**Bild 22**) har stadens försäljningsintäkter sjunkit från år 2017 till år 2019 med cirka 16,5 miljoner euro.

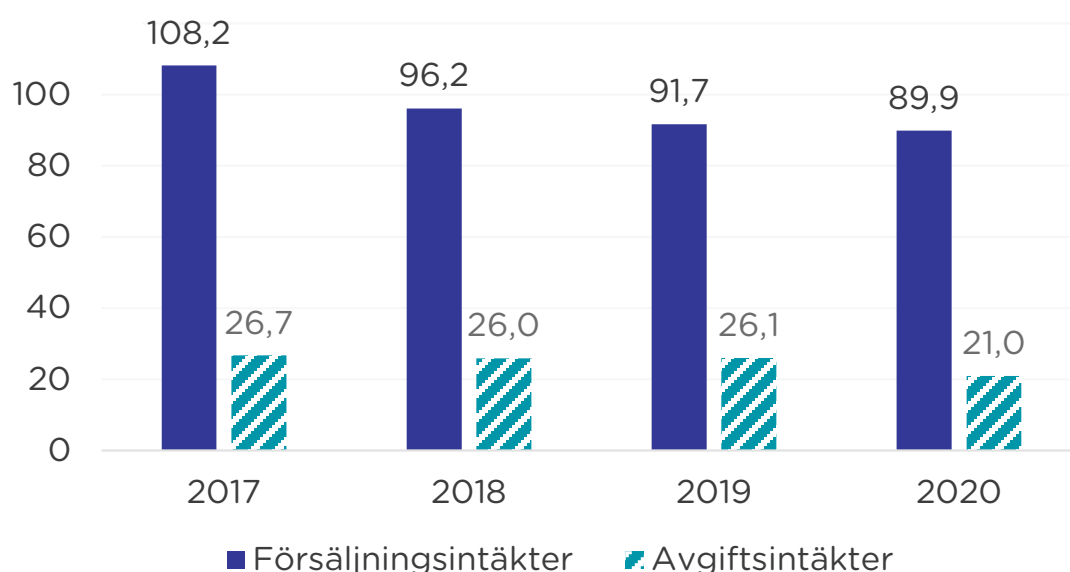

Bild 22. Utveckling för stadens försäljnings- och avgiftsintäkter (inklusive affärsverk) under åren 2017–2020, miljoner euro. Källa: Vasa stads bokföringssystem.

Målet gällande avgifter och taxor i början av fullmäktigeperioden 2017–2021 och den därav eventuellt beroende negativa kundströmmen visade sig inte vara ett problem i stadsstyrelsens svar i oktober 2018, för målet i fråga om höjning av avgifter och taxor hade förverkligats enligt måluppställningen. Problemet med att totalavgiftsintäkten minskade ansågs snarare vara förluster som berodde på lagstiftningen och ändringar i servicestrukturen. Sådant har visserligen också skett under den innevarande fullmäktigeperioden. Till exempel har klientavgifterna inom småbarnspedagogiken sjunkit med cirka 2 miljoner euro under fullmäktigeperioden, vilket delvis beror på att

allt flera kunder har befriats från avgifterna för småbarnspedagogik i och med att lagstiftningen ändrats. Enligt revisionsnämndens åsikt eliminerar lagstiftningsreformen ändå inte den egentliga negativa spiralen i fråga om serviceproduktion och efterfrågan.

Revisionsnämnden fortsätter utgående från utvärderingsberättelsen för år 2017 granskningen av den ökande diskrepansen i fråga om kundströmmarna inom vissa kultur- och idrottstjänster samt inkomster och utgifter. När fokus år 2017 vilade på nedgången i kundströmmarnas totala utveckling och utgifternas och inkomsternas tillräcklighet, granskas i det följande både

inkomsternas och utgifternas täckning och deras utveckling per servicebrukande kund. År 2017 hade de granskade serviceproducenternas totala kundmängd sjunkit under åren 2013–2017 med cirka 7 800 och till exempel museernas och simhallens inkomster hade sjunkit trots utgiftsökningen. Då hade Vasa stadsorkester och Vaasan kaupunginteatteri utöver de ökade utgifterna även lyckats öka inkomsterna.

Under fullmäktigeperioden 2017–2021 var den totala kundmängden fortfarande nedåtgående. Såsom framgår av bilden (**Bild 23**) gäller den sjunkande trenden med början år 2017 alla utom stadsorkestern, som ännu år 2018 kunde öka sin kundmängd. Stadsorkesterns kundmängd sjönk däremot med nästan en tredjedel redan år 2019.

Mellan åren 2017 och 2019 sjönk de granskade serviceproducenternas totala kundmängd med över 32 000. Resultatet år 2020 beskriver revisionsnämnden som dramatiskt. Nedgången i de totala kundmängderna mellan åren 2019 och 2020 var över 218 000 personer.

Vid en granskning av förhållandet mellan inkomster och utgifter samt inkomsternas tillräcklighet får man från de senaste två fullmäktigeperioderna mera begriplig information om vad inkomstminskningen innebär i stadens helhet. Bilden (**Bild 24**) visar att inkomst- och utgiftssvängningarna under fullmäktigeperioden 2013–2016 är färre än under fullmäktigeperioden 2017–2021. Stadsorkesterns inkomstbildning år 2018 är det enda fallet, där

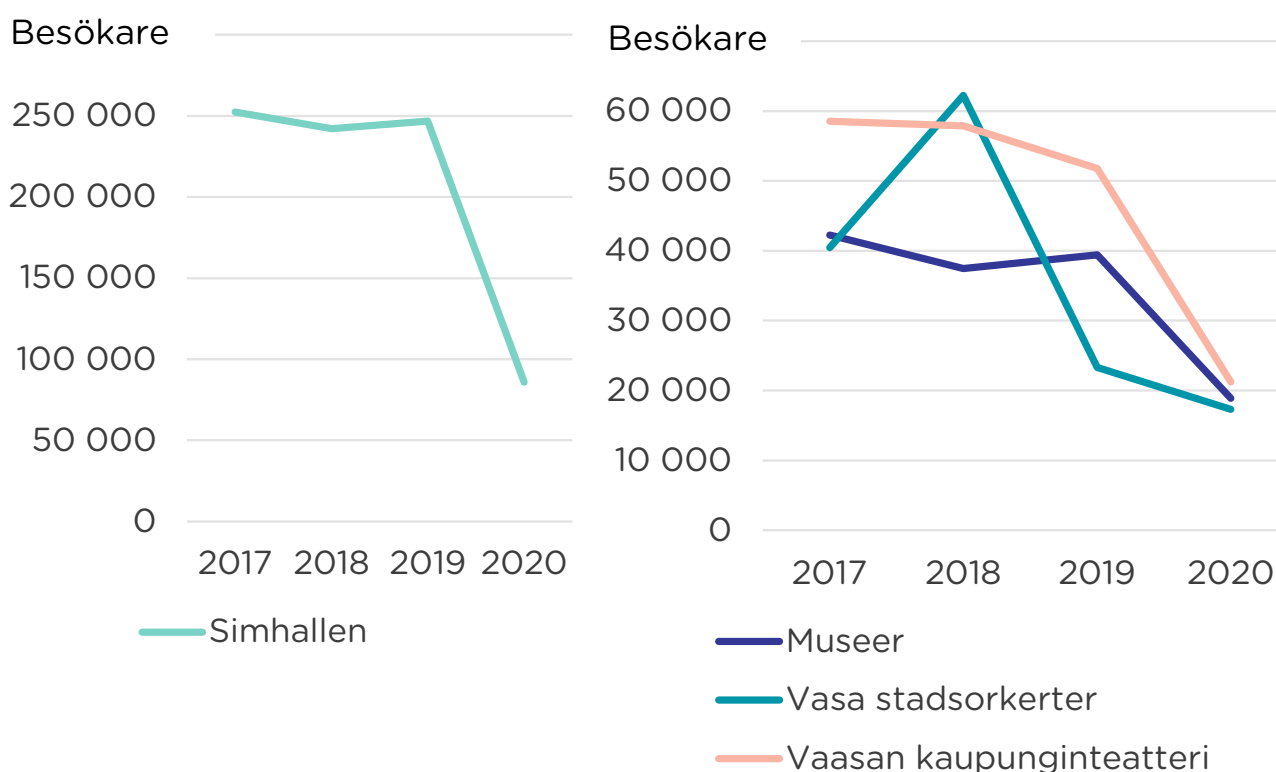

Bild 23. Utveckling för kundmängderna inom vissa kultur- och idrottstjänster åren 2017–2020. Källa: koncernförvaltningen, Vasa stad.

inkomsterna har kunnat täcka de ökade utgifterna bättre. Man bör dock märka att till exempel museerna och även stadsorkesteren år 2019 har varit mera beroende av stadens grundfinansiering.

För år 2020 är det anmärkningsvärt att utan de så kallade coronastöden som dessa inrättningar fick i form av bidrag skulle både Vaasan kaupunginteatteri, museerna och Vasa stadsorkester nästan helt ha varit beroende av stadens grundfinansiering. Såsom framgår av bilden (Bild 24) är det coronastöd som Vaasan kaupunginteatteri fick betydande. Bekymmersamt är att simhallens utgifter år 2020 har sjunkit betydligt mindre än inkomsterna.

I proportion till kundmängderna blir inkomsternas och utgifternas kontinuerligt försämrade förhållande tudelat med tanke på stadens serviceproduktion med undantag av år 2020. Såsom framgår av bilden (Bild 25) har inkomstminskningen påverkat kostnaden per simhallsbesökare betydligt mindre än de andra serviceproducenterna som granskas. I synnerhet har museernas och Vaasan kaupunginteatteris kundvisa kostnader under fullmäktigeperioden 2017-2021 varit högre än genomsnittet hos andra.

Det är klart att resultatet år 2020 till den här delen är mycket svagt. Siffrorna på bilden (Bild 25) innehåller de så kallade coronastöden, eftersom de i

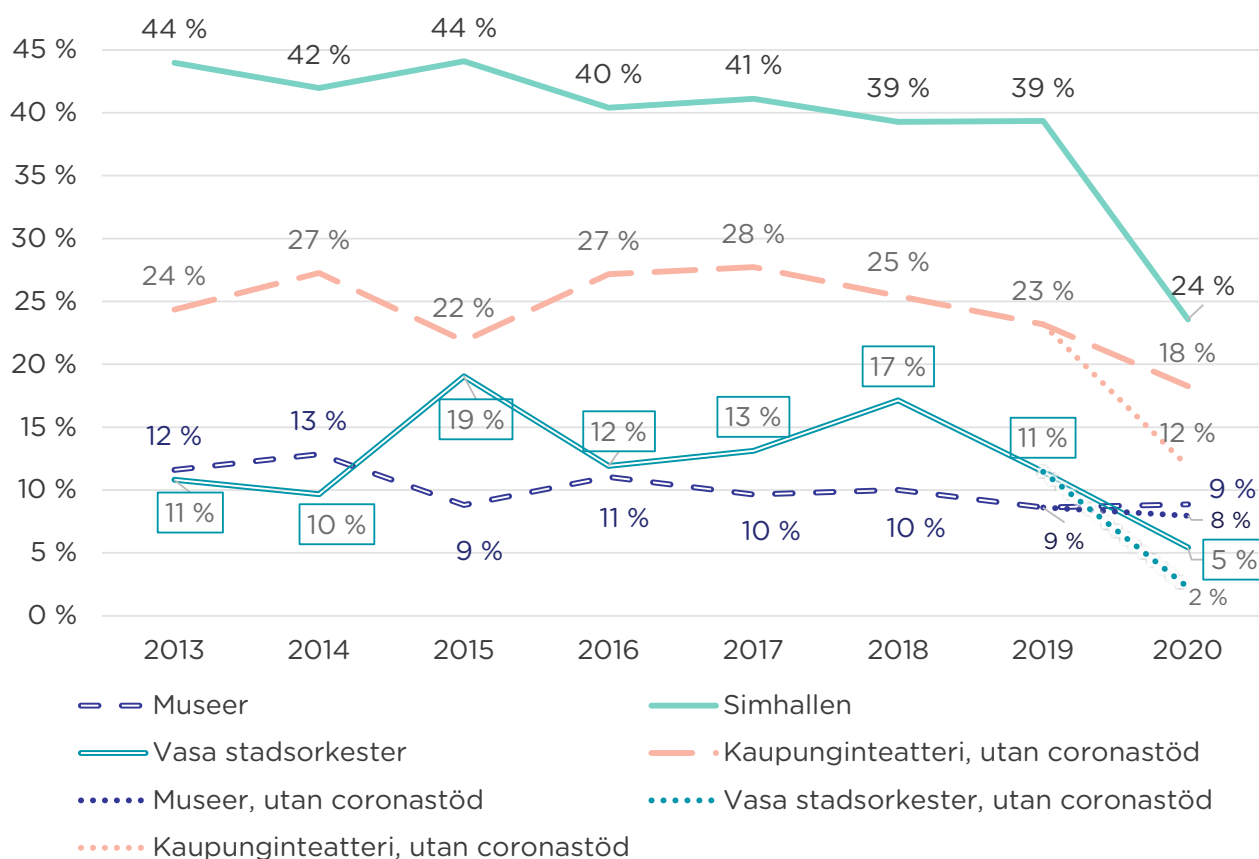

Bild 24. Inkomsternas andel av utgifterna inom vissa av stadens kultur- och idrottstjänster åren 2013-2020. För år 2020 markeras med streckad linje inkomsternas andel av utgifterna för de tjänster som fått av staten beviljat coronastöd. Källa: koncernförvaltningen, Vasa stad.

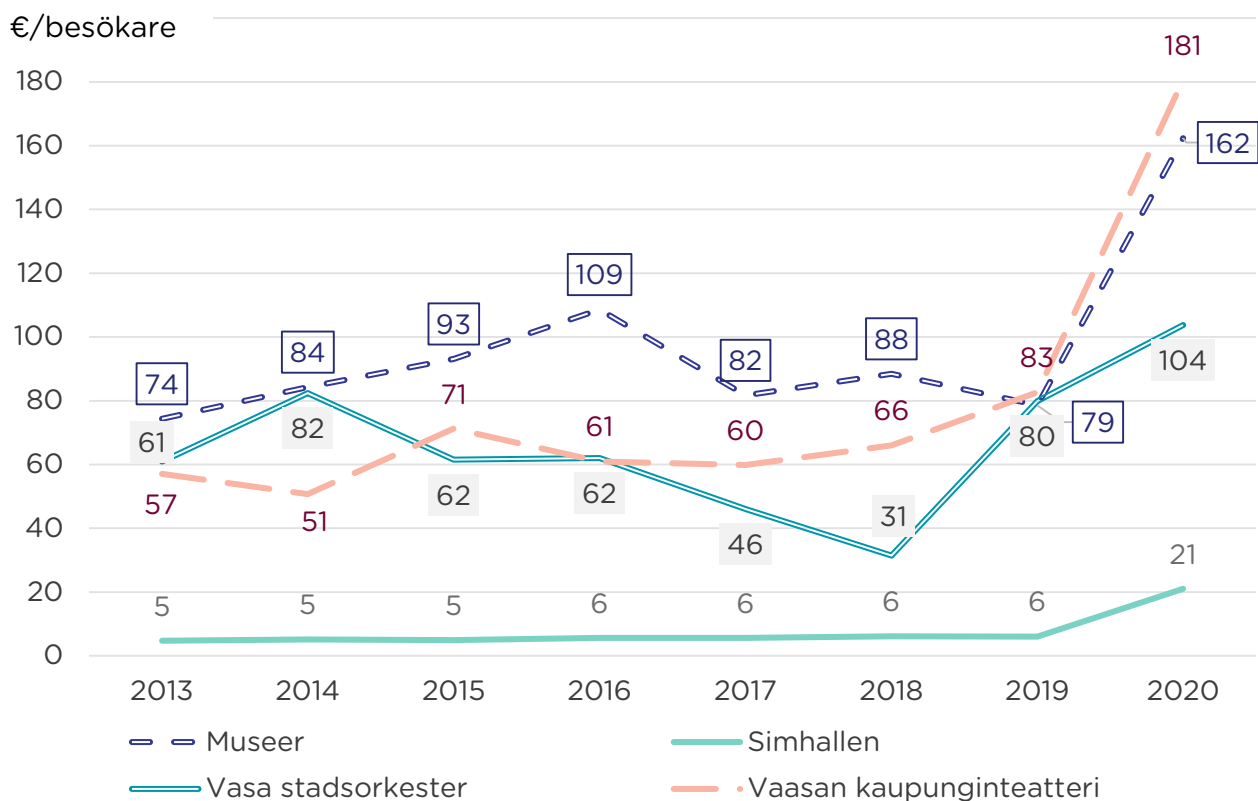

Bild 25. Skillnaden mellan utgifter och inkomster per besökare inom vissa kultur- och idrottstjänster åren 2013–2020, euro. Källa: koncernförvaltningen, Vasa stad.

proportion till besökarmängderna har en mindre synlig betydelse än ovan (Bild 24). Endast Vaasan kaupunginteatteris siffra kan man också i det här avseendet anse vara betydande, för utan coronastöd skulle kostnadseffekten år 2020 vara 191 euro (besökare, vilket är 14,1 euro/besökare högre än värdet på bilden (Bild 25). Coronastöd i form av bidrag erhöles av Vaasan kaupunginteatteri 300 000 euro, Vasa stadsorkester 30 000 euro och museerna 30 000 euro.

Frågan om huruvida den tidigare presenterade förändringen i besökarmängden under de senaste åren och den ökade diskrepansen mellan inkomster och utgifter i början av fullmäktigeperioden 2017–2021 beror på målet om höjning av taxor och avgifter är inte entydigt, åtminstone inte gällande år 2020, men med hjälp av den har man

under den innevarande fullmäktigeperioden åtminstone inte kunnat öka attraktiviteten för servicen som erbjuds kommuninvånarna i proportion till höjningarna av taxor och avgifter. Det här ser ut att bli ett strukturellt problem för staden i framtiden, vilket ökar problemen på grund av sjunkande besökarmängder. I den nuvarande strukturen är det här ännu viktigare, för från och med 2022 bildar de ovan granskade kultur- och idrottstjänsterna en allt större del än tidigare av stadens serviceproduktion, när social- och hälsovården flyttar till samkommunen för välfärdsområdet.

Uppgifter i tabellform: Försäljningsvinster och arrendeintäkter, försäljnings- och avgiftsintäkter, Besöksmängdernas utveckling, Inkomsternas andel av utgifterna, Nettoutgifter per kundbesök

Revisionsnämndens observationer:

- Vasa stads arrendeinkomster har ökat årligen under hela den innevarande fullmäktigeperioden. Under åren 2017–2020 har ökningen varit cirka 1,4 miljoner euro. Arrendeintäkterna är förutsägbara och utarrendering av mark möjliggör strategisk utveckling av markanvändningen långt in i framtiden.

- Trots målen i början av fullmäktigeperioden 2017–2020 har Vasa stads totala inkomstflöde sjunkit under hela fullmäktigeperioden. Till exempel försäljningsintäkterna sjönk under åren 2017–2019 cirka 16,5 miljoner euro och år 2020 cirka 1,8 miljoner euro. Målen för ökning av inkomstflödet har inte förverkligats under fullmäktigeperioden.
- Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har Vasa stads tomtförsäljningsinkomster varierat betydligt. Fastän variationen har varit känd, har åtgärderna under innevarande fullmäktigeperiod inte kunnat förutses i tillräcklig grad i samband med budgetberedningen.
- Målet gällande höjning av Vasa stads taxor och avgifter ser ut att för sin del ha påverkat bildningen av en negativ kundström under fullmäktigeperioden 2017–2020 i synnerhet inom de serviceområden där man koncentrerar sig på kommuninvånarnas fritidsmöjligheter samt frivillig konsumtion av tjänster. Till exempel efter år 2017 har under åren 2017–2019 besökarmängderna i simhallen, museerna, Vasa stadsorkester och Vaasan kaupunginteatteri sjunkit mera än under fullmäktigeperioden 2013–2016. Samtidigt har kostnaden per kund som använder servicen ökat. För år 2020 är resultaten till denna del dramatiska.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- Trots förtätningen av stadsstrukturen och den befintliga mängden råmark (3 300 hektar) kommer Vasa stad att ha ett årligt behov av att anskaffa cirka 100 hektar mark. Motsvarande finansieringsbehov ska beaktas under fullmäktigeperioden 2021–2025.
- Genom höjningen av taxor och avgifter som var i kraft i början av fullmäktigeperioden 2017–2021 har man inte lyckats öka attraktiviteten för tjänsterna som erbjuds kommuninvånarna i förhållande till de höjningar som gjorts. Efter år 2020 bör man kritiskt granska hur de strukturella problemen som de sjunkande besökarmängderna orsakar ska förhindras. I nuläget är detta viktigt, eftersom till exempel kultur- och idrottsservicen efter år 2021 bildar en betydligt större del av stadens grundläggande verksamhet i och med att social- och hälsovårdstjänsterna överförs till samkommunen för Österbottens välfärdsområde.

Den ekonomiska situationen i stadskoncernen

Överskottet för det sista året av fullmäktigeperioden 2017–2021 blev i Vasa stad cirka 27,7 miljoner euro och i Vasa stadskoncern cirka 39,5 miljoner euro. År 2020 var det tredje året med överskott under den innevarande fullmäktigeperioden. Beroende på det goda resultatet år 2020 visar Vasa stads balansräkning för första gången under den nuvarande stadsstrategins tid (sedan år 2014) ett ackumulerat överskott (25 euro/invånare). Vasa stadskoncerns balansräkning har visat överskott under hela fullmäktigeperioden. Efter år 2020 har stadskoncernen ett ackumulerat överskott på cirka 200 miljoner euro (2 967 euro/invånare).

Den ekonomiska situationen år 2020 blev bra i staden, till och med utmärkt, då man beaktar de av staten med anledning av covid-19-pandemin beviljade så kallade coronastöden (se: **Balansering av ekonomin - programmet och dess genomförande**). Såsom tabellen (**Tabell 4**) visar är Vasa stads årsbidrag och räkenskapsperiodens resultat bättre än i jämförelsestäderna. Vasas skatteinkomster har under hela den innevarande fullmäktigeperioden

varit högre än i jämförelsestäderna. Jämförelsestädernas statsandelar var något större än Vasas. Statsandelarna innehöll bland annat en stor del av olika stödformer som beviljades med anledning av covid-19-pandemin år 2020.

Noteras bör att Vasa stads och jämförelsestädernas statsandelar ökade mycket år 2020 och nästan lika mycket från nivån år 2019 (cirka 445 euro/invånare). Detta är anmärkningsvärt, för vad gäller de så kallade coronastöden kom Vasa stad inte ens till jämförelsestädernas medelnivå eller över den. Normalt har motsvarande ökning i statsandelarna under åren 2017–2019 i Vasa varit större (i genomsnitt cirka 75 euro/invånare) än i jämförelsestäderna (i genomsnitt cirka 50 euro/invånare). Vasa stad har med sin verksamhet kunnat kompensera den mindre ökningen i statsandelarna än jämförelsestäderna. Detta beskrivs av att stadsorganisationen i och med stadens långvariga ekonomiska balanseringsprogram har kunnat svara på utmaningarna under det exceptionella ekonomiska året 2020 bättre än jämförelsestäderna i genomsnitt.

	Staden		Kommunkoncernen	
	Vasa	Jämförelse	Vasa	Jämförelse
Räkenskapsperiodens resultat	482	223	631	365
Årsbidrag	931	641	1459	1232
Statsandelar	2092	2176	2371	2565
Skatteinkomster	4440	4156	4380	4173

Tabell 4. Ekonomiska nyckeltal år 2020, euro/invånare. Jämförelsestädernas (50 001 - 100 000 invånare) värde är enligt invånarantalet vägt medeltal. Källa: städernas bokslut; Statistikcentralen, befolkningsstrukturen.

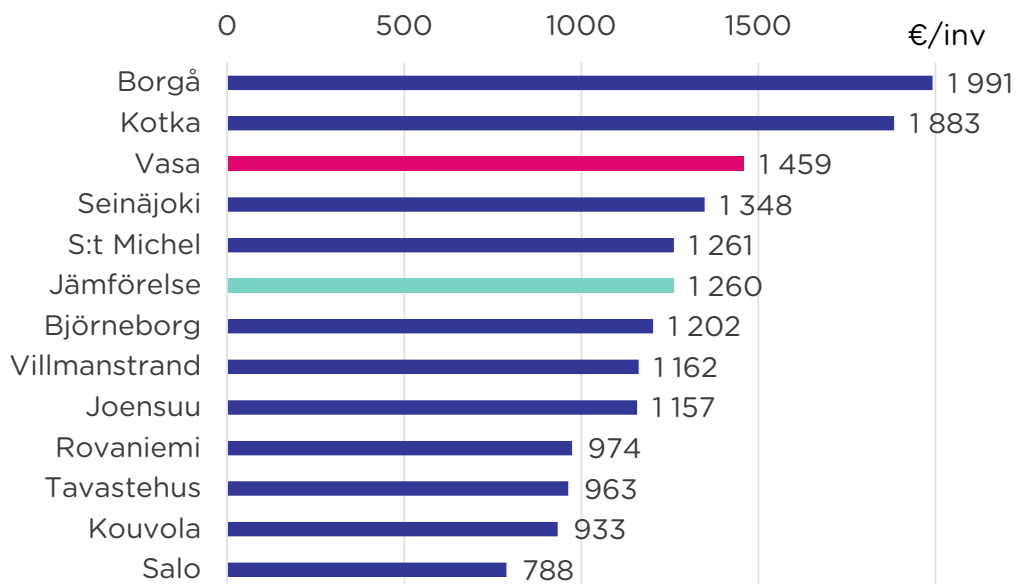

Bild 26. Kommunkoncernens årsbidrag år 2020, euro/invånare. Jämförelsestädernas årsbidrag har räknats som ovägt medeltal av kommuner med 50 001 - 100 000 invånare. Källa: städernas bokslut; Statistikcentralen, befolkningsstrukturen.

Kommunkoncernens årsbidrag är negativt. Enligt kriteriet är kommunkoncernens årsbidrag två år i följd negativt. Det bör observeras att ett negativt årsbidrag inte ett år får vara så stort att kommunen på grund av det direkt skulle bli tvungen till utvärderingsförfarande på basis av det slutliga ackumulerade underskottet (-1 000 euro/invånare).

Såsom framgår av bilden (**Bild 26**) har Vasa kommunkoncerns årsbidrag vid bokslutstidpunkten 2020 varit positivt, cirka 1 459 euro/invånare. Med andra ord har stadskoncernens skatteinkomster, statsandelar och finansiella intäkter bra täckt stadskoncernens negativa verksamhetsbidrag.

Vasa kommunkoncerns årsbidrag har under de senaste åren stigit rejält över jämförelsestädernas medelnivå. Under åren 2015–2018 var kommunkoncernens årsbidrag också på en högre nivå än i jämförelsestäderna, men då var

skillnaden betydligt mindre än under åren 2019–2020 (**Bild 27**). År 2020 var Vasa kommunkoncerns årsbidrag på tredje plats bland jämförelsestäderna. Under fullmäktigeperioden 2017–2021 var årsbidraget i Vasa kommunkoncern årligen i genomsnitt högre (1 155 euro/invånare) än i jämförelsekommunerna (927 euro/invånare). Jämförelsestädernas årsbidrag har inte varit negativt under fullmäktigeperioden 2017–2021.

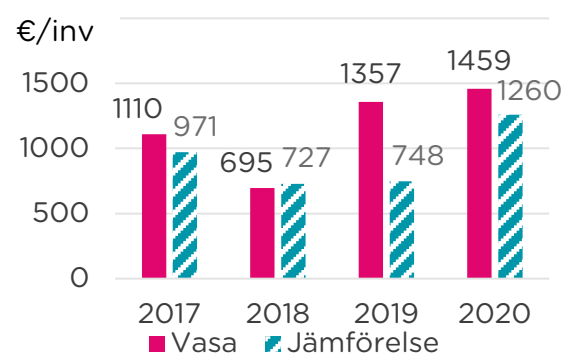

Bild 27. Årsbidragets utveckling i kommunkoncernen, euro/invånare. Jämförelsestädernas (50001-100000 invånare) värde har räknats som ovägt medeltal. Källa: Statistikcentralen, statistik över kommunekonomi; Städernas bokslut.

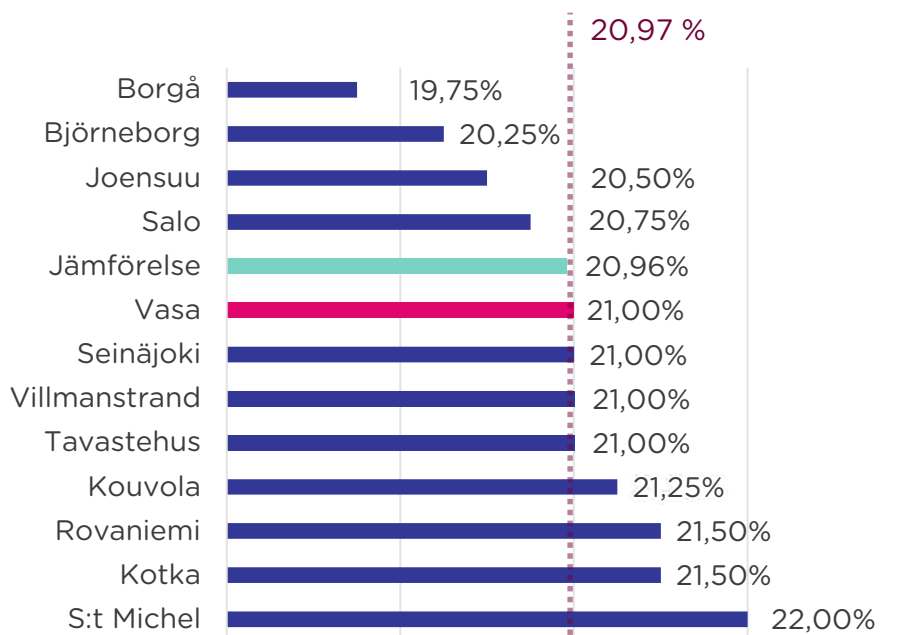

Bild 28. Kommunernas inkomstskattesatser år 2020. Jämförelsestädernas årsbidrag har räknats som ovägt medeltal av kommuner med 50 001 - 100 000 invånare. Källa: Skatteförvaltningen, kommunernas inkomstskattesatser.

Kommunens inkomstskattesats är minst 1,0 procentenhet högre än alla kommuners vägda genomsnittliga inkomstskattesats. Vasa stads inkomstskattesats är första gången högre än kriskommunkriteriets gränsvärde. Jämfört med jämförelsestäderna har Vasa stads placering försämrats mot slutet av den innevarande fullmäktigeperioden. Det kalkylerade gränsvärdet enligt kriskommunkriteriet år 2020 var 20,97 % (se Bild 28). Gränsvärdet för kriskommunkriteriet överskreds år 2020 i hela åtta jämförelsekommuner, medan det ännu ett år tidigare överskreds i bara fyra jämförelsekommuner.

Den genomsnittliga inkomstskattesatsen var år 2020 i jämförelsestäderna 20,96 %, medan den i Vasa var 21,0 %. För år 2020 höjdes

inkomstskattesatsen i flera städer än ett år tidigare. För år 2019 höjde Vasa och Björneborg inkomstskattesatsen, medan inkomstskattesatsen för år 2020 höjdes i Tavastehus, Kouvola, S:t Michel, Rovaniemi och Vasa. S:t Michel är den stad som höjde mest för år 2020, staden höjde sin inkomstskattesats mellan åren 2019 och 2020 med hela 1,5 procentenheter. S:t Michels inkomstskattesats (22 %) är samtidigt den högsta i jämförelsegruppen år 2020. Inte en enda jämförelsestad sänkte sin inkomstskattesats för åren 2019 och 2020. Före slutet av fullmäktigeperioden 2017-2021 kommer en allt större del av jämförelsestäderna i fråga om inkomstskattesatsen att flyttas till kriskommunerna.

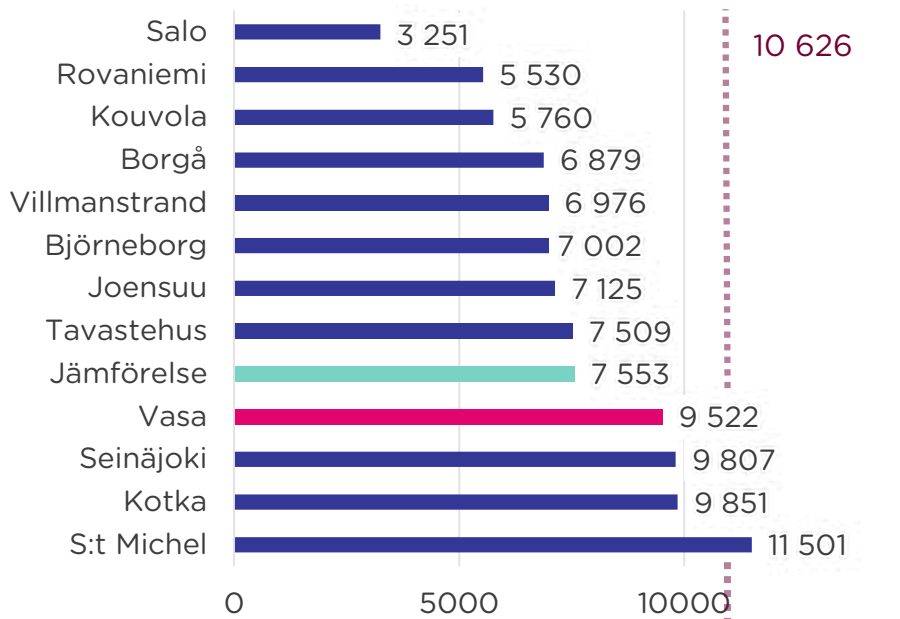

Bild 29. Kommunkoncernens lånebestånd år 2020, euro/invånare. Jämförelsestädernas årsbidrag har räknats som ovägt medeltal av kommuner med 50 001 - 100 000 invånare. Källa: städernas bokslut; Statistikcentralen, befolkningsstrukturen.

Kommunkoncernens lånebelopp räknat per invånare överskrider alla kommunkoncerners genomsnittliga lånebelopp med minst 50 procent.

Åren 2019–2020 har Vasa stadskoncerns lånebestånd ökat i genomsnitt 7 %, medan det ännu år 2018 ökade med bara 1,2 %. Vasa stads lånebestånd har också fortsatt att öka (år 2020 cirka 1,8 %), medan ökningen år 2019 var ännu brantare (cirka 9,2 %). Primärstadens lånebestånd kunde till och med amorteras ännu år 2018 med

cirka 2,7 %. Såsom framgår av bilden (**Bild 29**) är Vasa stadskoncerns lånebestånd efter bokslutet för år 2020 9 522 euro/invånare och primärstadens 4 141 euro/invånare. Det bör observeras att Vasa stadskoncerns lånebestånd är hela 1 969 euro/invånare och primärstadens 214 euro/invånare över jämförelsestädernas genomsnitt. Både stadskoncernens och primärstadens skillnad till jämförelsestädernas medeltal har ökat under nästan hela fullmäktigeperioden 2017–2021.

Lånebeloppet för jämförelsestädernas kommunkoncerner har också varit på väg uppåt under hela fullmäktigeperioden 2017–2021 (**Bild 30**), men tillväxttakten har blivit långsammare. Då kommunkoncernernas lånebestånd år 2019 ökade i genomsnitt med hela 8,7 %, var ökningen under år 2020 cirka 1,0 %. Den långsammare ökningen beror på att av jämförelsestäderna har Salo, Kouvola, Borgå, Joensuu, Seinäjoki och Kotka kunnat minska kommunkoncernens lånebestånd år 2020. Vasa finns bland jämförelsestäderna inom den sämsta tredjedelen på plats 9. Trots ökningen av Vasas lånebelopp har placeringen bland jämförelsestäderna förblivit densamma under nästan hela den innevarande fullmäktigeperioden. År 2019 var gränsvärdet enligt kriskommunkriteriet för kommunkoncernens lånebelopp 10 626 euro/invånare, vilket då

överskreds endast av S:t Michel bland jämförelsestäderna. Vid gransknings-tidpunkten fanns gränsvärdet baserat på 2020 års koncernbokslut inte till förfogande.

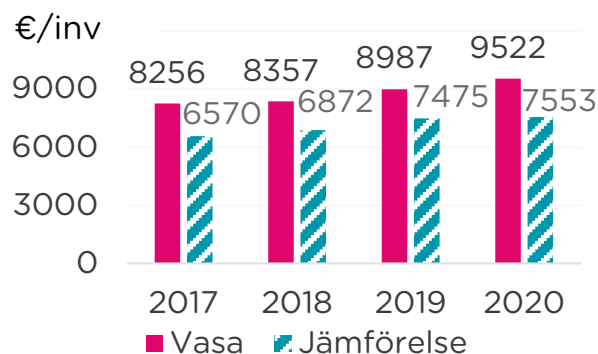

Bild 30. Kommunkoncernens lånebestånd, euro/invånare. Jämförelsestädernas årsbidrag har räknats som ovägt medeltal av kommuner med 50 001 - 100 000 invånare. Källa: Statistikcentralen, statistik över kommunekonomi; städernas bokslut.

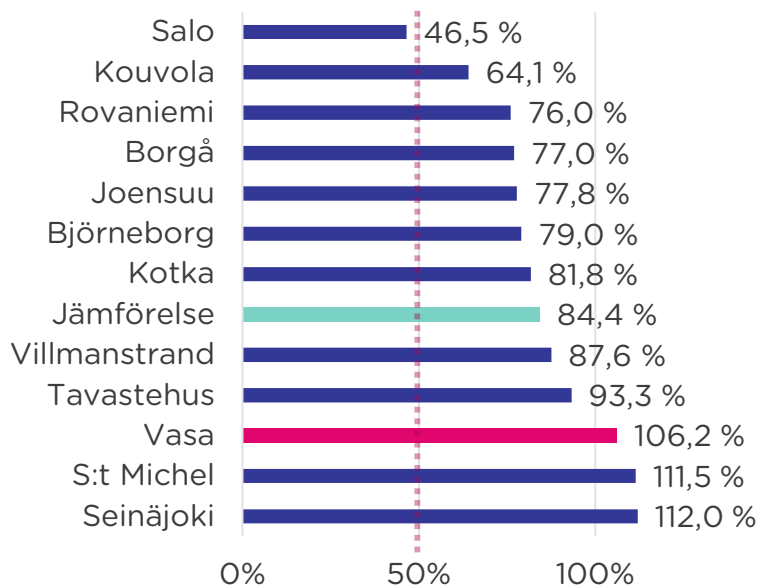

Bild 31. Kommunkoncernens relativa skuldsättningsprocent år 2020. Jämförelsestädernas årsbidrag har räknats som ovägt medeltal av kommuner med 50 001 - 100 000 invånare. Källa: städernas bokslut.

Kommunkoncernens relativa skuldsättning är minst 50 procent. Den relativa skuldsättningsgraden beskriver hur mycket av driftsinkomsterna som skulle behövas för återbetalning av det främmande kapitalet. För kommunkoncernens del är situationen bättre ju mindre talet är. I en kriskommun är den relativa skuldsättningsgraden minst 50 %.

Vasa stadskoncerns relativa skuldsättning har uppfyllt värdet enligt kriskommunkriteriet under de senaste fullmäktigeperioderna. Till exempel år 2015 var nivån 95 %, men efter boksluten åren 2018-2020 har Vasa kommunkoncern redan överskridit nivån 100 %. Oroväckande är att ökningen av den relativa skuldsättningen i Vasa ser ut att ha accelererat i slutet av fullmäktigeperioden. År 2019 var Vasas relativa skuldsättning ännu 101 %, medan den år 2020 redan är 106,2 %. Med andra ord räcker kommunkoncernens

driftsinkomster inte längre i sig till för att betala det främmande kapitalet, om lånebeståndet borde amorteras vid granskningstidpunkten. Den relativa skuldsättningen är så hög att amortering av det främmande kapitalet inte heller på kort sikt längre är realistiskt, eftersom till exempel de investeringar som gjorts inte under motsvarande tid kan realiseras.

I genomsnitt var den relativa skuldsättningen i jämförelsestäderna ännu år 2019 över nivån 87,3 %, medan den år 2020 var 84,4 %. Genomsnittet för den relativa skuldsättningen sjönk i slutet av innevarande fullmäktigeperiod med hela 2,9 procentenheter i jämförelsestäderna, medan den ännu ett år tidigare steg med cirka 2,3 procentenheter. Trots nedgången är den relativa skuldsättningen hög i alla jämförelsestäder. Endast i Salo har man kunnat begränsa användningen av externt kapital så att den är under det uppsatta gränsvärdet

(46,5 %), medan den ännu år 2019 var något över gränsvärdet (51,1 %). Vasa överskrider den genomsnittliga nivån i jämförelsestäderna och är även i detta hänseende bland jämförelsestäderna inom den svagaste tredjedelen. Vasas placering har försämrats under fullmäktigeperioden 2017–2021.

Uppgifter i tabellform: Kommunkoncernernas årsbidrag år 2020, Årsbidragets utveckling i kommunkoncernen, Kommunernas inkomstskattesatser år 2020, Kommunkoncernens lånebestånd år 2020, Lånebeståndets utveckling i kommunkoncernen, Kommunkoncernens relativa skuldsättningsprocent år 2020.

Revisionsnämnden har behandlat balanseringen av Vasa stads ekonomi i sina utvärderingsberättelser från och med fullmäktigeperioden 2013-2016. I början av fullmäktigeperioden 2013-2016 konstaterade revisionsnämnden att den inte har tillgång till någon sådan plan, genom vilken till exempel det underskott som samlats under åren 2014 och 2015 systematiskt skulle kunna täckas. Ännu efter bokslutet år 2016 bedömde revisionsnämnden att målen i balanseringsplanen inte räcker till för att nå ekonomisk balans och därför måste ekonomiplanen som framlades i budgeten bedömas vara alltför positiv. Därför bedömde man att situationen under den första halvan av fullmäktigeperioden 2017-2021 utvecklas i en negativare riktning än det som presenterades i ekonomiplanerna. Boksluten under fullmäktigeperioden 2017-2021 präglades också av att utfallet för de ekonomiska balanseringsplanerna inte rapporterades regelbundet till stadsfullmäktige. Detta blev korrigerat i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden.

Trots överskottet under verksamhetsåret 2019 hade Vasa stads balansräkning ännu i början av år 2020 ett underskott på cirka 25,8 miljoner euro och det var andra sämst i jämförelsestäderna. Revisionsnämnden bedömde våren 2020 att med beaktande av de kalkylerade poster som ska beräknas för täckande av underskott skulle underskottet före covid-19-pandemin

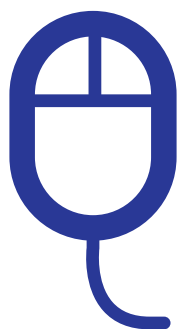
ha varit cirka 13,9 miljoner euro. Ännu våren 2020 bedömdes att kravet på ekonomisk balans inte kommer att uppfyllas utan särskilt förfarande. På det här inverkade främst den nedgång i skatteinkomster som började år 2018 och covid-19-pandemin. Man bedömde att pandemin som utbröt i Finland i mars 2020 ytterligare skulle sänka skatteinkomsterna och verksamhetsinkomsterna, men också öka social- och hälsoutgifterna.

Vasa stad beaktade under verksamhetsåret 2020 i sina prognoser de förändrade omständigheterna och försämringen i den ekonomiska situationen. Budgeten omarbetades enligt prognoserna bland annat genom att sänka inkomstbudgeten för skatteinkomster med cirka 9 miljoner euro. Hösten 2020 inleddes också åtgärder för att permittera hela personalen. Permitteringsbeslutet gällde cirka 3 000 personer i stadens anställning. Samtidigt ansökte stadsstyrelsen ännu i slutet av år 2020 på basis av en ändring i kommunallagen som trädde i kraft 1.12.2020 om förlängning av tidsfristen för täckande av underskott. En tilläggstid på två år kunde ansökas, om kommunen på grund av exceptionella och tillfälliga kommunalekonomiska svårigheter till följd av covid-19-pandemin inte förmådde täcka ett underskott i sin balansräkning inom den utsatta tidsfristen. För Vasa stad gick tidsfristen för täckande av underskott enligt kommunallagen ut i slutet av år 2020.

Vasa stads resultat för år 2020 var ett överskott på över 32 miljoner euro. På grund av det kunde Vasa stads underskott som samlats under fullmäktigeperioderna 2013–2016 och 2017–2021 täckas inom den normala tidsfristen enligt kommunallagen. Resultatet påverkades förutom av stadens sparåtgärder också kraftigt av statens stöd till den kommunala ekonomin. Vasa stad fick år 2020 med anledning av covid-19-pandemin förhöjda statsandelar på cirka 16,5 miljoner euro och som följd av en tillfällig höjning av samfundsskattens fördelningsandel cirka 5,1 miljoner euro. Utan dessa så kallade coronastöd skulle Vasa stads resultat år 2020 ha varit ett överskott på cirka 11 miljoner euro. Efter de kalkylerade poster som ska beaktas för täckande av underskott (11,8 miljoner euro) hade det kvarvarande underskottet som ska täckas ännu efter år 2020 ha varit cirka 3 miljoner euro. Permitteringsåtgärderna som inleddes hösten 2020 avbröts 18.3.2021 då resultatet för år 2020 blivit klart. Permitteringen berörde vintern 2020–2021 cirka 2 200 av stadens arbetstagare.

År 2021 bör fortsättningsvis uppmärksamhet fästas på stadens driftsekonomi och i synnerhet på köpservice. År

2020 sjönk köpservicen jämfört med budgeten med hela 7 miljoner euro. Med utgångspunkt i det här kan stadens serviceproduktion stödas särskilt genom kritisk granskning av köpservice. Likaså ska man i budgetarna också i fortsättningen göra realistiska uppskattningar av skatteinkomsterna, vilket lyckligtvis redan gjordes för år 2021. Stadsfullmäktiges ursprungligen för år 2020 godkända skatteinkomst var cirka 304,8 miljoner euro, medan revisionsnämnden uppskattade den enligt stadens historiska utveckling till cirka 293 miljoner euro. Utan den tillfälliga höjningen av samfundsskattens fördelningsandel skulle skatteinkomsten för år 2020 ha stannat vid cirka 295 miljoner euro. I budgeten för år 2021 har skatteinkomsterna uppskattats till 298,4 miljoner euro. Därtill var det med tanke på skötseln av stadens ekonomi nödvändigt att permitteringsåtgärderna fortsatte ännu i början av år 2021 enligt tidigare beslut. Det här beror på att efter eliminering av de så kallade coronastöden från resultatet år 2020 skulle staden i normala förhållanden ännu haft kvar ackumulerat underskott från tidigare år i sin balansräkning.

Revisionsnämndens observationer:

- Vasa stadskoncern har efter fullmäktigeperioden 2017–2021 i balansräkningen ett ackumulerat överskott på cirka 200 miljoner euro (2 967 euro/invånare). Stadskoncernens resultat för räkenskapsperioden var år 2020 över 266 euro/invånare högre än jämförelsestäderna i genomsnitt.
- Vasa stads resultat år 2020 var det bästa under de senaste fullmäktigeperioderna. Årsbidraget var 11,3 miljoner euro bättre än i budgeten och räkenskapsperiodens resultat var mer än dubbelt (euro/invånare) jämfört med medeltalet i jämförelsestäderna. Med resultatet år 2020 kunde man täcka underskottet som samlats under de två senaste fullmäktigeperioderna. Efter år 2020 har Vasa stad i sin balansräkning ett ackumulerat överskott på cirka 1,7 miljoner euro (cirka 25 euro/invånare).
- Vasa stads statsandelar ökade år 2020 mindre än jämförelsestädernas statsandelar (delvis beroende på de så kallade coronastöden), men på basis av resultatet kunde Vasa genom sin verksamhet kompensera minskningen i statsandelar bättre än jämförelsestäderna. Detta beskriver för sin del att stadsorganisationen i och med stadens långsiktiga ekonomiska balanseringsprogram har kunnat svara också på utmaningarna under det exceptionella ekonomiska året 2020.
- Av kriskommunkriterierna som var i kraft år 2020 var kommunkoncernens årsbidrag och kommunkoncernens lånebestånd positivare än gränsvärdena. Vasa stadskoncerns årsbidrag var 1 459 euro/invånare och det var tredje bäst bland jämförelsestäderna. Kommunkoncernens lånebestånd (9 522) var trots ökningen som pågick under hela fullmäktigeperioden ännu över 1 000 euro/invånare lägre än gränsvärdet år 2019.
- Inför slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 har vi nått en situation, där de ekonomiska balanseringsåtgärderna regelbundet har rapporterats i boksluten.

- Trots det ackumulerade överskottet i balansräkningen är Vasa stads färskas överskott i början av år 2021 tredje svagast i jämförelsestäderna.

- Av kriskommunskriterierna som var i kraft år 2020 har den relativa skuldsättningen under hela den nuvarande strategiperioden (från år 2014) överskridit gränsvärdet 50 %. Vasa stadskoncerns relativa skuldsättning är tredje svagast i jämförelsestäderna. Vasa stads inkomstskattesats var 21 % år 2020 och den överskred för första gången kriskommunskriteriet (20,97 %).
- Fastän kommunkoncernens lånebestånd inte uppfyller kriskommunskriteriernas gränsvärde har både kommunkoncernens och primärstadens lånebestånd ökat oroväckande under fullmäktigeperioden 2017–2021. Vasa stadskoncerns lånebestånd är hela 1 969 euro/invånare och primärstadens 214 euro/invånare över jämförelsestädernas genomsnitt. Skillnaden för båda lånebestånden till jämförelsestädernas medeltal har vuxit under nästan hela fullmäktigeperioden.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- Vasa stad fick år 2020 med anledning av covid-19-pandemin statsandelar på cirka 16,5 miljoner euro och till följd av en tillfällig höjning av samfundsskattens fördelningsandel över 5 miljoner euro. Utan dessa skulle Vasa stads årsbidrag ha underskridit budgeten och Vasa stad skulle inte ha haft något ackumulerat överskott i sin balansräkning. De kalkylerade posterna som ska beaktas för täckande av underskott skulle emellertid ha räckt till för att täcka det underskott som fanns kvar. De kalkylerade posterna innebär emellertid inte att balanseringen av ekonomin inte ska fortsätta under fullmäktigeperioden 2021–2025. Det bör beaktas att stadsorganisationen under år 2020 har lärt sig ett nytt sätt att fungera, som bland annat innefattar kritisk granskning av köp av externa tjänster.
- De totala skatteinkomsterna år 2020 uppskattades i budgeten till cirka 304,5 miljoner euro, medan revisionsnämnden bedömde i sin utvärderingsberättelse som behandlade verksamheten år 2019 genom beaktande av stadens historiska utveckling och skattehöjningar de totala skatteinkomsterna till cirka 293 miljoner euro. Utan den tillfälliga höjningen av samfundsskattens fördelningsandel skulle den totala skatteinkomsten för år 2020 ha stannat vid cirka 295 miljoner euro. Fastän det var ytterst svårt att uppskatta skatteinkomsterna år 2020, hoppas revisionsnämnden att stadsstyrelsen förhåller sig extra kritisk till skatteinkomstprognoser som kommer utifrån. Eftersom skatteinkomsterna utgör en betydande del av stadens inkomstbildning, ska externa skatteinkomstprognoser också alltid granskas i relation till lokalt fattade beslut, förändringar i områdets näringsliv, flyttningsrörelsen samt stadens historiska utveckling.

Ordnande av intern kontroll och riskhantering - utveckling av övervakningen av köpserviceavtal 2017 - 2020

Kommunstyrelsen ska i verksamhetsberättelsen redogöra för hur den interna kontrollen och den därmed förbundna riskhanteringen är ordnad i kommunen och stadskoncernen, om det har framkommit brister i kontrollen under den gångna räkenskapsperioden och hur den interna kontrollen ska utvecklas under den pågående ekonomiplanperioden. Redan under den föregående fullmäktigeperioden 2013–2016 togs ett system i bruk som innebär att förvaltningarna sätter budgetmål även i anslutning till utvecklandet av den interna kontrollen. Samtidigt godkändes till följd av en ändring i kommunallagen 16.12.2013 grunderna för kommunens och kommunkoncernens interna kontroll och riskhantering.

Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har en motsvarande linje följts. Alldeles i början av fullmäktigeperioden 2017–2021 utgjordes de centrala utvecklingsobjekten av anpassning av moderstadens organisationsstruktur till den befintliga strategistrukturen samt stärkande av ledarskapet och principer för god förvaltning i organisationen. Under åren 2018 och 2019 gick man emellertid raskt över till att granska hela stadskoncernens riskhantering och föränderliga serviceproduktion. Den centrala faktorn blev då både primärstadens och stadskoncernens avtalsverksamhet och avtalshantering. Enligt revisionsnämndens åsikt

behövdes utvecklingen som började i mitten av fullmäktigeperioden, för under den innevarande fullmäktigeperioden har man fokuserat på verksamhet, där stadens vissa funktioner har bolagiserats, koncernstrukturen har blivit mångsidigare och landskapet/välfärdssamkommunen har grundats trots fördröjning i beredningen på nationell nivå.

Vasa stads revisionsnämnd har regelbundet i sina utvärderingsberättelser utvärderat situationen vad gäller den interna kontrollen. Under den föregående fullmäktigeperioden 2013–2016 lades huvudvikten på förståelsen av sambandet mellan ledarskapet och den interna kontrollen samt stadsstyrelsens rapportering i bokslutet. Som en följd av resultaten utvecklades till exempel redogörelsen i boksluten om ordnandet av den interna kontrollen. Däremot fanns det rum för utveckling i informationsförmedlingen under hela fullmäktigeperioden. I början av fullmäktigeperioden 2017–2021 förbättrades nivån för stadens interna informationsförmedling, men revisionsnämnden var fortfarande oroad över hur man reagerar i verkligheten på eventuella identifierade risker och om man överhuvudtaget reagerar. Likaså noterade revisionsnämnden att de rapporterade verksamhetssätten och efterföljandet och övervakningen av besluten ska realiseras också i stadens verksamhet, inte enbart i bokslutsrapporteringen.

Som helhet har rapporteringen om stadens interna kontroll och riskhantering enligt revisionsnämndens uppfattning fortsatt att utvecklas under den innevarande fullmäktigeperioden.

Ändringen av stadskoncernens verksamhetssätt har under den innevarande fullmäktigeperioden inneburit att förutom riskerna i fråga om tillgången till tjänster på grund av täckande av underskottet bör revisionsnämnden också utvärdera stadens avtalsverksamhet. Revisionsnämnden koncentrerade sig i utvärderingsberättelsen gällande verksamheten år 2018 på stadens avtalshantering och övervakning av köpserviceavtalen. Revisionsnämnden konstaterade i sin utvärdering bland annat att man i stadens riskhanteringssystem hade beaktat riskerna i anslutning till avtalshanteringen och avtalen samt att kontrollen på systemnivå hade gett åtgärdsförslag till utveckling av avtalshanteringen.

Däremot underströk revisionsnämnden kraftigt att åtgärdsförslagen under fullmäktigeperioden 2013–2016 för utvecklande av avtalshanteringen inte hade genomförts och i slutet av år 2018 hade ingen anvisning i anslutning till avtalshantering och avtal gjorts. Revisionsnämnden rekommenderade att en anvisning för avtalshantering och avtal ska upprättas.

Vid granskningen av avtalshanteringen år 2018 fanns ett urval, som bestod av centralförvaltningens avtalshanteringsarbete och verksamheten inom stadens hem- och anstaltsvård, småbarnspedagogik och kommunteknik. Revisionsnämnden konstaterade att social- och hälsosektorn under år 2018 hade gjort en avtalskartläggning med hjälp av det elektroniska Cloudia-systemet samt att hem- och anstaltsvården redan använde ett fungerande och modernt auditerings- och övervakningssystem för köpservicen. Som en följd

av det här rekommenderade revisionsnämnden att det vid stadens interna utveckling av kontrollen av köpservice kunde göras en kollegial bedömning gällande hem- och anstaltsvården, eftersom det hade inkommit mycket information om hur kontrollen fungerar och dess resultat. Rekommendationen om en kollegial bedömning baserade sig på informationen om att övriga parter som ingick i urvalet ännu hade mycket att utveckla för kontrollen av befintliga avtal. Likaså önskade revisionsnämnden mera planerad och överraskande kontroll och granskning av avtalsbaserad verksamhet. Som helhet syntes avsaknaden av en anvisning för avtalshanteringen enligt revisionsnämnden också genom att stadens elektroniska dokumentförvaltningssystem Tweb (Kaarle) med verktyg som användes vid granskningstidpunkten inte kunde anses motsvara ett avtalshanteringsystem, fastän dess betydelse för avtalshanteringen hade betonats i bokslutsrapporteringarna under hela början av fullmäktigeperioden 2017–2021.

I stadsstyrelsens svar år 2019 (stadsfullmäktige 7.10.2019 § 54) med anledning av utvärderingsberättelsen konstaterades att enligt förvaltningsstadgan svarar stadsstyrelsen för ordnandet av avtalshanteringen och avtalsövervakningen, ger närmare direktiv om avtalshanteringen samt bestämmer avtalens ansvarspersoner på det egna verksamhetsområdet. Stadsstyrelsen svarade att Vasa stads avtalsanvisningar är

under beredning och förs till stadsstyrelsen för godkännande under innevarande höst.

Revisionsnämnden konstaterar att stadsstyrelsen slutligen godkände Vasa stads avtalsanvisning under innevarande fullmäktigeperiod 2.12.2019 (§ 341). Enligt revisionsnämnden har man i anvisningen på ett täckande sätt behandlat olika delområden och problemfält inom avtalshanteringen från parternas roller till reklamation och annan verksamhet i störningssituationer. I slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021 var det meningen att man i staden också skulle ge ut ett omfattande verkställande cirkulär, men

vid granskningstidpunkten har detta inte gjorts. Enligt de utredningar revisionsnämnden har fått var det framför allt frågan om att det i cirkuläret också skulle ges anvisningar om riktlinjerna för systemfrågor samt den praktiska styrningen av vissa förfaranden. Utredningsarbetet gällande detta pågår i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden.

Vid granskningstidpunkten är riktlinjen att Vasa stads elektroniska dokumentförvaltningssystem Tweb ska utvecklas som ett centraliserat avtalshanteringsystem. Därtill använder till exempel tekniska sektorn för avtalshanteringen även Cludia Sopimus-systemet. Användningen av Cludia Sopimus-systemet är motiverat, men enligt revisionsnämnden är det mera fråga om möjligheterna med systemets olika

egenskaper och praktiska avtalsarrangemang än om egentlig avtalsövervakning eller ordnande av sådan. På basis av detta borde det enligt revisionsnämnden i fortsättningen bättre beskrivas hur avtalshanteringen i Tweb ordnas. Övriga tjänster som tas i bruk borde då komplettera det egentliga systemet och inte fungera som ett system för överlappande egenskaper.

Ansvar och uppgiftsfördelningen för stadens konkurrensutsatta upphandlings- och köpserviceavtal har slagits fast i både upphandlingsanvisningarna och i ömsesidiga avtal och servicebeskrivningar mellan staden och stöd-servicebolaget (upphandlingsenhet) TeeSe Botnia Oy Ab. Gemensamma upphandlingsavtal som gäller resultatområden som lyder under minst två organ, eller i mera omfattande fall hela organisationen, administreras och övervakas av TeeSe Botnia. I stadens separata upphandlingar, dit också merparten av köpserviceavtalen hör, handhas både avtalshanteringen och ansvaret för övervakningen alltid av den enhet eller det resultatområde som genomför upphandlingen, den aktör som använder sig av avtalet. Enligt en utredning som revisionsnämnden separat har begärt sker stadens

övervakning av TeeSe Botnia redan i det skede då avtalen uppgörs, där stadens representant deltar både i fråga om gemensamma upphandlingar och separata upphandlingar. I fråga om gemensamma upphandlingar följer man aktivt med att till exempel uppsatta sparkrav förverkligas. Vid separata upphandlingar gäller stadens övervakning bland annat effektivitet i TeeSe Botnias resursanvändning.

År 2018 var en grund för det goda resultatet av utvärderingen inom hem- och anstaltsvården att auditerings- och kontrollsystemet var systematiskt och välorganiserat. I slutet av fullmaktperioden 2017–2021 är situationen fortfarande på en god nivå. Till exempel i social- och hälsovårdsnämnden har tillsynsplanen för äldreomsorgens socialservice (hemvård, serviceboende) behandlats. Planen innehåller både tillsynsmyndigheternas arbetsfördelning och uppgifter och olika former för tillsyn. Med tanke på revisionsnämndens rekommendationer år 2018 är det viktigt att man i planen också inbegriper tillsynsbesök som inte anmälts på förhand. Enligt utredningar som revisionsnämnden har fått har antalet oanmälda tillsynsbesök inom hem- och anstaltsvården emellertid inte ökat i slutet av

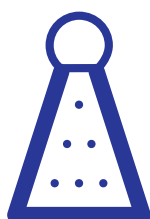

fullmäktigeperioden från nivån 2018. Det här har inte behövts, men revisionsnämnden anser det vara bra att man är medveten om saken i fortsättningen. Att ingen av stadens enheter trots revisionsnämndens rekommendationer under de två senaste åren har gjort en kollegial bedömning av hem- och anstaltsvårdens auditerings- och kontrollsystem är från stadens synpunkt en förlust. Detta speciellt för att hela social- och hälsosektorn i början av år 2022 överförs till samkommunen för Österbottens välfärdsområde, varvid den förvärvade sakkunskapen flyttas bort från stadsorganisationen.

Under den innevarande fullmäktigeperioden har man inom bildningsväsendets småbarnspedagogik gått över från daghemsverksamhet genom köpservice till verksamhet som helt ordnas med servicesedlar. Vid servicesedelsverksamhet betalar staden på basis av de närvarande barnen avvikande från köpservicesystemet, där vårdplatser köps oberoende om de används eller inte. Med alla köpservicedaghem har servicesedelavtal ingåtts. Enheterna som producerar tjänster med hjälp av servicesedlar kontrolleras på samma sätt som köpserviceaktörer. På basis av

erhållna utredningar anser revisionsnämnden att styrningen och kontrollen av de privata daghemmen som småbarnspedagogiken har genomfört i och med den förändrade serviceverksamheten har utvecklats betydligt jämfört med början av fullmäktigeperioden. Nämnden för fostran och undervisning har godkänt (4.3.2020 § 17) tillsynsplanen för den privata småbarnspedagogiken. Liksom inom social- och hälsosektorns hem- och anstaltsvård beaktar också tillsynsplanen för bildningsväsendets småbarnspedagogik möjligheten till tillsynsbesök som inte anmälts på förhand. Efter observationerna år 2018 har på förhand anmälda tillsynsbesök gjorts åren 2019 och 2020 i alla servicesedelsenheter. Till exempel som resultat av granskningarna år 2020 gavs också ändrings- och korrigeringsuppgifter, vilka ännu granskades i årets slut. I augusti 2020 var antalet servicesedelsdaghem 13 stycken.

I revisionsnämndens utvärdering år 2018 ingick också Vasa stads kommunteknik. Då var kommunteknikens främsta problem att förståelsen för övervakningen av köpserviceavtal som ett externt, planerat system som står

ovanför den praktiska verksamheten hade grumlats. Inom kommuntekniken var det mera en fråga om ansvaret för ett enskilt köpserviceavtals ansvarsperson. Kontrollen kunde bestämmas på förhand fram till vissa brytningspunkter på köpserviceavtalets tidsaxel och den innehöll inte en överraskningsbaserad kontroll av verksamheten eller målgranskning enligt stadens servicemål. Fastän kommuntekniken efter utvärderingen år 2018 har beslutat ta i bruk Cloudia Sopimus-systemet, försvinner inte behovet av en separat plan för hur köpserviceavtalen kontrolleras systematiskt och organiserat. Cloudia Sopimus-systemet ger enligt

en utredning till revisionsnämnden nog verktyg för hur man går till väga med ett enskilt avtal (köpserviceavtalets tidsaxel), men samtidigt stärks det redan existerande verksamhetssättet och en enskild arbetstagares personliga ansvar på bekostnad av kontroll och ansvar kollektivt på bred bas. Anmärkningsvärt är att något omfattande styrdokument för kontrollen som behandlar hela kommuntekniken inte har uppgjorts. I slutet av år 2020 fanns redan cirka 155 avtal inom kommuntekniken i Cloudia Sopimus-systemet. Kommuntekniken har som mål att vid upphandlingar utnyttja ramavtal alltid när det är möjligt.

Revisionsnämndens observationer:

- Utvecklingen av rapporteringen om stadens interna kontroll och riskhantering har fortsatt under fullmäktigeperioden 2017–2021. Man har i tillämpliga delar försökt säkerställa matchningen mellan rapportering och praktisk verksamhet.
- Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har hanteringen av avtal och köpserviceavtal utvecklats och de ärenden som revisionsnämnden år 2018 observerade har i många avseenden förbättrats. Till exempel har Vasa stads avtalsanvisning godkänts i slutet av år 2019. Dessutom har uppmärksamhet fästs vid ordnandet av avtalshanteringen. Enligt revisionsnämndens åsikt kommer ordnandet av avtalshanteringen att framhävas i en allt mera centraliserad verksamhet.
- Speciellt har Vasa stads småbarnspedagogik utvecklat sin verksamhet. I slutet av fullmäktigeperioden har man från daghemsverksamhet genom köpservice helt övergått till verksamhet med servicesedlar. I samband med det utvecklades styrningen och kontrollen av de privata daghemmen. Utvecklingen baserar sig på tillsynsplanen som godkändes för småbarnspedagogiken i slutet av fullmäktigeperioden och på det snabba verkställandet av den.

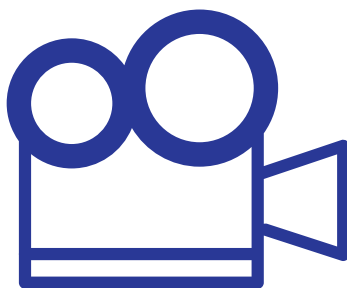

- Inom social- och hälsosektorns hem- och anstaltsvård har under hela fullmäktigeperioden 2017–2021 funnits ett fungerande, auditerat system för avtalshantering och -kontroll. I strid mot revisionsnämndens rekommendationer har inte en enda av stadens aktörer gjort en intern kollegial bedömning gällande den ifrågavarande enhetens verksamhet. Det här är en förlust, då hela social- och hälsosektorn i början av år 2022 överförs till samkommunen för Österbottens välfärdsområde, varvid den förvärvade sakkunskapen flyttas bort från stadsorganisationen.

Revisionsnämndens rekommendationer:

- I och med att rapporteringen om intern kontroll och riskhantering utvecklas bör man också övervaka hur man slutligen reagerar på eventuella risker och hur man bättre än tidigare identifierar risker som nya verksamhetssätt orsakar.
- Anvisningen för avtalshantering godkändes i slutet av den innevarande fullmäktigeperioden. Fastän något verkställande cirkulär om avtalshanteringen inte ännu har getts beroende på systemfrågor och praktiska preciseringar är det skäl att påskynda ärendet, men dock så att stadens föränderliga verksamhet beaktas i anvisningarna. Vid granskningstidpunkten är avtalsanvisningen för tillfället tillräcklig för att vägleda aktörer som har godkända upphandlingsrättigheter.
- Kontrollen av köpserviceavtalen inom Vasa stads kommunteknik betonar vid granskningstidpunkten alltför mycket rollen och ansvaret för ansvarspersonen för ett enskilt köpserviceavtal. Fastän kommuntekniken efter utvärderingen år 2018 har börjat använda Cloudia Sopimus-systemet, försvinner inte behovet av en separat plan för hur köpserviceavtalen övervakas planmässigt och systematiskt. Genom planen kan man bättre beskriva betydelsen av kollektiv kontroll och omfattande ansvar.

Behandling av utvärderingsberättelserna och deras verkningsfullhet under fullmäktigeperioden 2017–2021

Revisionsnämnden har årligen meddelat fullmäktige de anmärkningar som funnits i utvärderingsberättelsen och som lett till åtgärder inom stadens förvaltning eller i fråga om vilka ingenting har gjorts och/eller tillräckliga åtgärder inte vidtagits. Utvärderingsberättelserna har under fullmäktigeperioden 2017–2021 årligen behandlats vid stadsfullmäktiges sammanträde i juni samtidigt med bokslutet för motsvarande år. De utredningar och förslag till åtgärder som stadsstyrelsen gett med

anledning av utvärderingsberättelserna har behandlats i stadsfullmäktige under samma verksamhetsår.

Stadsstyrelsens bemötande, som utarbetats på basis av revisionsnämndens utvärderingsberättelse för år 2019, har behandlats i stadsfullmäktige 26.10.2020 § 65 inom tidsfristen. Verkningsfullheten av utvärderingsberättelserna för fullmäktigeperioden 2013–2016 har behandlats i revisionsnämndens utvärderingsberättelse för år 2017.

Ärende	Utvärdering	Anmärkningar	Status
Vasa stads strategi och utvärdering av målen	2017 2018 2019	Se avsnittet Vasa stads strategi och utvärdering av målen.	Inletts, pågår.
Utveckling av områdets attraktionskraft	2017 2018	Utvecklingen av sysselsättningen och arbetslöshetsgraden har i Vasa varit positivare än genomsnittligt i jämförelsestäderna, men något lägre än i hela Finland. Trots detta kommer stadens egna mål till exempel om en sysselsättningsnivå på 75 % inte att uppnås under fullmäktigeperioden 2017–2021. Se underkapitel Utveckling av sysselsättningsgraden.	Inte förverkligats.

Ärende	Utvärdering	Anmärkningar	Status
Utveckling av den representativa och den direkta demokratin	2017	Under fullmäktigeperioden 2017–2021 har delaktighetsprogrammet som varit i kraft under samma tid förverkligats. Resurser har beviljats separat för genomförandet av delaktighetsprogrammet sedan år 2018. Vasa stad borde ha deltagit i uppföljningsundersökningen år 2020 om utveckling av demokratin. Se underkapitlet Utveckling av den representativa och den direkta demokratin .	Inletts, pågår.
Befolkningens välfärd	2018	På basis av uppgifter från TEAviisari är Vasas resultat fortsättningsvis goda, men i synnerhet i fråga om primärvården har främjandet av välfärden emellertid skett långsammare. Saken försämras också av att tillgången till resurser som riktas till motion och idrott och invånarnas välfärd minskar, vilket syns på motsvarande sätt som ökande resursbehov både inom primärvården och specialistsjukvården. På grund av covid-19-pandemin skedde en snabb försämring i situationen i slutet av fullmäktigeperioden 2017–2021.	Inletts, pågår.
Vasa kommunkoncern – koncernledning och -styrning	2017	Stadsstyrelsens koncernsektion har inrättats år 2017 och den har fungerat sin första fullmäktigeperiod. Koncernsektionen och koncernledningen ska i första hand utveckla sin verksamhet inom ramen för sina befogenheter. Likaså ska koncernledningens möjligheter och hinder som utvecklas i en föränderlig miljö beaktas. Detta förutsätter framför allt att verkställandet och övervakningen av de egna besluten stärks.	Inletts, pågår.

Ärende	Utvärdering	Anmärkningar	Status
Balanserad totalfinansiering	2015 2016 2017 2018 2019	Underskottet som samlats under de två senaste fullmäktigeperioderna i stadens balansräkning har kunnat täckas inom i kommunallagen utsatt tid före slutet av år 2020. För år 2020 var resultatet särskilt positivt tack vare de så kallade coronastöden (covid-19-pandemin). Se kapitlet Ekonomisk balans .	Förverkligats.
Ordnande av intern kontroll samt riskhantering	2017 2018 2019	Under fullmäktigeperioden 2017-2021 har rapporteringen om intern kontroll och riskhantering i boksluten utvecklats. Man har i tillämpliga delar försökt säkerställa matchningen mellan rapportering och praktisk verksamhet och den kan utvecklas vidare under den kommande fullmäktigeperioden 2021-2025. I slutet av den innevarande fullmäktigeperioden har stadens avtalsanvisning godkänts. Sektorerna ska klara av att skapa ett fungerande system för avtalshantering och -kontroll. Se kapitlet Ordnande av intern kontroll och riskhantering - utveckling av övervakningen av köpserviceavtal 2017 - 2020 .	Förverkligats.
Avtalshantering och övervakning av köpserviceavtal	2018	Vasa stads avtalsanvisning har i enlighet med rekommendationerna godkänts i stadsstyrelsen 2.12.2019 § 341. Sektorerna ska klara av att skapa ett fungerande system för avtalshantering och -kontroll. Se kapitlet Ordnande av intern kontroll och riskhantering - utveckling av övervakningen av köpserviceavtal 2017 - 2020 .	Inletts, pågår.

Ärende	Utvärdering	Anmärkningar	Status
Klimatneutralt Vasa 2035	2019	Som en central mätare för Vasa stad har man i slutet av fullmäktigeperioden lyft klimatneutralt Vasa 202X. Enligt förhandsuppgifter för år 2020 ska den goda utveckling som pågick i början av fullmäktigeperioden ha avstannat år 2020 närmast av orsaker som beror på stenkolsförbränning. Definition och beräkning av kolsänkor på hela stadens område pågår, men kolsänkan i fråga om skogsegendomen har beräknats. Revisionsnämnden bedömer vidare att målet som åtstramats år 2020 inte kommer att nås utan deltagande i utsläppshandeln i ärendet.	Inletts, pågår.
Konkurrenskraftig samhällsstruktur	2019	I synnerhet har utvecklingen av hamnens område blivit ett viktigt investeringsobjekt. Det här beror till stor del också på den nya passagerarfärjan som beställts för ett koncernbolags räkning och som torde bli färdig under år 2021. Verkställandet av projektet Wasa Station har fördröjts under fullmäktigeperioden. Tomt- och planereserven har under hela fullmäktigeperioden 2017–2021 varit tillräcklig. Före slutet av den innevarande fullmäktigeperioden har genomgångstiden för bygglov efter en liten svacka förbättrats, men genomgångstiden för detaljplaner har försämrats.	Inletts, pågår.

Tabell 5. Verkningsfullheten av revisionsnämndens utvärderingsberättelser för åren 2017–2019.

VASA STADS REVISIONSNÄMND

Bild 32. Längst framme sitter revisionsnämndens ordförande Heimo Hokkanen och revisionsdirektör Matti Rosvall. I bakre raden från vänster Juhani Rautakoski, Mikael Ö, Mauri JV. Öljymäki, Gunlög Ingves, Piia Yli-Heikkuri, Raimo Rauhala, Mathias Skytte, Maria Storgård och revisionssekreterare Pirkko-Liisa Ala-Karjanmaa.

Bilaga 1: tabellpresentationer till graferna

Bild 1 Vasa stads organisation

Stadens högsta beslutanderätt utövas av stadsfullmäktige och under stadsfullmäktige fungerar stadsstyrelsen. Stadsdirektören leder underställd stadsstyrelsen stadens verksamhet. Under stadsfullmäktige fungerar också revisionsnämnden och under den revisionsenheten.

Stadens organisation består av bildningssektorn, social- och hälsosektorn, tekniska sektorn och koncernstyrningen. Därtill har staden fyra affärsverk.

Till bildningssektorn hör småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen, Vaasan lyseon lukio, Vasa gymnasium och Vasa svenska aftonläroverk, Vamia, Vasa stads institut, idrottsservicen, ungdomsservicen, kultur- och biblioteksservicen, Vasa stads museer, Vaasan kaupunginteatteri och Vasa stadsorkester.

I social- och hälsosektorn ingår hem- och anstaltsvård, socialarbete och familjeservice, hälsoservice samt samarbetsområdet Laihela.

Till koncernstyrningen hör koncernförvaltningen och Lillkyros områdesförvaltning.

Tekniska sektorn består av planläggningen, fastighetssektorn, kommuntekniken, byggnadstillsynen, miljösektorn samt Vasaregionens avfallsnämnd.

Stadens affärsverk är Vasa Hussektor, Vasa Vatten och Österbottens räddningsverk.

Bild 4 Stadens årsbidrag i budgetar och bokslut, miljoner euro. För år 2020 anges inom parentes årsbidraget i bokslutet så att de av staten beviljade coronastöden inte är medräknade. Källa: stadens bokslut och budgetar.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Årsbidrag i budget	5,2	5,6	9,5	25,7	31,2	38,1	43,9	51,6	41,7
Årsbidrag i bokslut	18,8	2,3	11,6	26,1	32,0	21,3	35,3	62,9 (46,4)	-

Bild 5 Åtgärder som är bindande i förhållande till fullmäktige. Åtgärdernas antal och procentandel av alla åtgärder under åren. Källa: stadens bokslut.

	2014-2016	2017-2020
Förverkligats	27 %	21 %
Förverkligats delvis	34 %	60 %
Inte förverkligats	9 %	12 %
Inte utvärderats	30 %	7 %

Bild 6 Mätare som är bindande i förhållande till fullmäktige. Mätarnas antal och procentandel av alla mätare under åren. Källa: stadens bokslut.

	2014-2016	2017-2020
Förverkligats	37 %	48 %
Inte förverkligats	29 %	34 %
Inte utvärderats	34 %	18 %

Bild 7 Befolkningstillväxt i Vasa. Källa: Statistikcentralen, statistik över befolkningsstruktur samt förhandsuppgifter om befolkningen. * 2020 års uppgifter är förhandsuppgifter. Källa: Statistikcentralen, statistik över befolkningsstrukturen.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Den totala förändringen	647	644	654	1	-228	160	84	-67
Naturlig folkökning	149	154	194	109	-3	20	28	3
Nettoomflyttning mellan kommuner	-25	85	100	-261	-463	-104	-199	-258
Nettomigration	532	432	356	158	310	242	252	137

Bild 8 Sysselsättningsgrad i Vasa och hela landet. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik. * 2019 års uppgift är förhandsuppgift.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*
Vasa	71,0 %	69,4 %	68,2 %	68,3 %	70,2 %	71,8 %	71,9 %
Hela Finland	68,6 %	68,0 %	67,8 %	68,6 %	70,5 %	72,1 %	72,2 %
Jämförelse	66,7 %	66,1 %	65,3 %	66,0 %	68,0 %	69,7 %	69,8 %

Bild 9 Balans i ekonomin: Beloppet för ackumulerat överskott per invånare, euro. Anges också intervallet för det ackumulerade överskottet enligt stadens mål. Källa: Kommunförbundet och städernas bokslut.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vasa	349	-55	-315	-363	-351	-488	-381	25
Målintervall på basis av strategin	414-687	331-943	348-1060	401-1055	547-1084	381-1089	212-1097	398-1361
C21-städerna	1868	2560	2539	2735	2945	2987	2975	3271

Bild 10 Skatteinflöde, euro/invånare. Anges också minimimål enligt stadens strategi. Källa: Kommunförbundet och städernas bokslut.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vasa	4114	4093	4114	4198	4151	3996	4186	4440
Hela Finland	3787	3870	3967	4016	4090	4065	1466	-
Undre gräns enligt strategin	3791	3982	4089	4068	3787	4018	4186	4417

Bild 11 Placering bland de 20 största städerna i fråga om skatteinflödet per invånare. Källa: städernas bokslut.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vasa	4	4	4	4	5	7	5	4

Bild 13 Arttu 2 och Kommunundersökning 2020, resultat.

Första påståendet: Jag litar på att de politiska beslutsfattarna i kommunen kan utveckla kommunen. Andelen som svarade ja.

	2015	2017	2020
Vasa	26 %	31 %	uppgifter saknas
Hela Finland	25 %	26 %	28 %

Andra påståendet: I kommunen lyssnar man på invånarnas åsikt. Andelen som svarade ja.

	2015	2017	2020
Vasa	17 %	18 %	uppgifter saknas
Hela Finland	15 %	15 %	20 %

Tredje påståendet: Det informeras tillräckligt om den kommunala servicen. Andelen som svarade ja.

	2015	2017	2020
Vasa	27 %	35 %	uppgifter saknas
Hela Finland	34 %	36 %	38 %

Fjärde påståendet: Jag tror att de förtroendevalda i kommunen arbetar helt uppriktigt för kommunens bästa. Andelen som svarade ja.

	2015	2017	2020
Vasa	33 %	36 %	uppgifter saknas
Hela Finland	27 %	28 %	31 %

Bild 14 TEAviisari: delaktighet. Källa: Institutet för hälsa och välfärd. Indexvärde 0 - 100, där 0 är sämsta och 100 bästa resultat.

	2011	2013	2015	2017	2019
Vasa	50	100	76	92	79
Hela Finland	72	81	77	79	80

Bild 15 Utveckling av arbetsmarknadsstödet kommunandel som Folkpensionanstalten betalar i relation till invånarantalet i vissa jämförelsestäder åren 2013-2020, euro/invånare. Källa: Folkpensionsanstalten.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tavastehus	37,21	45,27	72,36	79,35	84,72	83,69	83,18	97,66
Joensuu	55,74	62,18	107,88	117,45	134,85	132,95	125,76	141,16
Kotka	76,47	86,85	140,84	139,69	133,44	122,33	119,95	135,13
Rovaniemi	55,74	57,37	85,18	86,90	86,46	80,40	78,22	85,79
Seinäjoki	32,76	38,72	61,69	64,11	66,06	58,88	52,66	64,58
Vasa	33,04	38,05	58,53	60,45	65,58	64,59	64,90	76,70
Hela Finland	39,46	45,27	74,42	77,33	78,32	72,29	69,89	82,63
Jämförelse	44,51	51,19	82,48	84,33	87,20	81,69	78,82	91,99

Bild 16 Utveckling av sysselsättningsgraden för 18-64-åringar i vissa jämförelsestäder åren 2013-2019, procent. * 2019 års uppgift är förhandsuppgift. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*
Tavastehus	69,8	69,4	68,6	68,9	70,4	71,9	71,8
Joensuu	61,1	60,9	59,9	60,3	62,6	63,7	63,4
Kotka	61,2	60,5	59,3	59,5	62,7	65,3	65,3
Rovaniemi	64,9	65,5	65,0	66,2	68,5	70,1	71,2
Seinäjoki	71,8	70,6	70,4	71,3	73,0	74,3	75,1

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*
Vasa	71,0	69,4	68,2	68,3	70,2	71,8	71,9
Hela Finland	68,6	68,0	67,8	68,6	70,5	72,1	72,2
Jämförelse	66,7	66,1	65,3	66,0	68,0	69,7	69,8

Bild 17 Personer i åldern 18–64 år utanför arbetskraften i vissa jämförelsestäder åren 2013–2019, procent. * 2019 års uppgift är förhandsuppgift. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*
Tavastehus	20,8	20,3	20,6	20,1	20,1	19,5	19,9
Joensuu	26,4	26,1	26,2	25,7	25,1	25,6	26,0
Kotka	23,9	23,5	23,4	23,9	23,8	22,6	22,9
Borgå	18,2	17,9	17,6	17,2	16,7	16,3	16,2
Rovaniemi	23,1	23,0	22,4	22,0	21,7	21,2	20,5
Seinäjoki	19,5	19,2	19,3	19,1	19,3	18,9	18,1
Vasa	21,5	21,8	22,3	22,2	22,0	21,5	21,4
Hela Finland	21,5	21,0	20,8	20,6	20,5	20,0	19,9
Jämförelse	22,5	22,1	22,1	21,9	21,7	21,2	21,1

Bild 18 Arbetslöshetsgradens utveckling (årets medeltal) i vissa jämförelsestäder och hela landet under åren 2013–2020, procent. Källa: Arbets- och näringsministeriet.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tavastehus	10,4	11,4	12,5	12,3	11,4	10,4	9,6	12,5
Joensuu	15,9	16,2	17,6	18,1	17,2	14,7	13,4	17,1
Kotka	16,8	18,3	19,9	20,1	17,4	14,6	13,6	16,3
Borgå	8,6	9,6	10,4	10,4	9,2	8,2	7,9	11,9
Rovaniemi	14,7	15,3	15,5	15,5	13,3	11,4	10,5	14,5
Seinäjoki	9,6	10,6	11,7	11,1	9,6	8,1	7,5	10,2
Vasa	8,9	9,9	10,8	11,8	10,5	8,7	8,1	12,7
Hela Finland	11,3	12,4	13,4	13,2	11,5	9,7	9,2	13,0
Jämförelse	12,5	13,4	14,4	14,5	12,9	10,9	10,2	-

Bild 19 Utveckling för personalmängden mätt i årsverken i förhållande till invånarantalet i vissa jämförelsestäder åren 2014–2019. Siffrorna anges i årsverken per 10 000 invånare. Källa: städernas personalberättelser och -rapporter; Statistikcentralen, befolkningsstatistik.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tavastehus	498	489	483	478	482	485
Joensuu	592	597	274	271	271	276
Björneborg	779	766	755	743	747	751
Rovaniemi	522	515	483	463	472	471
Seinäjoki	-	-	551	543	549	552
Vasa	805	783	767	765	698	666
Jämförelse	546	536	539	526	524	492

Bild 20 Sjukfrånvaro inom Vasa stad sektorvis i förhållande till årsverken åren 2013–2020. Siffrorna angetts i dagar per årsverke. Källa: Vasa stads personalservice.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Social-och hälsosektor	18,6	19,2	21,2	21,2	21,2	20,4	20,6	20,6
Bildnings- sektorn	12,8	13,4	14,4	14,8	13,5	14,2	15,0	14,5
Tekniska sektorn	15,5	18,0	17,9	17,5	16,5	16,2	10,9	10,6
Övriga	10,5	11,0	11,8	11,9	11,8	12,4	13,7	9,8
Samman- lagt	15,2	16,2	17,1	17,1	16,4	16,4	16,7	16,0

Bild 21 Försäljningsvinster och arrendeintäkter för Vasa stads mark- och vattenområden under åren 2013–2020. Inkomsterna angetts i miljoner euro. Källa: Vasa stads bokslut.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Försäljningsvinster	3,4	1,5	3,2	0,9	2,7	4,2	16,6	0,8

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Arrendeintäkter	6,9	7,4	7,5	7,8	8,1	8,4	8,9	9,5

Bild 22 Vasa stads försäljnings- och avgiftsintäkter affärsverken medräknade åren 2017–2020. Siffrorna i miljoner euro. Källa: Vasa stads bokföringssystem.

	2017	2018	2019	2020
Försäljningsintäkter	108,2	96,2	91,7	89,9
Avgiftsintäkter	26,7	26,0	26,1	21,0

Bild 23 Utveckling för simhallens, museernas, stadsorkestrarnas och Vaasan kaupunginteatteris besökarantal åren 2017–2020. Källa: Vasa stads koncernförvaltning.

	2017	2018	2019	2020
Simhallen	252 380	242 097	246 849	85 853
Museer	42 230	37 476	39 433	18 893
Stadsorkestern	40 454	62 260	23 311	17 287
Kaupunginteatteri	58 524	57 914	51 789	21 231

Bild 24 Inkomsternas andel av utgifterna i simhallen, museerna, stadsorkestern och Vaasan kaupunginteatteri. För år 2020 har separat också angetts inkomsternas andel av utgifterna, då coronastöden inte beaktas i inkomsterna. Simhallen fick inget coronastöd, och för den har inget värde beräknats. Källa: Vasa stads koncernförvaltning.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020 utan coronastöd
Simhallen	44 %	42 %	44 %	40 %	41 %	39 %	39 %	24 %	-
Museer	12 %	13 %	9 %	11 %	10 %	10 %	9 %	9 %	8 %
Stadsorkestern	11 %	10 %	19 %	12 %	13 %	17 %	11 %	5 %	2 %
Kaupunginteatteri	24 %	27 %	22 %	27 %	28 %	25 %	23 %	18 %	12 %

Bild 25 Nettoutgifter per kundbesök i Vasa stads museer, simhallen, stadsorkestern och Vaasan kaupunginteatteri åren 2013–2020. Utgifterna anges i euro. Källa: Vasa stads koncernförvaltning.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Simhallen	5	5	5	6	6	6	6	21
Museer	74	84	93	109	82	88	79	162
Stadsorkestern	61	82	62	62	46	31	80	104
Kaupunginteatteri	57	51	71	61	60	66	83	181

Bild 26 Kommunkoncernernas årsbidrag år 2020, euro/invånare. Källa: kommunernas koncernbokslut; Statistikcentralen, befolkningsstatistik.

Stad	Årsbidrag
Borgå	1991
Kotka	1883
Vasa	1459
Seinäjoki	1348
S:t Michel	1261
Jämförelse	1260
Björneborg	1202
Villmanstrand	1162
Joensuu	1157
Rovaniemi	974
Tavastehus	963
Kouvola	933
Salo	788

Bild 27 Årsbidragets utveckling i kommunkoncernen åren 2017–2021, euro/invånare. Jämförelsekommunernas värde är ovägt medeltal för kommuner med 50001-100000 invånare.

	2017	2018	2019	2020
Vasa	1110	695	1357	1459
Jämförelse	971	727	748	1260

Bild 28 Kommunernas inkomstskattesatser år 2020. Kriskommunkriteriet är 20,97 %. Källa: Statistikcentralen.

Stad	Inkomstskattesats
Borgå	19,75 %
Björneborg	20,25 %
Joensuu	20,50 %
Salo	20,75 %
Jämförelse	20,94 %
Vasa	21,00 %
Seinäjoki	21,00 %
Villmanstrand	21,00 %
Tavastehus	21,00 %
Kouvola	21,25 %
Kotka	21,50 %
Rovaniemi	21,50 %
S:t Michel	22,00 %

Bild 29 Kommunkoncernens lånebestånd år 2020, euro/invånare. Kriskommunkriteriet är 10 626 euro/invånare. Källa: kommunernas koncernbokslut; Statistikcentralen, befolkningsstruktur.

Stad	Lånebestånd
Salo	3251
Rovaniemi	5530
Kouvola	5760
Borgå	6879
Villmanstrand	6976
Björneborg	7002
Joensuu	7125
Jämförelse	7482
Villmanstrand	7509
Vasa	9522
Seinäjoki	9807
Kotka	9851

Stad	Lånebestånd
S:t Michel	11501

Bild 30 Lånebeståndets utveckling i kommunkoncernen åren 2017–2021, euro/in-vånare. Jämförelsekommunernas värde är ovägt medeltal enligt invånarantal för kommuner med 50 001 - 100 000 invånare. Källa: Kommunernas koncernbokslut; Statistikcentralen, befolkningsstruktur.

	2017	2018	2019	2020
Vasa	8256	8357	8987	9522
Jämförelse	6570	6872	7475	7553

Bild 31 Kommunkoncernens relativa skuldsättningsprocent år 2020. Kriskommunkriteriet är 50 %. Källa: kommunernas koncernbokslut.

Stad	Relativ skuldsättningsprocent
Salo	46,5 %
Kouvola	64,1 %
Rovaniemi	76,0 %
Borgå	77,0 %
Joensuu	77,8 %
Björneborg	79,0 %
Kotka	81,8 %
Jämförelse	84,2 %
Villmanstrand	87,6 %
Tavastehus	93,3 %
Vasa	106,2 %
S:t Michel	111,5 %
Seinäjäki	112,0 %